

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Vankiloiden kurinpitokäytännöt Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella

Anttila, Ritva

2012 Laurea, Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Vankiloiden kurinpitokäytännöt Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella

Ritva Anttila
Sosionomi, YAMK
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2012

Anttila, Ritva

Vankiloiden kurinpitokäytännöt Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella

2012

Sivumäärä 114

Rikosseuraamuslaitos vastaa vankilassa sen perustehtävän toteuttamisesta, tutkintavankeuden toimeenpanosta ja vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta. Perustehtävän toteuttamisen tavoitteena on panna täytäntöön sille annetut tehtävät siten, että täytäntöönpanolla pyritään lisäämään tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan, pyrkiä edistämään heidän elämänhallintaansa ja sijoittumista yhteiskuntaan. Henkilöstön, yhteiskunnan ja rangaistusta suorittavien turvallisuudesta huolehtiminen on tärkeä osa-alue perustehtävän toteuttamisessa.

Vankilan järjestystä ja turvallisuutta ylläpidetään lain, järjestyssääntöjen, tulo-oppaiden ja erilaisten ohjeistusten ja määräysten velvoittamana. Vankilan sisällä toimii oma rangaistusjärjestelmä, jota käytetään silloin, kun vanki toimii annettujen ohjeiden vastaisesti ja syyllistyy järjestyksrikkomuksiin.

Suomalaisten vankiloiden kurinpitokäytännöistä on saatavilla hyvin vähän tutkimustietoa. Kurinpitokäytäntöjen yhdenmukaisen ohjeistuksen puuttuminen ja lain mahdollistama yksilöllinen harkintavalta ovat mahdollistaneet jokaiselle laitokselle luoda omanlaisensa kurinpitokulttuurin.

Tässä tutkimuksessa kuvataan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljettujen ja avoimien vankiloiden kurinpitoprosesseja. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa, kuinka yhdenmukainen kohtelu ja lain suoma yksilöllinen harkintavalta toteutuu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella. Tutkimusaineisto on kerätty vankitietojärjestelmästä ja sijoittuu ajanjaksollisesti tammi - maaliskuulle 2011. Tutkimusaineiston analyysin avulla on tarkoitus selvittää, miten ja missä kurinpitoprosessin vaiheessa käytännöt eroavat toisistaan ja kuinka kurinpitorangeistukset eroavat toisistaan vankilan sisällä ja eri vankiloiden välillä.

Vankitietojärjestelmä on rakenteeltaan sen kaltainen että prosessien, rikkeiden, päätösten ja perustelujen vertaaminen, sekä laitosten sisällä, että laitosten välillä, on erittäin hankalaa ja joiltain osin jopa mahdotonta. Tutkimukseni sisältää vankitietojärjestelmän tietojen pohjalta niin tarkan analyysin kuin se on mahdollista. Tämän varmistin keräämällä ja tarkistamalla aineistoa usealla eri tavalla, sekä analysoimalla ja vertailemalla sitä aiempaan aineistoon jokaisen erillisen aineistonkeruuvaiheen jälkeen.

Eroavaisuuksia kurinpitokäytännöissä, vankiloiden sisällä ja vankiloiden välillä, löytyi runsaasti lähes jokaisessa prosessin vaiheessa: ilmoituksen tekemisestä kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanoon asti. Erot eivät olleet linjassaan samankaltaisia, vaan vaihtelivat tapauskohtaisesti.

Koska vankiloiden järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä vankiloiden kurinpitoprosessit perustuvat pitkälti lakiin ja asetuksiin, tutkimus sisältää paljon lakitekstiä ja lukuja pykälineen. Tutkimuskohde oli melko laaja ja tutkimusaineistoa kertyi paljon. Tutkimuksen tulokset on esitetty pitkälti lukuina ja prosentteina.

Asiasanat: Vankilajärjestys ja -turvallisuus, yhdenmukainen kohtelu, kurinpitokäytännöt

Anttila, Ritva

Prisons disciplinary practices in the Southern Finland criminal sanction area

2012

Pages 114

The Criminal Sanctions Agency is responsible for the prison in the world of its basic tasks of implementation of the investigative detention and the implementation and enforcement of prison sentences. The goal is to implement the assigned functions in a way that enhances the skills necessary for a crime-free lifestyle of a convict, try to increase their control of life and their ability to adapt into society. Ensuring the safety of the staff, the community and the convicts is an important component.

The prison order and security is maintained by the law, disciplinary regulations, different guidelines and regulations. The prison operates within its own penal system, which is used in situations where the prisoner is acting contrary to instructions, and the order is guilty of violations. In a situation where the inmate acts against instructions or is guilty of violations the prison enforces its own penal system.

Research data on disciplinary practices in Finnish prisons is limited. The penal system's lack of general guidelines and the individual discretion made possible by the law are both factors that have enabled each institution to create their own system of discipline.

This study describes disciplinary processes in closed and open prisons in the Southern Finland district of criminal sanction. The purpose of this study is to identify how the equal treatment of the convicts and the individual discretion regulated by the law is fulfilled in Southern Finland. The data for this study has been collected from the prisoner information system in January - March 2011. The research data analysis is utilized to determine how and where the disciplinary processes and practices differ from each other and how these two are differ from each other inside the prison, and between different prisons.

The structure of the prisoner information system makes it very difficult and in some cases even impossible to compare the processes, violations, decisions as well as inside and between prisons. My research includes as accurate analysis as possible based on the data gathered. I have ensured the accuracy by collecting and reviewing the material in several different ways and analyzing and comparing it to previous data after every separate data collection phase. In almost every stage of the process from the notification to the disciplinary punishment many differences occur within and between prisons. These differences varied from case to case.

The research includes a lot of legal text and statistical information because the maintenance of the prison order and security as well as the prison disciplinary processes are based on the Act and Regulations. A lot of data was gathered during the research and the survey results are presented mainly in numbers and percentages.

Keywords: Prison order and safety, equal treatment, disciplinary practices

Tiivistelmä

Abstract

Sisällys

1	Johdanto.....	8
2	Aihe ja aiheen rajausta.....	10
2.1	Aikaisemmat tutkimukset aiheesta	10
2.2	Tutkimustehtävä	11
2.3	Tulkintaviitekehys ja keskeiset käsitteet	11
3	Rikosseuraamusalueet.....	12
3.1	Rikosseuraamusalueen tehtävät	12
3.2	Vankiloiden luokittelu	12
3.3	Arviointikeskus.....	13
3.4	Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetut vankilat.....	13
3.4.1	Vantaan vankila.....	13
3.4.2	Riihimäen vankila	14
3.4.3	Helsingin vankila	15
3.4.4	Keravan vankila	16
3.5	Jokelan vankila	17
3.6	Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen avovankilat	17
3.6.1	Suomenlinnan vankila	18
4	Vankiloiden järjestys ja turvallisuus.....	19
4.1	Tilannepohjainen rikosentorjunta	19
4.2	Vankiloiden järjestyssäännöt, tulo-opaat ja järjestyksirikkomukset	19
4.3	Järjestyksirikkomukset VL 15 luku 3 § mukaisesti	20
4.4	Ilmoitus	21
4.5	Kurinpito-prosessi	22
4.5.1	Järjestyksirikkomuksen selvittäminen	23
4.5.2	Vangin kuuleminen kurin-pito-asiaa selvittäessä	24
4.5.3	Kurin-pito-tilaisuus.....	24
4.5.4	Kurin-pito-oraustauksen mittaaminen ja kurin-pito-seuraamukset.....	25
4.5.5	Suoritetun ajan menetys.....	27
4.5.6	Kurin-pito-oraustauksen täytäntöön-paano, oikaisu-vaatimus ja muutoksenhaku	28
4.6	Valvotun koevapauden lupaehtojen rikkominen.....	29
4.6.1	Toimenpiteet epäiltäessä valvotun koevapauden ehtojen rikkomista ..	29
4.6.2	Päätösvalta vangin rikkoessa valvotun koevapauden lupaehtoja	30
4.6.3	Suoritetun ajan menetys valvotussa koevapaudessa	30

5	Tutkimuksen toteutus ja kulku	31
5.1	Tutkimushankkeen metodologiset lähtökohdat	31
5.2	Tutkimuksen kulku ajallisesti	32
5.3	Aineiston hankinta	32
5.4	Aineiston analyysi	34
6	Tutkimustulokset	35
6.1	Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella tarkastelujakson aikana tehdyt ilmoitukset	36
6.1.1	Suljetuissa laitoksissa kirjatut ilmoitukset	36
6.1.2	Avolaitoksissa kirjatut ilmoitukset	38
6.2	Järjestysrikkomukset, joiden peruste löytyy rikoslaista	39
6.2.1	Ilmoitukset ja seuraamukset	40
6.2.2	Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset 41	
6.2.3	Avolaitoksissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset	43
6.2.4	Yhteenveto järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista ..	45
6.3	Päihteisiin liittyvät rikkomukset	47
6.3.1	Ilmoitukset ja seuraamukset	47
6.3.2	Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset	48
6.3.3	Avolaitoksissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset	50
6.3.4	Yhteenveto päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista	51
6.4	Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen poistumislupien ehtojen rikkomukset...	54
6.4.1	Ilmoitukset ja seuraamukset	54
6.4.2	Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset	55
6.4.3	Avolaitoksissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset	57
6.4.4	Yhteenveto vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomuksista	60
6.5	Vangin käyttäytymiseen liittyvät rikkomukset	62
6.5.1	Ilmoitukset ja seuraamukset	63
6.5.2	Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset	63
6.5.3	Avovankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset	65
6.5.4	Yhteenveto vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista	65
6.6	Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvät järjestysrikkomukset	67
6.6.1	Ilmoitukset ja seuraamukset	67
6.6.2	Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset	68

6.6.3	Avovankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset	70
6.6.4	Yhteenvedo laitosjärjestyksen rikkomisista.....	71
6.7	Muu tapahtuma ja muu rikkomus nimikkeellä kirjatut ilmoitukset	73
6.7.1	Ilmoitukset ja seuraamukset	73
6.7.2	Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niiden seuraamukset	74
6.7.3	Avovankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niiden seuraamukset.....	80
6.7.4	Yhteenvedo muu rikkomus ja muu tapahtuma ilmoituksista.....	83
6.8	Vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyvät ilmoitukset	84
6.8.1	Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset.....	86
6.9	Yleiset ilmoitukset sekä ilmoitukset luvattomista aineista ja esineistä.....	87
6.9.1	Suljetuissa laitoksissa kirjatut ilmoitukset	87
6.10	Avolaitoksissa kirjatut ilmoitukset	89
6.11	Tutkimustulosten yhteenvedo vankiloittain	90
6.11.1	Vantaan vankila	90
6.11.2	Riihimäen vankila.....	92
6.11.3	Helsingin vankila.....	93
6.11.4	Keravan vankila	95
6.11.5	Jokelan vankila.....	96
6.11.6	Keravan vankilan avo-osasto	97
6.11.7	Jokelan vankilan avo-osasto	98
6.11.8	Suomenlinnan vankila.....	99
7	Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset	101
7.1	Vankitietojärjestelmän toiminnot ja rakenne	101
7.2	Ilmoitusjärjestelmän käyttö ja ilmoitusten käsittely	103
7.3	Kurinpito seuraamukset.....	104
7.4	Kehittämis ehdotukset	105
7.4.1	Vankitietojärjestelmän toimintojen käyttö	106
7.4.2	Yhteisesti sovittavat ja ohjeistusta vaativat asiat	107
7.4.3	Vankitietojärjestelmän uudistuksessa huomioitavat asiat	108
8	Lopuksi	110

Lähteet.....	111
--------------	-----

Taulukot

Liitteet

1 Johdanto

Yhteiskunnassa vallitsevan rikosoikeudellisen rangaistusjärjestelmän, samoin kuin vankilamaailmaan sijoittuvan kurinpitojärjestelmän keskeisiä tavoitteita on pyrkimys luoda niin turvallinen, tasapuolinen ja oikeudenmukainen ympäristö kuin se käytettävissä olevin keinoin on mahdollista. Vallalla oleva käsitys perustuu tekojen moitittavuuden suhteesta rangaistuksen kovuuteen (vrt. Matti Tolvanen, 2010). Vankilan sisäisessä kurinpitojärjestelmässä teon moitittavuuden lisäksi on huomioitava Rikosseuraamuslaitoksen (RISE) strategiassaan vuosille 2011-2012 asettamat keskeiset tavoitteet ohjata vankia rikoksettomaan elämäntapaan, avoimempaan ja vaikuttavampaan täytäntöönpanoon motivoituneen henkilökunnan ohjauksessa (Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2012).

Tolvasen (2010) mukaan yhteiskunnassa rangaistuksen uhan tavoitteena on edistää yleistä lainkuuliaisuutta, vankilassa taas rangaistusuhan tavoitteena on estää uusien rikosten tekeminen vankeusaikana, vähentää tuomittujen uusintarikollisuusriskiä, ylläpitää vankilan turvallisuutta ja järjestystä sekä taata henkilökunnalle, vangeille sekä ympäröivälle yhteiskunnalle turvallinen paikka työskennellä ja elää.

Vankiloiden kurinpitorangeistusten käyttöalan epämääräisyyttä on pyritty korjaamaan uudistamalla vankeus- ja tutkintavankeuslakeja, sekä järjestyssääntöjä ja tulo-oppaita yhtenäistämällä. Kokemusten mukaan laki antaa edelleen runsaasti yksilöllistä harkintavaltaa kurinpitotoasioita käsitteleville henkilöille; jokainen laitos on kehittänyt omanlaisensa kurinpitomenetelyn, joista osa toimii toista paremmin. Yhteisen ohjeistuksen puute aiheuttaa kurinpitoprosessin toteuttamiseen osallistuvalla henkilöstöllä haasteita, joiden voittaminen vaatii vahvaa ammattitaitoa, monipuolista osaamista ja kykyä arvioida tietoisesti valinnan ja vahingon välinen ero.

Tämän, alun perin tutkimus- ja kehittämishankkeeksi tarkoitetun työn tavoitteena, on tutkia Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloiden kurinpitokäytäntöjen ja -rangaistusten nykytilaa keräämällä ja analysoimalla tietoa ilmoituskulttuurista, kurinpitokäytännöistä ja kurinpitoprosessien kestoista sekä kurinpidosta määrättävistä rangaistuksista ja niiden perusteista. Rikosseuraamusala on viime vuosina nopeasti kehittynyt ja niin tämänkin työn edetessä kentän tapahtumat vaikuttivat siihen, että tutkimus- ja kehittämishanke muuttuikin kehittämistoimintaa pohjustavaksi tutkimushankkeeksi, jonka tavoitteena on tuottaa tarvittavaa tietoa kehittämistoimintaa varten sekä helpottaa ja selkeyttää asian monimuotoisuuden ymmärtämistä. Näin tulevat kehittämis- ja yhtenäistämishankkeet auttavat turvaamaan myös rikosseuraamuslaitoksen yhteisiä arvoja ihmisarvon kunnioittamisesta, oikeudenmukaisuudesta ja tuomittujen kohtelamisesta inhimillisesti, asiallisesti ja keskenään tasavertaisesti turvallisuuden liittyviä näkökulmia unohtamatta (Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020).

Vankiloiden järjestyssäännöillä, poistumis- ja muille luvulle asetetuilla ehdoilla sekä kurinpitojärjestelmällä on kiistaton yhteys ympäröivän yhteiskunnan ja vankilan turvallisuuden sekä järjestyksen ylläpitämiseen. Mutta toteutuuko kurinpidollisissa seuraamusprosesseissa Rikosseuraamuslaitoksen yksittäisiä vankeja koskevat tavoitteet rangaistusajan suunnitelmallisesta, prosessinomaisesta etenemisestä ja uusintarikollisuuden ennaltaehkäisystä? Entä käytetäänkö lain mahdollistamaa yksilöllistä harkintavaltaa tukemaan näitä tavoitteita?

Koska vankiloiden järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä vankiloiden kurinpitoprosessit perustuvat lakiin ja asetuksiin, tutkimus sisältää paljon lakitekstiä ja lukuja sekä pykälää. Etelä-Suomen rikosseuraamusalue oli tutkimuksen kohteena melko laaja ja tutkimusaineistoa kertyi paljon. Tutkimuksen tulokset on esitetty pitkälti lukuina ja prosentteina; asiaan perehtymättömän lukijan kannattaakin panostaa yhteenvetojen ja johtopäätösten lukemiseen ja tarvittaessa hakea tarkempia tietoja aineiston analyysistä.

2 Aihe ja aiheen raja

Vankilan kurinpitäjärjestelmä on vankeusajan sisällään pitämistään yksittäisistä prosesseista yksi haastavimmista. Rikoslaki, vankeuslaki ja vankiloiden järjestyssäännöt sekä vankeuslain nojalla annettu valtioneuvoston asetus ja niitä täsmentävät Rikosseuraamuslaitoksen määräyksessä annetut säännökset määrittelevät, vankiloiden kurinpitörangaistuksen uhalla kielletyn teon ja kurinpitoprosessin, joka johtaa seuraamukseen. Tutkimustietoa prosessista on saatavilla vähän ja yhtenäisen ohjeistuksen puute asettaa toteuttajilleen omat haasteensa. Kurinpitoprosessin tavoitteena on olla oikeudenmukainen ja tasapuolinen. Tutkimustiedon vähäisyys ja yhtenäisen ohjeistuksen puute eri vankiloiden kurinpitoprosessien toteuttamisesta ja kurinpitörangaistusten määrittämisestä saattaa kuitenkin osaltaan vaikuttaa järjestelmän yhdenmukaisuuteen.

Tutkimukseni aiheen rajaamisen toteutin valitsemalla tutkimuksen kohteeksi vankilat Etelä-Suomen rikosseuraamusalueelta. Alueeseen kuuluvat Vantaan, Riihimäen, Helsingin, Keravan, Jokelan sekä Suomenlinnan vankilat (Rikosseuraamuslaitos 2011). Edellä mainituista Helsingin ja Riihimäen vankilat ovat suljetettuja vankiloita, Vantaan vankila on suljettu tutkintavankila, Keravan ja Jokelan vankiloissa on sekä suljettu puoli että avovankilaosastot; tämän lisäksi Jokelan vankilassa on myös osasto tutkintavangeille. Suomenlinnan vankila on avoin, vapauttamiseen valmentava vankila. Alueellisen rajauksen lisäksi rajasin aiheen myös aikajanallisesti: tutkimus on vankitietojärjestelmään pohjautuva kartoittava tutkimus, jossa tutkin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloiden kurinpitoprosesseja 1/11 - 3/11 välisenä aikana.

2.1 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Vankiloiden kurinpitokäytäntöjä on tähän mennessä tutkittu vähän. Aiheesta on vuonna 1999 julkaistu Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen aloitteesta tehty selvitys, jossa kohteena ovat olleet vankiloiden kurinpitokäytännöt vuosina 1995 - 1998 (vrt. Myhrberg 2008, 107). Selvityksen lähtökohtana oli rangaistuslaitoksissa suoritettujen tarkastusten ja joidenkin kanteluiden yhteydessä ilmenneet epäkohdat kurinpitäjärjestelmän yhdenmukaisuudessa. Päätöksessään apulaisoikeusasiamies toteaa, että kysymys yhdenmukaisesta kohtelusta on laillisuusvalvonnan kannalta keskeinen, minkä vuoksi oli katsottu, että kurinpitörangaistusten soveltuvuuskäytännöt eri laitoksissa oli syytä selvittää. Käytännöt olivat olleet tilastomateriaalin pohjalta siinä määrin poikkeavia, että AOA Jaakko Jonkka pyysi vankeinhoito-osastolta asiasta selvitystä ja lausuntoa. Selvityksen loppuraportissa todettiin, että laitosten välillä esiintyi runsaasti eroavaisuuksia muun muassa päihderikkomusten, lupaehtojen rikkomisen ja osallistumisvelvollisuuden laiminlyönnin rankaisemisessa sekä siinä, miten laitokset lähettivät yleisen lain mukaiset rikokset poliisiin tutkittavaksi (AOA Jaakko Jonkan päätös kurinpitörangaistusten yhdenmukaisuutta vankiloissa koskevassa asiassa 7.6.2000, 272/99).

Vankiloiden kurinpitojärjestelmää on sivuttu myös Rikosseuraamusviraston julkaisussa Suomalaisen vankiloiden turvallisuudesta (5/2008). Teoksessa esitellään vankiloissa vallitsevaa kurinpitojärjestelmää ottamatta sen enempää kantaa sen oikeudenmukaisuuteen ja tasapuolisuuteen. Vankilatarkastusten (2010) yhteydessä Rikosseuraamuslaitoksen oikeudellinen yksikkö on tarkastellut vankiloiden kurinpitoprosesseja Jokelan, Pelson ja Naarajärven vankiloissa tarkastuskäyntien yhteydessä. Tarkastukset ovat olleet hyvin pintapuoleisia, tuomatta uusia näkökulmia aiheeseen.

Vankiloiden kurinpitokäytäntöihin liittyviä tutkimuksia, tarkastuksia tai kehittämishankkeita on tällä hetkellä käynnissä useita. Muun muassa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikössä tehdään tarkastusta kurinpitorangeistusten osalta ajanjaksolta 1/11 - 3/11, Rikosseuraamuslaitoksen oikeudellinen yksikkö työstää niin sanottua kurinpitokäsikirjaa ja uuden asiakastietojärjestelmähankkeen ohjaus- ja projektiryhmä on asetettu uudistamaan asiakastietojärjestelmää eri prosessien osalta.

2.2 Tutkimustehtävä

Tutkimukseni tavoitteena ja tarkoituksena on selvittää Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen tutkintavankiloiden, suljettujen vankiloiden, avovankilaosastoiden sekä avovankilan kurinpitokäytäntöjen yhtenäisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tutkimukseni on niin sanottu kartoittava tutkimus jonka tavoitteena on selvittää kurinpitokäytäntöjä ilmiönä, tunnistaa syy-seurausketjuja ja etsiä selitystä ongelmiin (Hirsjärvi ym. 2008, 134).

Vankitietojärjestelmästä haetun tiedon tuotannon ja tutkimuksen analysoinnin kautta haen vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten ja missä kurinpitoprosessin vaiheessa kurinpitokäytännöt eroavat toisistaan?
2. Kuinka kurinpitorangeistukset eroavat toisistaan vankilan sisällä ja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen eri vankiloiden välillä?

2.3 Tulkintaviitekehys ja keskeiset käsitteet

Aiempien tutkimuksien puuttuessa muodostan tulkintaviitekehysten, tutkimuksessa mukanaolevien vankiloiden erityispiirteistä käyttäen apuna tutkimuksen keskeisiä prosesseja, käsitteitä ja Rikosseuraamuslaitoksen vuosille 2011-2020 tehtyä strategiaa. Edellytyksenä prosessien ja käsitteiden käytölle tulkintaviitekehys tulee olemaan niiden täsmällinen määrittely sekä selvitys siitä, kuinka käsitteet kytkeytyvät toisiinsa tulkintaviitekehyskeksi tutkimuksessa ja tulosten analysoinnissa (Vilkka 2005, 48).

Edellä esittämäni teoreettista aineistoa tulen käyttämään tutkimuksen aikana päättelyn, tulkinnan ja argumentoinnin tukena. Tavoitteenani on aikaansaada yksinkertainen ja selkeä ”käyttöteoria” (vrt. Arnkil 2000, 398, Niiniluoto 1980, 154, 238), joka jäsentää tutkimusta oikealla tavalla ja saada se keskustelemaan aineiston kanssa kunnolla läpi tutkimus- ja kehitys-

tämishankkeen (vrt. Karisto & Seppälä 2004, 36.) Tutkimuksessani pyrin yhdistämään teorian, kokemuksen ja ammattikäytännöt parhaalla mahdollisella tavalla (vrt. Vilkkä 2005, 13).

3 Rikosseuraamusalueet

Rikosseuraamuslaitos jakautuu kolmeen rikosseuraamusalueeseen, joita ovat Etelä-Suomen, Länsi-Suomen sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueet, jotka toimivat Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tulosohejauksessa (Rikosseuraamuslaitos 2011). Etelä-Suomen rikosseuraamusalue muodostuu arviointikeskuksesta, vankiloista, yhdyskuntaseuraamustoimistoista sekä tarvittaessa muista rangaistuksen täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta vastaavista yksiköistä sekä alueen yhteisiä tehtäviä hoitavasta aluekeskuksesta (Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen työjärjestys 2 luku, 3 §).

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella on muodostettu rikosseuraamuskeskuksia, joilla yhteistyö yksiköiden välillä pyritään takaamaan. Helsingin rikosseuraamuskeskukseen kuuluvat Helsingin vankila, Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimisto ja Suomenlinnan vankila. Itä-Uudenmaan rikosseuraamuskeskukseen kuuluu Keravan ja Vantaan vankilat, ja Vantaan yhdyskuntaseuraamustoimisto. Länsi-Uudenmaan rikosseuraamuskeskukseen kuuluvat Jokelan ja Riihimäen vankilat sekä Espoon yhdyskuntaseuraamustoimisto (Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen työjärjestys 2 luku, 4 §).

3.1 Rikosseuraamusalueen tehtävät

Rikosseuraamusalueiden pääasiallisena tehtävänä on yhdyskuntaseuraamusten, vankeusrangaistusten, sakon muuntorangaistusten sekä tutkintavankeuden täytäntöönpano. Täytäntöönpanolla pyritään lisäämään tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan, pyrkiä edistämään heidän elämänhallintaansa ja sijoittumista yhteiskuntaan. Henkilöstön, yhteiskunnan ja rangaistusta suorittavien turvallisuudesta huolehtiminen on tärkeä osa-alue perustehtävän toteuttamisessa (Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen työjärjestys 2 luku, 3 §).

3.2 Vankiloiden luokittelu

Samuli Laulumaa on tehnyt Rikosseuraamuslaitoksen 15.11.2011 julkaistussa selvityksessä Suomen vankiloiden luokittelua valvonnan intensiivisyyden ja valvontaresurssien perusteella. Selvityksessä on intensiivisyyden perusteella jaoteltu Suomen vankilat matalan valvonnan, kohtalaisen valvonnan, melko korkean valvonnan ja korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloihin vuoden 2009 tilastojen mukaan. Jaottelu perustuu henkilötyövuosiin (htv) suhteessa keskivankilukuun ja vankipaikkoihin, valvonnan kustannusten suhteesta vankimääriin ja vankipaikkoihin sekä henkilötyövuosiin suhteessa keskimääräiseen vankimäärään ja vankipaikkoihin. Selvityksessä on myös huomioitu vankien uusimisriskitaso SIR-luokituksen (arviointimene- telmä staattisten tekijöiden vaikutuksesta uusimisriskiin) mukaisesti.

3.3 Arviointikeskus

Organisaatiouudistuksen myötä ovat arviointikeskuksen (ARKE) tehtäviksi siirtyneet aiemmin kriminaalihuoltolaitosten (nyk. yhdyskuntaseuraamustoimistojen) tehtävinä olleet tuomioistuimille tehtävät selvitykset ja lausunnot. Arviointikeskuksen lausuntotyöryhmä selvittää syytäjän, syytetyn tai hänen asiamiehensä pyynnöstä syytetyn soveltuvuuden yhdyskuntapalveluun. Selvitystä varten hankitaan tietoja eri viranomaisilta ja syytetty kutsutaan haastatteluun. Syytetyn elämäntilanne ja motivaatio yhdyskuntapalveluksesta selviytymisen kannalta kartoitetaan ja lopuksi arviointikeskus antaa oikeudelle lausunnon syytetyn edellytyksistä suorittaa yhdyskuntapalvelus (Rikosseuraamuslaitos 2011).

Nykyisin arviointikeskuksessa tehdään myös aiemmin sosiaalitoimen tehtävänä olleet 15-17-vuotiaiden nuorten seuraamusselvitykset. Usein pyyntö esitetään arviointikeskukselle jo ennen poliisin esitutkinnan valmistumista ja arviointikeskuksella on 30 päivää aikaa hankkia tarpeelliset viranomais selvitykset, kutsua kokoon nuoren verkosto ja toimittaa syyttäjälle seuraamusselvitys (Juutinen, S. 2011). Lausuntotehtävien lisäksi arviointikeskus vastaa tuomitun arviointi- ja suunnittelutehtävistä (riski- ja tarvearvio sekä rangaistusajan suunnitelma) sekä vankien sijoittamisesta sekä siirtämisestä rikosseuraamusalueella (Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen työjärjestys 2 luku, 3 §. 2 mom.).

Kaikista sijoitteluun tulevista vangeista tehdään arviointikeskuksessa turvallisuusselvitys sijoitusvankiloiden käyttöön. Vankilaturvallisuuteen liittyvää seurantaä päivitetään jatkuvasti. Arviointikeskuksen tehtäviin kuuluu myös elinkautisvankien ehdonalaiseen vapauteen ja koko rangaistusaikaa suorittavien vankien vapauttamiseen liittyviä arvioita ja lausuntoja. Arviointikeskus järjestää osaltaan erilaisia yhteistyö- ja koulutustilaisuuksia, osallistuu vankiloiden kuntoutusohjelmien suunnitteluun ja ohjaamiseen sekä tekee päätökset sijoituslaitosten valmistelemista valvotuista koevapauksista. Luonnollisesti myös arviointikeskuksissa vastataan vuosittain lukuisiin kantelu- ja valitusasioihin (Kaarmila, K. 2011).

3.4 Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetut vankilat

3.4.1 Vantaan vankila

Vantaan vankila (Vanv) on tutkintavankeuden toimeenpanoon erikoistunut yksikkö, jossa on 166 vankipaikkaa. Tutkintavankilan kautta kulkee vuosittain noin 4000 vankia. Vantaan vankilassa henkilökuntaa on 160,5 henkilöä (Rikosseuraamuslaitos 2011; Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen toimintojen kehittämissuunnitelma 2012, 22).

Vantaan vankilan erityispiirteisiin kuuluu muun muassa turvallisuuskäytäntöjen erityinen huomiointi ja esitutkinnan varmistaminen. Laitoksen riittävä osastointi mahdollistaa myös monipuolisen kuntouttavan ja muun toiminnan. Vankilassa on myös viisipaikkainen osasto erityissijoitetuille vangeille ja tilat käräjäoikeuden istuntoja varten. Vankilan kymmenen neliömetrin suuruissa selleissä on wc ja pesutilat joiden ikkunoissa on panssarilasit. Kuusi metriä

korkea betonimuuri ja sen molemmiin puolin teräsverkkoaidat ympäröivät vankilarakennusta (Rikosseuraamuslaitos 2011).

Vantaan vankila on luokiteltu korkean valvonnan intensiivisyyden vankilaksi. Vantaan vankilassa on vuonna 2009 ollut käytettävissä 0,63 htv /vanki ja 0,83 htv /vankipaikka; valvontakustannuksia on syntynyt 19982 € / vanki ja 26422 €/ vankipaikka. Valvonnan osuus henkilöstöresursseista on ollut noin 67 %. Valvontahenkilöstöä on ollut käytettävissä suhteessa keskimääräiseen vankimäärään 0,49 ja vankipaikkoihin 0,65 henkilötyövuotta. Vantaan vankilaan sijoitetuista vangeista korkean (40,9 %) ja melko korkean (9,1 %) riskin vankeja on ollut 50 % ja kohtalaisen riskin (22,7 %) ja matalan riskitason vankeja (27,3 %) on ollut 50 %, jolloin vankilaan sijoitetun vanki-aineksen keskimääräinen SIR-luokitus on ollut keskitasoa (Laulumaa 2011,19,23,27, 29, 39,41).

3.4.2 Riihimäen vankila

Riihimäen vankila (Riv) on suljettu laitos, jossa on 223 vankipaikkaa. Vankilan tehtävä painottuu tuomion alkuvaiheessa olevien pitkäaikaisten miesvankien kuntoutukseen. Henkilöstöä Riihimäen vankilassa on 160 (Rikosseuraamuslaitos 2011; Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen toimintojen kehittämissuunnitelma 2012, 18).

Riihimäen vankilalla on yli 50 vuotta pitkät perinteet vankien koulutuksen järjestämisessä kone- ja metallialalla. Riihimäen vankilassa toimii, yhteistyössä Riihimäen ammattioppilaitoksen kanssa, ammattioppilaskoulu, jossa Riihimäen vankilan viroissa olevat ammatillisten aineiden rehtorit opettavat tiedolliset ja taidolliset valmiudet sekä ottavat vastaan näyttötutkintoja. Käytännön työnä opiskelijat tekevät harjoittelua, alihankintaa ja tuotekehitystä eri yrityksille (Rikosseuraamuslaitos 2011). Oppisopimuksella voi opiskella myös autoalan perustutkintoa. Oppisopimuskoulutuksen lisäksi Riihimäen vankilassa voi opiskella peruskoulun ja lukion kursseja. Lisäksi vankilassa voi suorittaa tietokoneen käyttäjän A-kortin.

Opiskelun lisäksi vangit voivat sijoittua metalli- tai puusepänteollisuuden, taloustöiden sekä kiinteistönhuollon sekä pakkauspuolen tehtäviin. Kuntouttavaa toimintaa Riihimäen vankila järjestää kahdella päihdekuntoutusosalla, joissa toteutetaan muun muassa Kalterit Taakse ohjelmaa. Ongelmanratkaisutaitojen kehittämistä varten vangin rangaistusajan suunnitelmaan voidaan sisällyttää Cognitive Skills-ohjelma, väkivaltaisille vangeille Suuttumuksen hallinta-kurssi tai Omatoimisen muutoksen-ohjelma. Seksuaalirikoksista tuomituille vangeille Riihimäen vankila järjestää STOP-ohjelmaa, joka on kestoltaan 8 kk:n mittainen. Näiden lisäksi vankilassa on SPR:n vankilavierailijatoimintaa sekä AA-kerhon vapaaehtoisuuteen perustuvaa AA-kokouksia (Rikosseuraamuslaitos 2011).

Riihimäen vankila on luokiteltu melko korkean valvonnan intensiivisyyden vankilaksi. Riihimäen vankilassa on vuonna 2009 ollut käytettävissä 0,67 htv /vanki ja 0,71 htv /vankipaikka; valvontakustannuksia on syntynyt 16779 € / vanki ja 17735 €/ vankipaikka. Valvonnan osuus

henkilöstöresursseista on ollut noin 54 %, joten valvontahenkilöstöä on ollut käytettävissä suhteessa keskimääräiseen vankimäärään 0,42 ja vankipaikkoihin 0,45 henkilöä. Riihimäen vankilaan sijoitetuista vangeista korkean (38,3 %) ja melko korkean (14 %) riskin vankeja on ollut 52,3 % ja kohtalaisen riskin (10,9 %) ja matalan riskin (36,8 %) vankeja on ollut 47,7 %, jolloin Riihimäen vankilaan sijoitetun vankiaineuksen keskimääräinen SIR-luokitus on melko korkea (Laulumaa 2011, 19, 23, 27, 29, 39, 41).

3.4.3 Helsingin vankila

Helsingin vankila (Hev) on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen paikkaluvultaan suurin suljettu vankila, jossa vankipaikkoja on 328. Henkilökuntaa Helsingin vankilassa on 187, joista johtoon kuuluu neljä henkilöä ja kuntoutukseen ja toimintaan 31 henkilöä. Valvontahenkilöstöä on 127 ja tukipalveluja hoitaa 27 henkilöä (Rikosseuraamuslaitos 2011; Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen toimintojen kehittämissuunnitelma 2012, 25).

Vangit voivat osallistua erilaiseen työtoimintaan kuten rekisterikilpi-, liikennemerkki-, kirjapaino- ja paperityöhön. Vankilan koulussa voi suorittaa peruskoulun ja lukion oppimäärät sekä ammatillista toisen asteen koulutusta yhteistyössä ulkopuolisten oppilaitosten kanssa. Korkeakoulu- ja yliopisto-opinnot ovat mahdollisia etäopiskeluna. Työ- ja opintotoimintojen lisäksi vankilassa järjestetään kuntouttavana toimintana päihdeohjelmia, ajattelu- ja ongelmaratkaisutaitojen ohjelmia (Cognitive Skills) ja Omaehtoisen Muutoksen (Cognitive Self Change) kursseja (Rikosseuraamuslaitos 2011; Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen toimintojen kehittämissuunnitelma 2012, 12).

Vankilan päihdetyö jakaantuu päihdehoitoon, -kuntoutukseen sekä -valvontaan. Terveystieteiden huollon toteuttama päihdehoito käsittää päihdearvion, vieroitus- ja katkaisuhoidon, päihdepsykiatrisen hoidon sekä opioidiriippuvaisten korvaus- ja ylläpito-hoidon. Päihdekuntoutusta toteutetaan yksilötyönä sekä erilaisina päihdeohjelmina. Päihdeettömyyttä valvotaan säännöllisesti muun muassa päihdetestein. Vankilassa päihdekuntoutukseen osallistuneilla vangeilla on mahdollisuus tulla sijoitetuksi myös ulkopuoliseen päihdehoito- tai kuntoutuslaitokseen enintään kuuden kuukauden ajaksi (Rikosseuraamuslaitos 2011).

Helsingin suljettu vankila kuuluu Laulumaan (2011) selvityksessä melko korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloihin. Helsingin vankilassa on vuonna 2009 ollut käytettävissä 0,63 htv /vanki ja 0,57 htv /vankipaikka; valvontakustannuksia on syntynyt 16326 € / vanki ja 14791 € / vankipaikka. Valvonnan osuus henkilöstöresursseista on noin 56 %. Valvontahenkilöstöä on ollut käytettävissä suhteessa keskimääräiseen vankimäärään 0,41 ja vankipaikkoihin 0,37 henkilöä. Helsingin vankilaan sijoitetuista vangeista korkean (29,3 %) ja melko korkean (14,5 %) riskitason vankeja on ollut 43,8 % ja kohtalaisen riskin (19,3 %) ja matalan riskin (36,9 %) vankeja on ollut 56,2 %, joten Helsingin vankilaan sijoitetun vankiaineuksen keskimääräinen SIR-luokitus on ollut alhainen (Laulumaa 2011, 19, 23, 27, 29, 39, 41).

3.4.4 Keravan vankila

Keravan vankila (Kev) on aiemmin ollut suljettu laitos, mutta Helsingin avovankilan Vantaan osaston lakkautumisen myötä sekä henkilökunta että vangit toimintoihin siirrettiin Keravan vankilaan. Nykyisin Keravan vankilaa luonnehditaan avoimeksi suljetuksi vankilaksi, jossa ei ole tiukkaa osastointia tai mahdollisuutta vankiryhmien erillään pitoon. Keravan vankilaan sijoitetaan pääasiassa nuoria, ulkomaalaisia ja lyhyttä tuomiota kärsiviä vankeja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueelta. Vankilan avovankilaosasto (KevA) on laitossympäristössä sijaitseva avoin yksikkö. Keravan vankilan suljetulla puolella on 95 vankipaikkaa ja avopuolella 74 vankipaikkaa. Henkilökuntaa Keravan vankilassa on 127 (Rikosseuraamuslaitos 2011; Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen toimintojen kehittämissuunnitelma 2012, 16).

Keravan vangit ovat sijoittuneet työtoimintaan puusepänteollisuudessa, maataloudessa ja puutarhalla; lisäksi he suorittavat korjaus-, kunnossapito-, keittiö- ja siivoustöitä. Keravan vankilan ulkoalueet hoidetaan myös vankityönä. Keravan vankilassa voi opiskella peruskoulun ja lukion kursseja sekä suomen kieltä. Suljetulla puolella vanki voi opiskella vain itsenäisesti ns. selliopiskelijana. Vankilassa järjestetään myös toisen asteen koulutusta kone- ja metallialalle sekä oppisopimuskoulutusta puutarha-, metalli- ja puualalla (Kitti, M. 2011, Rikosseuraamuslaitos 2011).

Päihdetyö on myös vahvasti esillä Keravan vankilan toiminnassa. Päihdeettömällä osastoilla järjestetään päihderyhmiä, päihdekursseja ja yksilöohjausta. Näiden lisäksi vangit voivat osallistua rangaistusajan suunnitelman puitteissa myös suuttumuksen- ja väkivallan hillitsemisen kursseille (Rikosseuraamuslaitos 2011).

Keravan vankila on Laulumaa (2011) selvityksessä luokiteltu korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloihin. Keravan vankilassa on vuonna 2009 ollut käytettävissä 0,82 htv /vanki ja 0,74 htv /vankipaikka ja valvontakustannuksia on syntynyt 18264 € / vanki ja 16624 €/ vankipaikka. Valvonnan osuus henkilöstöresursseista on avolaitoksen puolella hieman yli 50 %, suljetun laitoksen puolella 45 %. Valvontahenkilöstöä on ollut käytettävissä suhteessa keskimääräiseen vankimäärään 0,45 ja vankipaikkoihin 0,41 henkilöä. Keravan kohdalla huomioitavaa on, että valvotun koevapauden valvonnat hoidettiin jo vuonna 2009 suurelta osin Keravan avo-osaston valvontahenkilökunnan toimesta. Keravan vankilan suljetulle puolelle sijoitetuista vangeista korkean riskin (30 %) ja melko korkean (22,5 %) vankeja on ollut 52,5 % ja kohtalaisen riskin (17,5 %) ja matalan riskin (30 %) vankeja on ollut 47,5 %, joten Keravan vankilaan suljetulle puolelle sijoitetun vankiaineksen keskimääräinen SIR-luokitus on ollut melko korkea. Keravan avovankilaosastoon sijoitetuista vangeista korkean riskin (29,9 %) ja melko korkean (5,9 %) riskin vankeja on ollut 35,8 % ja kohtalaisen riskin (20,9 %) ja matalan riskin (43,3 %) vankeja on ollut 64,2 % joten avo-osaston puolella keskimääräinen SIR-luokitus on alhainen (Laulumaa 2011, 19, 23, 27, 29, 39, 41).

3.5 Jokelan vankila

Jokelan vankila (Jov) on 84-paikkainen korkean turvallisuustason vankila pääasiassa alueen tutkintavangeille. Muurien ulkopuolella toimii 40-paikkainen kuntouttavaan toimintaan keskitetty avovankilaosasto. Jokelan vankilan henkilöstömäärä on 86, joista johtoon ja hallintoon kuuluu 6 henkilöä, valvontaan ja vankikuljetuksiin 54 henkilöä, koulutukseen, kuntoutukseen ja sosiaalityöhön 6 henkilöä. Muut henkilöt sijoittuvat talous-, terveys-, tuotanto-, kiinteistötoimi- ja toimistotehtäviin (Rikosseuraamuslaitos 2011; Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen toimintojen kehittämissuunnitelma 2012, 14).

Jokelan vangit sijoittuvat työ- ja toimintakyvyn arvioinnin perusteella, erilaisiin toimintoihin. Työtoimintaa ovat erilaiset pakkaus- ja kokoonpanotyöt sekä muun muassa kalusteiden entisöinti. Työtoiminnan lisäksi Jokelan vankilassa on mahdollisuus opiskella peruskoulun ja lukion kursseja sekä oppisopimuskoulutuksella verhoilijaksi. Muita opiskelumahdollisuuksia Jokelan vankilassa ovat liiketalouden perustutkinto, visuaalisen markkinointiviestinnän kurssi sekä työelämään ja koulutukseen valmentava Jova-kurssi. Myös Jokelan vankilassa panostetaan päihdetyöhön päihdearviointiin, motivoivan haastattelun ja antiriippuvuuden inforyhmätoiminnan muodossa Jokelan vankilan avo-osaston (JovA) vangeilla on mahdollisuus käydä vankilan ulkopuolella siviilityössä tai -opiskelussa (Rikosseuraamuslaitos 2011).

Jokelan vankila on Laulumaan (2011) mukaan luokiteltu korkean valvonnan intensiivisyyden vankilaksi. Jokelan vankilassa on vuonna 2009 ollut käytettävissä 0,69 htv /vanki ja 0,71 htv /vankipaikka; valvontakustannuksia on syntynyt 19021 € / vanki ja 19566 €/ vankipaikka. Valvonnan osuus henkilöstöresursseista on ollut suljetun laitoksen puolella 45 % ja avolaitoksen puolella hieman yli 50 %. Valvontahenkilöstöä on ollut käytettävissä suhteessa keskimääräiseen vankimäärään 0,46 ja vankipaikkoihin 0,47 henkilöä. Jokelan vankilan suljetulle puolelle sijoitetuista vangeista korkean riskin (16,7 %) ja melko korkean riskin (13,3 %) vankeja on ollut 30 % ja kohtalaisen riskin (26,7 %) ja matalan riskin (43,3 %) vankeja on ollut 70 %, joten suljetulle puolelle sijoitetun vankiaineksen keskimääräinen SIR-luokitus on ollut alhainen. Jokelan vankilan avovankilaosastolle sijoitetuista vangeista korkean riskin (13,6 %) ja melko korkean riskin (4,6 %) vankeja on ollut 18,2 % ja kohtalaisen riskin (22,7 %) ja matalan riskin (59,1 %) vankeja on ollut 81,8 %, joten Jokelan vankilan avo-osastolle sijoitettujen vankien keskimääräinen SIR-luokitus on ollut matala (Laulumaa 2011, 19, 23, 27, 29, 39,41).

3.6 Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen avovankilat

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella toimii kolme avovankilaa: Suomenlinnan vankila sekä Keravan ja Jokelan vankiloiden avo-osastot, joiden esittely on liitetty yllä kyseisten vankiloiden suljettujen laitosten esittelyjen yhteyteen.

3.6.1 Suomenlinnan vankila

Suomenlinnan vankila (Suov) on vapauteen valmentava avolaitos, jossa aineistonkeruuajan kohtana vankipaikkoja oli 95. Henkilökuntaa Suomenlinnan vankilassa on 29, joista kahdeksan työskentelee työnjohtotehtävissä vankien suorittaessa Suomenlinnan peruskorjaus- ja entisöintityötä. Lisäksi vankilassa on Yhdyskuntaseuraamuslaitoksen kanssa yhteinen johtaja, apulaisjohtaja, kolme rikosseuraamusesimiestä, sosiaalityöntekijä, päihdeohjaaja sekä täytäntöönpanosta ja taloushallinnosta vastaavat virastosihteerit (Rikosseuraamuslaitos 2011; Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen toimintojen kehittämissuunnitelma 2012, 24).

Työtoiminnan lisäksi Suomenlinnan vangit voivat käydä työssä (siviilityö) tai opiskella (siviiliopiskelu) vankilan ulkopuolella. Muille vangeille on tarjolla Järvenpään invalidisäätiön järjestämää Suomenlinnan valmentavaa ja ohjaavaa koulutusta (SUOVA) sekä koulutuskeskus Salpauksen järjestämä rakennusalan perustutkinto. Suomenlinnan vankilassa toimii kuntouttava vankityö yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa. Edellä mainittujen lisäksi päihdeohjaaja ja että sosiaalityöntekijä tekevät yksilötyötä perhetyön ja päihdeongelman parissa. Suomenlinnan vankilassa kokoontuu kerran viikossa AA-kerho, jossa käyminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Suomenlinnan vankila on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen merkittävin valvotun koevapauden toteuttaja (Rikosseuraamuslaitos 2011; Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen toimintojen kehittämissuunnitelma 2012, 24).

Suomenlinnan vankilan erityispiirteisiin kuuluu se, että vankila sijaitsee Suomenlinnan saaresa, jossa asuu vakituisesti yli 700 saarelaista. Kulku Suomenlinnaan onnistuu vain Suomenlinnan lauttaliikenteen lautoilla, mikä asettaa oman haasteensa muun muassa poistumisluvilla vankilan ulkopuolella käyville vangeille.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloista Suomenlinnan vankila on luokiteltu matalan valvonnan intensiivisyyden vankiloihin. Suomenlinnan vankilassa on käytetty 0,30 htv /vanki ja 0,35 htv /vankipaikka, valvontakustannuksia on syntynyt 6831 € / vanki ja 8099 €/ vankipaikka. Valvontahenkilökunnan osuus henkilöstöresursseista on alle 40 %, valvontahenkilöstöä on ollut käytettävissä suhteessa keskimääräiseen vankimäärään 0,14 ja vankipaikkoihin 0,17. Korkean riskin (17,9 %) ja melko korkean riskin (14,2 %) vankeja on ollut 32,1 % ja kohtalaisen riskin (23,9 %) ja matalan riskin (44 %) vankeja on ollut 67,9 %, joten vankilaan sijoitetun vankiaineoksen keskimääräinen SIR-luokitus on alhainen (Laulumaa 2011, 19, 23, 27, 29, 39, 41).

4 Vankiloiden järjestys ja turvallisuus

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanolla pyritään eri keinoin lisäämään tuomitun valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan, pyrkiä edistämään heidän elämänhallintaansa ja sijoittumista yhteiskuntaan (vrt. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen työjärjestys 2 luku, 3 §). Vankeuden sisältönä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen. Vangin oikeuksiin ja olosuhteisiin ei saa asettaa muita rajoituksia kuin niitä, jotka laissa säädetään (VL 1 luku, 3 §, 1 mom.).

Vankiloiden järjestyksestä ja turvallisuudesta huolehtiminen on tärkeä osa-alue perustehtävän toteuttamisessa. Virkamiehen on hoidettava tehtäväänsä puuttumatta enempää vangin oikeuksiin ja aiheuttamatta suurempaa haittaa kuin on välttämätöntä (VL 1 luku, 6 §, 3 mom.). Vankeuslaissa, sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa ja Rikosseuraamuslaitoksen määräyksessä, vankiloiden järjestyssäännöissä sekä niitä täydentävissä tulo-oppaissa säädetään vankilan järjestyksestä. Järjestystä ja turvallisuutta ylläpidetään valvonnalla, ensisijaisesti neuvoin, käskyin ja kehotuksin (VL 1 luku, 6 §, 1 ja 2 mom.).

4.1 Tilannepohjainen rikosentorjunta

Janne Kivivuori (2009) kuvaa teoksessaan Rikollisuuden syyt siviilimaailmassa toteutettavaa tilannepohjaista rikosentorjuntaa, joka tähtää rikostilaisuuksien vähentämiseen. Erilaiset tilannepohjaisen rikosentorjunnan keinoja käytetään myös vankiloissa. Rikoskohteita suojataan erilaisin menetelmin, esimerkiksi vankilat osastoimalla, vankien liikkumisen rajoittamisella ja kulunvalvonnalla. Rikoskäyttäytymistä pyritään kanavoimaan vankien sijoittelulla korkean turvatason vankiloista avovankiloihin. Sekä suljetuissa, että avolaitoksissa rikosentekoa mahdollistavia tekijöitä vähennetään muun muassa kieltämällä toisen vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja huumausaineiden käyttövälineet. Tilannepohjaisen rikosentorjunnan tärkeimpiä keinoja niin siviilielämässä kuin vankilamaailmassakin ovat virallinen ja epävirallinen valvonta. Virallista valvontaa suorittaa vankiloiden valvontahenkilöstö ja epävirallista valvontaa muu henkilöstö. Vankiloissa rikoskohteiden poistamista kuvaa ehkä parhaiten suljetuissa laitoksissa omaisuuden, kuten käteisen rahan, hallussapitosäännökset. Omaisuuden merkitsemisellä pyritään myös estämään omaisuuden joutumista väärin käsiin. Viimeisimpänä, kuitenkin merkittävänä, keinona tilannepohjaisessa rikosentorjunnassa käytetään selkeiden sääntöjen asettamista ja niiden valvontaa. (vrt. Kivivuori, J. 2009 s.328-336).

4.2 Vankiloiden järjestyssäännöt, tulo-oppaat ja järjestysrikkomukset

1990-luvun loppupuolella tehtiin apulaisoikeusasiamiehen (AOA) aloitteesta selvitys vankiloiden kurinpitokäytännöistä. Selvityksessä todettiin, että laitosten välillä esiintyi eroavaisuuksia kurinpitotapahtumissa ja siinä, kuinka laitokset lähettivät yleisen lain mukaiset rikokset poliisin tutkittavaksi. Tällöin AOA esitti ratkaisuksi lain selkiyttämistä, koulutusta ja laitosten välistä yhteistyötä sekä valitusjärjestelmän laajentamista (AOA 7.6.2000/272/2/99; Myhrberg 2007,107; Mohell & Pajuoja 2006,158-174).

Aiemmin vankiloiden järjestyssäännöt saattoivat perustua irrallisiin määräyksiin, joista osa pohjautui vankilan käytäntöihin. Lakimuutoksella (1.10.2007) puututtiin edellä mainittuihin epäkohtiin määrittelemällä aiempaa tarkemmin kurinpidon kohteena oleva teko ja sen seuraamus, tarkentaen myös kurinpitorangeistuksen mittaamista koskevia säännöksiä. Vuonna 2009, lain velvoittamana vankiloiden järjestyssäännöt uusittiin ja yhtenäistettiin. 2010 alusta voimaan tullut organisaatiomuutos aiheutti myös tulo-oppaiden päivitystarpeen. Yhtenäinen tulo-opasmalli on luotu ja niitä on tarkoitus kääntää myös kaikille tarpeellisille vieraille kielille (vrt. Kuivajärvi, K. 2010, 2).

Järjestyssäännöt sisältävät vankeuslakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä tarkempia määräyksiä, muun muassa vankilan alueella liikkumisesta, sen tilojen lukitsemisesta, osastoinnista, tapaamisista, puhelimen käytöstä, vapaa-ajan järjestämisestä ja omaisuuden hallussapidosta. Nykyisin järjestyssäännöissä tulee olla maininta sellaisista rikkomuksista, joista voidaan määrätä kurinpitorangeistus (vrt. Mohell & Pajuoja 2006, 165). Järjestyssäännöt ja tulooppaat ovat luonnollisesti yhtenäisiä vankeuslain ja -asetusten ja säädösten kanssa (VL 15 luku 1 ja 16 §; HE 263/2004; Myhrberg 2007, 108; Junninen 2008, 29; Mohell & Pajuoja 2006, 174-175).

4.3 Järjestyksrikkomukset VL 15 luku 3 § mukaisesti

- 1) Syyllistyminen vankilassa tai muutoin Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen valvonnan alaisena rikokseen, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Tämä pykälä siis kattaa rikokset, jotka on tehty vankilan alueella, saatetulla poistumisluvalla, vangin kuljetuksessa tai siirrossa sekä muussa valvotussa toiminnassa vankilan ulkopuolella (vrt. Myhrberg 2007, s.110).
- 2) Luvaton poistuminen avolaitoksesta tai terveydenhuollon laitoksesta.
- 3) Tässä laissa tai sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa taikka niitä täsmen-
tävässä Rikosseuraamusviraston (Rikosseuraamuslaitos) määräyksessä annettujen
säännösten rikkominen.
- 4) 1 §:ssä tarkoitetun vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännöissä on nimenomaan mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitorangeistus (VL 15 luku, 1§:ssä määritellään järjestyssäännön sisältö).
- 5) 8 luvun 6 tai 9 §:ssä tarkoitetulle luvulle tai sijoitukselle taikka 14 luvussa tarkoitetulle poistumisluvulle asetettujen ehtojen rikkominen (8 luvun 6 ja 9 § käsittelevät siviilityötä, siviiliopiskelua, ulkopuolista sijoitusta ja muuta vankilan hyväksymää ulkopuolista toimintaa).

- 6) Vankeinhoitolaitoksen virkamiehen toimivaltansa rajoissa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi antaman kehotuksen tai käskyn noudattamatta jättäminen.

Kuten yllä on mainittu, on kaikki vankilassa tehdyt rikokset tai rikkeet on laissa luokiteltu järjestyksirikkomuksiksi. Sen sijaan vankitietojärjestelmässä on sekalaisessa järjestyksessä 41 erilaista nimikettä (liite 1), joista ilmoituksen tekijä valitsee sen parhaiten sopivan tai kaikki ne, joihin rike saattaa sopia.

Vankeusaikana vangilla on useita tilaisuuksia syyllystyä rikkeisiin, joista rikkeen havainneella virkamiehellä on harkintansa mukaan mahdollisuus huomauttaa, puhutella, ohjeistaa tai tehdä ilmoitus. Vankeusaikana voi syyllystyä rikkeisiin, joista havaitaan 100 %. Tällaisia rikkeitä ovat muun muassa poistuminen luvatta ja poistumislualta palaamatta jääminen. Näistä rikkeistä tehdään aina ilmoitus vankitietojärjestelmään sekä etsintäkuulutus poliisille. Vankilassa voi myös syyllystyä rikkeeseen, joita havaitaan satunnaisesti, mutta joista tehdään aina ilmoitus. Tällainen rike on muun muassa päihitteettömyysitoumuksen rikkominen. Vanki voi olla joko päihtynyt palatessaan poistumislualta, tai on vankilassa ollessaan päihdyttänyt itsensä. Kolmas mahdollisuus vankilassa on syyllystyä rikkeeseen, josta rikkeen havainneen virkamiehen tulisi aina tehdä ilmoitus. Tällainen rike on esimerkiksi myöhästyminen poistumislualta palatessa, asianmukaisen todistuksen puuttuminen tärkeän syyn perusteella myönnetyn poistumisluvan asian hoidosta, luvattoman tavarahan hallussapito tai muuta sellaista.

Mikäli vanki syyllystyy vankilan järjestyssäännön rikkomukseen, voidaan siitä antaa muistutus. Mikäli muistutusta ei pidetä riittävänä seuraamuksena, asia etenee kurinpitomenettelyyn. Vanki voi myös vankeusaikana syyllystyä rikokseen, joka on mainittu yleisessä rikosoikeudessa. Rikoksen vakavuudesta riippuen se voidaan käsitellä kurinpitorigkomuksena (sakkorikokset) tai siirtää poliisiin tutkittavaksi. Mikäli vankilan johtaja on tehnyt ilmoituksen poliisille, ei siitä (VL 15 luku, 3 §, 2 momentin mukaan) saa määrätä vangille kurinpitorangeistusta.

4.4 Ilmoitus

Vankitietojärjestelmässä on mahdollisuus tehdä yleinen ilmoitus, ilmoitus luvattomista aineista tai esineistä ja henkilöön kohdistuva ilmoitus. Yleinen ilmoitus tehdään asiasta tai tapahtumasta, joka halutaan saattaa muiden henkilökunnan jäsenten tietoon. Ilmoitus luvattomista aineista ja esineistä tulee tehdä aina, kun ilmoitus tällaisista havaitaan. Edellä mainittu ilmoitus tehdään henkilöön kohdistuvan ilmoituksen lisäksi luvattomat aineet ja esineet otsakkeen alle (Eriksson, J. 2011). Henkilöön kohdistuvassa ilmoituksessa vankitietojärjestelmässä on 41 erilaista nimikettä, joista ilmoituksentekijä valitsee rikkeen laadun. Rikkeiden numerointi ja järjestys Vatissa on epälooginen ja usein ilmoituksen tekijän onkin vaikea valita juuri oikeaa nimikettä rikkeelle.

Vankeusasetuksen 49 §:n mukaan järjestysrikkomuksesta on tehtävä Rikosseuraamusviraston (Rikosseuraamuslaitos) ohjeistuksen mukainen ilmoitus, josta tulee ilmetä ilmoituksen tekijä, tapahtuma-aika, syylliseksi epäilty vanki ja tapahtumaan liittyvät muut henkilöt. Tämän lisäksi tarvitaan selostus tapahtumasta sekä sitä seuranneista toimenpiteistä (Vankeusasetus 49 §; Mohell & Pajuoja 2006, 171-172).

Laulumaan (2011) mukaan vankiloissa tehdyt ilmoitukset kuvaavat osaltaan vankiloiden turvallisuuden ylläpitoa ja vankien laitosturvatasoa. Ilmoitusten määrä ei kuitenkaan kerro vankiloiden kurinpitoprosessien määrää, vaan pikemminkin ilmoituksen teon kynnyksen korkeutta. Kaikkien ilmoitusten ei ole tarkoituskaan johtaa kurinpitoprosessiin, ne voivat olla myös informaatioluontoisia. Laulumaa (2011) mukaan ilmoituksen tekemisen kynnys on matala, mutta itse kyseenalaistaisin yleistysten. Valvontahenkilökunnan osalta uskon kynnyksen olevan matala, mutta lähes kaikki vankiloissa tehdyistä ilmoituksista on nimenomaan valvontahenkilöstön tekemiä. Sosiaali-, koulutus-, ja kuntoutussektorin osalta, tai ulkopuolisten oppilaitosten opettajien tai ulkopuolisen työnjohdon osalta, kynnys tehdä ilmoitus on vielä melko korkea, mikä osaksi johtuu tuen ja kontrollin yhdistämisen vaikeudesta.

4.5 Kurinpitoprosessi

Poikkeavasta tapahtumasta tehty henkilöön kohdistunut ilmoitus käynnistää niin sanotun kurinpitoprosessin. Vankeuslain 15 luvussa määritellään, kuinka toimitaan, kun vanki syyllistyy vankeinhoitoviranomaisen valvonnassa rikokseen, poistuu luvatta avolaitoksesta tai terveydenhuoltolaitoksesta, rikkoo järjestyssääntöjä tai poistumislupaehtoja tai ei noudata rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen kehotusta tai käskyä (VL 15 luku, 3 §).

Vankeuslain mukaan järjestysrikkomus on selvitettävä viipymättä. Siitä on toimitettava tasapuolinen tutkinta, jossa rikkomus selvitetään sen laadun ja vakavuuden vaatimalla tavalla (VL 15 luku, 9 §, 1 mom.). Tällöin rikkomuksesta epäiltyä vankia ja mahdollisesti muita osallisia kuullaan. Mikäli vanki esittää rikkomuksen selvityksen yhteydessä perustellun väitteen henkilökunnan syyllistymisestä tai osallisuudesta rikokseen, asia täytyy siirtää poliisin tutkittavaksi (VL 15 luku 9 § 3. mom.). Tämän lisäksi poliisin tutkittavaksi on siirrettävä sellaiset rikokset, josta yleisessä oikeuskäytännössä seuraamus olisi suurempi kuin sakkorangaistus. Sakolla rangaistuja rikkomuksia ovat yleensä huumausaineiden käyttörikos, vangin varustautuminen aseella, lievä pahoinpitely, vahingonteko, virkamiehen vastustaminen tai haitanteko virkamiehelle (Mohell & Pajuoja 2006 166 - 167).

Koska kurinpitovangin rangaistuksen määräämisen rikoslaissa mainittuihin rikoksiin edellytyksenä on, että rikos on niin sanottu sakkorikos, ja se on tehty vankilan alueella tai vankeinhoitoviranomaisen välittömässä valvonnassa (esimerkiksi saatetulla poistumisluvalla), ei huumausaineiden käyttörikoksesta voida määrätä kurinpitovangin rangaistusta, ellei se todistetusti ole tapahtunut vankilan alueella tai mikäli samalla on kyse VL 15 luvun 3 §:n 5 kohdan tarkoittamasta tilanteesta; VL 8:6 § (siviilityö) tai 9 § (toimintaan osallistuminen vankilan ulkopuolelle) tai VL

14:2 § (poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella, poistumislupa tärkeästä syystä) tarkoitetulle poistumisluvalla asetettujen ehtojen rikkominen (vrt. Mohell & Pajuoja 2006, 166; VL 15 luku, 3 §:n 1 mom. 5 kohta; VL 8 luku, 6 § ja 9 §). Huomioiden edellä kerrottu ei esimerkiksi vangin huumausaineen käyttörikosta voida käsitellä kurinpitoriggimuksena, mikäli hän on poistunut luvatta, karannut tai jäänyt palaamatta poistumisluvalla ja tänä aikana syyllistynyt huumausaineen käyttörikokseen.

Eduskunnan oikeusasiamies (AOA) on myös päätöksessään (AOA 2924/2/02) ottanut kantaa edellä kuvattuun asiaan. Tässä tapauksessa vangille oli määrätty kurinpitoriggistus huumausaineiden käyttörikoksesta poistumisluvalla vaikka epäselväksi oli jäänyt oliko vanki käyttänyt huumausainetta laitoksessa vai poistumisluvan aikana. AOA:n mukaan kurinpitoriggistuksen määrääminen rikoksesta on poikkeussäännös, jota on tulkittava suppeasti ja sitä on syytä käyttää vain sellaisissa tapauksissa, joiden osalta on varmuus rikoksen tapahtumisesta mainituissa olosuhteissa (AOA 2924/2/02; Myhrberg 2007, 110). Edellä mainitussa tapauksessa vanki oli syyllistynyt joko poistumislupaehtojen rikkomiseen käyttämällä poistumisluvalla huumausaineita tai huumausaineen käyttörikokseen käyttämällä vankilassa huumausaineita.

4.5.1 Järjestysrikkomuksen selvittäminen

Vangin kurinpitoasia tulee käsitellä ja kurinpitoriggistus on pantava täytäntöön viivytyksettä ja tarpeetonta huomiota herättämättä. Mikäli vanki siirretään VL 15 luvun 10 § mahdollistamalla tavalla tutkinnan ajaksi avolaitoksesta suljettuun vankilaan, voidaan järjestysrikkomus käsitellä myös arviointikeskuksissa tai siinä vankilassa, johon vanki siirretään. Muutoin järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, jossa vanki on kirjoilla. Mikäli vanki syyllistyy rikkomukseen kuljetuksen aikana, kurinpitoasia käsitellään siinä vankilassa, johon vanki saapuu (VL 15 luku 10 §). Käytäntö on kuitenkin osoittanut, että vangin järjestysrikkomuksen käsittely on pääosin sen laitoksen vastuulla, missä vanki on kirjoilla.

Vankeuslain mukaan järjestysrikkomuksen selvittämisestä vastaa vankilan turvallisuudesta vastaava virkamies (VL 15 luku, 16 §, 4 mom.), joka päättää myös vangin erillään pitämisestä järjestysrikkomuksen selvittämisen ja kurinpitopäätöksen odottamisen aikana (VL 15 luku, 14 §, 1 mom.). Kurinpitoriggistuksen määrääminen edellyttää aina rikkomuksen huolellista tutkintaa (vrt. Mohell & Pajuoja 2006, 163). Järjestysrikkomuksen selvittäminen on pienimuotoista esitutkintaa (Mohell & Pajuoja 2006, 171), jossa rikoksen tai rikkeen laatu ja olosuhteet tulee selvittää huolellisesti, puolueettomasti ja tasapuolisesti (VL 15 luku 9 §:n 1 mom.). Vaikkakaan ketään ei saa tarpeettomasti asettaa epäilyksen alaiseksi, ei vangin erillään pitämiseen ole estettä tutkinnan aikana (VL 15 luku, 14 §).

Mikäli järjestysrikkomuksen selvityksessä tulee ilmi, ettei kysymys ole vakavasta järjestysrikkomuksesta voi turvallisuudesta vastaava virkamies, tai mikäli asia ei kestä viivytystä valvonnan esimiestehtävistä vastaava virkamies, antaa vangille muistutuksen, eikä asia etene kurin-

pitokäsittelyyn. Huomioitavaa on että muistutus ei ole varsinainen kurinpitorangeistus, eikä siitä ole oikeutta hakea muutosta (VL 15 luku, 16 §, 4 mom.; Mohell & Pajuoja 2006, 175).

4.5.2 Vangin kuuleminen kurinpitoasiaa selvitetessä

Vankeuslain 15 luku 11 §:ssä määrätään, että vankia on kuultava ja vangille on annettava tilaisuus valmistella puolustustaan ja esittää näyttöä selvityksensä tueksi. Ulkomaisille, viittomakielisille tai vammaiselle vangille on annettava tulkitsemis- tai käännösapua (VL 4 luku, 4 §, 2 mom.). Vangin kuulemisen hoitaa turvallisuudesta vastaava virkamies. Kuuleminen on kurinpitoasian selvittämistä, josta on vankeuslain 15 luvun 12 §:n mukaisesti pidettävä pöytäkirjaa vankitietojärjestelmään osoitetussa paikassa (vrt. Mohell & Pajuoja 2006, 173). Myös muita asiaan osallisia on kuultava tarpeen mukaan (VL 15 luku 9§).

4.5.3 Kurinpitotilaisuus

Mikäli muistutusta ei pidetä riittävänä seuraamuksena (VL 15 luku, 4 §:n 1 mom.), asia käsitellään kurinpitotilaisuudessa. Vangin kuulemisen jälkeen päätetään aika- ja paikka, jolloin varsinainen suullinen kurinpitokäsittely pidetään. Paikalla ovat vankilan johtaja, turvallisuudesta vastaava virkamies, esteetön todistaja, vanki (VL 15 luku, 15 §) ja tarvittaessa tulkki (VL 4 luku, 4 §:n 2 mom.).

Turvallisuudesta vastaava virkamies esittelee käsittelyssä olevan tapauksen (ilmoituksen ja vangin kuulemiskertomuksen sekä mahdolliset muut todisteet) ja esittää kurinpitorangeistusta, joka on suhteessa vangin rikokseen tai rikkomukseen. Tämän jälkeen vankilan johtaja antaa vangille mahdollisuuden lisätä tai esittää lisäselvityksiä tapahtuneesta. Johtajan suorittaessa päätösharkintaa esittelijä ja vanki poistuvat huoneesta. He palaavat takaisin kuullakseen johtajan päättämän kurinpitorangeistuksen. Selvissä tapauksissa päätösharkinta voi tapahtua kaikkien ollessa läsnä (vrt. Jokelan vankilan tarkastusraportti 2010, s.15; Naarajärven vankilan tarkastusraportti 2010, s. 15; Pelson vankilan tarkastusraportti 2010, s.13).

Jos vanki on siirretty suljettuun laitokseen odottamaan kurinpitokäsittelyä, tai jos vanki on muusta syystä vaihtanut laitosta ennen kurinpitoa, voidaan joissakin vankiloissa (esim. Suomenlinnan vankila) kurinpitokäsittelyt pitää videoneuvottelulaitteiden välityksellä. Tällöin toisen vankilan kanssa sovitaan aika, jolloin videoyhteys otetaan ja valvontahenkilökunta tuo vangin videoneuvotteluhuoneeseen. Lähettävän laitoksen päässä videoneuvotteluhuoneessa ovat vankilan johtaja, turvallisuudesta vastaava virkamies ja esteetön todistaja. Vastaanottavassa laitoksessa paikalla ovat vanki ja vartija. Kirjallinen Kurinpitopäätös oikaisuvaatimukseen toimitetaan vangille suljettuun laitokseen.

Kurinpitoasian käsittelystä on pidettävä sisällöltään vankeusasetuksen 50 §:ssä tarkemmin määriteltyä pöytäkirjaa, josta on ilmentävä seuraavat tiedot:

- 1) vangin henkilötiedot;
- 2) rikkomuksen laatu, tapahtumapaikka ja -aika;
- 3) tiedot asiassa esitetystä selvityksestä ja viittaus rikkomuksen selvittämistä koskevaa pöytäkirjaan;
- 4) vangin lausunto;
- 5) mahdolliset muut lausunnot;
- 6) määrätty kurinpitorangaistus tai asiasta tehty päätös ja sen perustelu;
- 7) kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanoaika- ja paikka.

Jos kurinpitorangaistusta ei määrätä, pöytäkirjaan merkitään 1 momentin 1-6 kohdassa tarkoitetut tiedot. Jos asia siirretään kurinpitorangaistuksen määräämisen sijasta poliisin tutkitavaksi, tästä on tehtävä pöytäkirjaan merkintä. Pöytäkirjan allekirjoittavat vankilan johtaja, turvallisuudesta vastaava virkamies ja todistaja. Pöytäkirja oikaisuvaatimusosoituksineen on annettava vangille todisteellisesti tiedoksi. Kirjallisen kuripitopäätöksen lisäksi vangille annetaan oikaisuvaatimusosoitus ja ohjeet. Vangin kuripitopäätöksestä jää merkintä vankitietojärjestelmässä olevalle kurinpitolehdelle.

4.5.4 Kurinpitorangaistuksen mittaaminen ja kurinpitoseuraamukset

Kurinpitorangaistuksen laatua, määrää ja ehdollisuutta mitattaessa on huomioitava rikkomuksen laatu, vakavuus, tahallisuus ja suunnitelmallisuus sekä vangin aikaisemmat järjestysrikkomukset. Järjestysrikkomukseen johtaneet syyt sekä vangin pyrkimys estää tai poistaa järjestysrikkomuksen vaikutuksia, pyrkimys edistää rikkomuksen selvittämistä sekä rikkomuksesta vangille määrätty turvaamistoimenpiteet ja teosta aiheutuneet muut seuraamukset voidaan huomioida lieventävinä seikkoina. (VL 15 luku, 7§; Mohell & Pajuoja 2006, 169).

Kurinpitorangaistuksen koventamisperusteina huomioidaan vangin aikaisemmat kurinpitorangaistukset määrällisesti tai tekojen nopea uusiminen. Koventamisperusteena huomioidaan myös esimerkiksi huumausaineiden välittäminen järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä, mikä osoittaa teon suunnitelmallisuutta (Mohell & Pajuoja 2006, 169-170).

Mikäli vankia on pidetty erillään muista vangeista (enintään 7 vrk) järjestysrikkomuksen selvittämisen ja kuripitopäätöksen odottamisen aikana, se on huomioitava vähennyksenä rangaistusta määrättäessä (VL 15 luku, 14 §, 1 ja 2 mom.). Mikäli edellä mainittuja seikkoja on huomioitu kuripitopäätöstä tehdessä, on niistä syytä olla merkintä kuripitopäätöksessä.

Nämä kohtuullistamisperusteet ovat yhdenmukaisia rikoslain 6 luvun 7 §:ssä mainittujen kohtuullistamisperusteiden kanssa.

Kurinpitorangaistus raukeaa siltä osin kuin sitä ei ole pantu täytäntöön, jos vankia syytetään tuomioistuimessa samasta rikoksesta josta kurinpitorangaistus on määrätty (VL 15 luku, 13 §). Mikäli kurinpitorangaistus on jo pantu täytäntöön ja suoritettu siitä on ilmoitettava syyttäjälle, tämä on huomioitava vähennyksenä rangaistusta määrättäessä (RL 6 luku, 15 §; RL 19 luku 6 §).

Nykyisessä vankeuslaissa kurinpitorangaistusten epämääräisyyttä pyrittiin selkeyttämään ja tekemään rajanveto sekä teon, että siitä määrättävän seuraamuksen mukaan. Kurinpitorangaistuksen määrääminen edellyttää rikkomuksen huolellista tutkintaa (Mohell & Pajuoja 2006, 161). Kurinpitorangaistus voidaan määrätä vangille joka on todettu syylliseksi järjestysrikkomukseen (VL 15 luku, 3§, 1 mom.); siitä rangaistuksesta päättää vankilan johtaja (VL 15 luku, 16 §:n 3 mom.).

Vankeuslain 15 luvun 4 §:ssä määritellään vangille määrättävät kurinpitoseuraamukset seuraavasti:

- 1) varoitus
- 2) vapaa-ajan toimintaan osallistumisen, rahan tai muiden maksuvälineiden käytön tai omaisuuden hallussapidon rajoittaminen enintään 30 vuorokauden ajaksi (oikeuksien menetys); tai
- 3) sijoittaminen yksinäisyyteen enintään 14 vuorokauden ajaksi (yksinäisyysrangaistus).

Oikeuksien menetys ei saa estää vangin mahdollisuuksia pitää yhteyksiä vankilan ulkopuolelle.

Vangille voidaan myös antaa yhteinen kurinpitorangaistus kahdesta tai useammasta rikkomuksesta (VL 15 luku, 5 §), tai ehdollinen kurinpitorangaistus (muista kuin varoituksesta) vähintään yhden, enintään kolmen kuukauden koeajalla. Mikäli vanki ei syyllisty ehdollisen kurinpitorangaistuksen aikana uuteen rikkomukseen, ehdollinen kurinpitorangaistus raukeaa. Mikäli vanki syyllistyy koeajalla uuteen rikkomukseen, on uuden rikkomuksen käsittelyn yhteydessä päätettävä, pannaanko aiempi ehdollinen kurinpitorangaistus täytäntöön. Mikäli ilmenee, että vanki on ennen kurinpitokäsittelyä syyllistynyt uuteen järjestysrikkomukseen, määrätään tästä rikkomuksesta kurinpitorangaistus erikseen. (VL 15 luku, 6 §; Mohell & Pajuoja 2006, 168-169).

Varoitus kurinpitorangaistuksena voidaan antaa esimerkiksi vangin syyllistyessä pieneen rikkomukseen (ei rikos), josta häntä on esimerkiksi aikaisemmin huomautettu. Samoin varoitusta voidaan käyttää pienissä järjestysrikkomuksissa, joihin vanki syyllistyy ensimmäistä kertaa.

Oikeuksien menetys voidaan määrätä joko ehdollisena vähintään yhden ja enintään kolmen kuukauden koeajalla (VL 15 luku, 6§, 1 mom.), tai ehdottomana, joka pannaan täytäntöön viipymättä (VL 15 luku, 10 §, 1 mom.). Mohell:n ja Pajuoja (2006) mukaan oikeuksien menetys seuraamusmuotona on lähes kokonaan loppunut; vuonna 2005 rangaistus oli määrätty vain 5 kertaa. Nykyisin oikeuksien menetys ei ole sidoksissa niihin oikeuksiin, joita käytettäessä vangin rikkomus on tehty. Oikeuksien menetys ei saa estää vangin yhteydenpitoa ulkopuolelle, näin ollen esimerkiksi vangin vapaa-ajan toimintaa ei saa rajoittaa sinä aikana, jolloin puhelimen käyttö on mahdollista (Mohell & Pajuoja 2006, 168).

Yksinäisyysrangaistus on vakavin rangaistusmuoto, myös se voidaan määrätä ehdollisena tai ehdottomana. Vankeuslain 15 luvussa 8 pykälässä määritellään yksinäisyysrangaistuksesta, jonka kesto voi olla 1- 14 vuorokautta. Yksinäisyysrangaistuksesta on ilmoitettava terveydenhuoltohenkilökuntaan kuuluvalla virkamiehelle ja mikäli yksinäisyysrangaistuksen kesto on yli 7 vuorokautta, on terveydenhuoltohenkilökuntaa kuultava. Yksinäisyysrangaistus sisältää omaisuuden hallussapidon, yhteydenpidon, kirjaston käytön, televisio-ohjelmien seuraamisen sekä harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan rajoittamisen. Näistä rajoituksista voidaan perustellusti poiketa. Oikeutta ulkoiluun tai tapaamisiin ei voida rajoittaa, mikäli niistä ei aiheudu vaaraa vangin tai muiden turvallisuudelle. Vangin uhkaileva tai väkivaltainen käytös katsotaan vaaran uhaksi (Mohell & Pajuoja 2006, 170).

4.5.5 Suoritetun ajan menetys

Aikaisemmin kurinpitorangaistuksena voitiin hallintoviranomaisen päätöksellä määrätä kurinpitorangaistuksena pisimmillään yhteensä 90 päivää suoritetun ajan menetystä. Vankeuslakiuudistuksen yhteydessä suoritetun ajan menetys kuului hallituksen esitykseen, jossa ehdotettiin sen erottamista yksinäisyysrangaistuksesta sekä kohdentamista ainoastaan rikoksiin ja avolaitoksesta tai terveydenhuollon laitoksesta luvatta poistumiseen. Suoritetun ajan menetyksen sääntelyä arvioitiin perustuslain 7 §:n 3 momentin säännösten mukaisesti, jossa todetaan, että vapaudenmenetyksen sisältävän rangaistuksen määrää tuomioistuimien. Edellä mainituista syistä suoritetun ajan menetys poistettiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä hallintoviranomaisen toimivaltaan kuuluvista kurinpitorangaistuksista. (Mohell & Pajuoja 2006, 160-164).

Kurinpitorangaistuksen lisäksi joissakin tapauksissa vanki voidaan määrätä menettämään jo suoritettua vankeusaikaa. Tällaisia tapauksia ovat muun muassa:

- Mikäli vanki poistuu luvatta tai karkaa, rangaistusajaksi ei lueta aikaa sen vuorokauden alusta, jolloin vanki karkasi tai poistui luvatta, sen vuorokauden loppuun, jolloin hän palasi vankilaan tai hänet otettiin kiinni (VL 3 luku, 7 § 1 mom.).

- Mikäli vanki ei palaa hänelle myönnetyltä poistumisluvulta määrättyä ajankohtana, rangaistusajaksi ei lueta aikaa sen vuorokauden alusta, jolloin vanki on määrätty palaamaan, sen vuorokauden loppuun, jolloin hän palasi vankilaan tai otettiin kiinni vankilaan palauttamista varten (VL 3 luku, 7 § 2 mom.).

4.5.6 Kurinpitörangaistuksen täytäntöönpano, oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku

VL:n 15 luvun 10 §:n 1 momentissa sanotaan, että kurinpitörangaistus on pantava täytäntöön viipymättä ja vankeuslain 15 luvun 18 §:n 2 momentissa säädetään, että Rikosseuraamusvirasto (Rikosseuraamuslaitos) antaa tarkemmat määräykset kurinpitörangaistuksen täytäntöönpanosta (liite 2). Kurinpitomenettelyn käyttö edellyttää, että rikkomuksen tehneellä vangilla on riittävät oikeussuojakeinot. Vangilla on oikeus hakea muutosta hänelle annettusta kurinpitörangaistuksesta (VL 15 luku, 17 §; VL 20 luku 9 §:n 9 kohta; Mohell & Pajuoja 2006, 167).

Oikaisuvaatimuksen ja muutoksenhaun alaiset asiat, jotka liittyvät järjestysrikkomusten seuraamuksiin ja valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomiseen ovat:

- 1) VL:n 15 luvun 4 §:n 1-3 kohdassa tarkoitetusta varoituksesta, oikeuksien menetyksestä ja yksinäisyysrangaistuksesta;
- 2) VL:n 18 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta erillään pitämisestä; ja
- 3) rikoslain 2 c luvun 8 §:ssä tarkoitetun valvotun koevapauden peruuttamisesta.

Kurinpitörangaistuksen saaneelle vangille annetaan kirjallisen kurinpitopäätöksen ohella oikaisuvaatimuskäytökkeen ja ohjeet oikaisuvaatimuksen tekemiseksi. Vanki voi hakea muutosta hänelle määrättyyn kurinpitörangaistukseen (VL 15 luku, 17 §). Oikaisuvaatimus osoitetaan aluevankilan johtajalle ja se on tehtävä kirjallisesti viikon kuluttua siitä, kun vanki on saanut päätöksen oikaisuvaatimusosoituksineen tiedoksi. Oikaisuvaatimus toimitetaan päätöksen tehneelle virkamiehelle (VL 20 luku, 10 §). Oikaisuvaatimus käsitellään kiireellisenä ja päätöksen tekee aluevankilan johtaja (VL 20 luku, 11 §). Oikaisuvaatimuksen tekeminen ei keskeytä kurinpitopäätöksen täytäntöönpanoa, ellei aluevankilan johtaja toisin päättä (VL 20 luku 13 §).

Vanki voi valittamalla hakea muutosta aluevankilan johtajan (tai Rikosseuraamusviraston) päätökseen. Valitus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitus osoitetaan sen tuomiopiirin hallinto-oikeuteen, jonka alaisuudessa aluevankilan johtajan päätös on tehty (VL 20 luku, 12 §). Hallinto-oikeus käsittelee asian kiireellisenä, mutta valituksen tekeminen ei keskeytä kurinpitopäätöksen täytäntöönpanoa, ellei hallinto-oikeus toisin päättä (VL 20 luku 13 §).

4.6 Valvotun koevapauden lupaehtojen rikkominen

Vanhan aikaistamisjärjestelmän korvaa nykyisessä rikoslaissa valvottu koevapaus, joka on uusi vaihe vankien asteittaisessa vapauttamisjärjestelmässä. Kuten aikaisemman aikaistamisjärjestelmän, niin myös valvotun koevapauden tarkoituksena on edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan vankeustuomion lopussa, enintään kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista. Tämä kuuden kuukauden yläraja vastaa kansainvälisestikin muissa koevapauden kaltaisissa järjestelmissä toteutettavaa käytäntöä (RL 2 c luku, 8 §:n 1 mom.; Mohell § Pajuoja 2006, 286; 290).

Rikoslain 2 c luvun 8 §:n 2 momentissa määritellään valvotun koevapauden edellytykset seuraavasti:

- 1) koevapaus edistää vankeuslain 4 luvun 6 §:n mukaisen rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
- 2) vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymisestä, hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen perustella koevapauden ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä;
- 3) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita ja sitoutuu vankeuslain 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan;
- 4) vanki sitoutuu noudattamaan yhteydenpitovelvoitetta ja muita laitoksen ulkopuolella liikkumiseen ja toimintaan osallistumiseen liittyviä välttämättömiä kirjallisia ehtoja;
- 5) koevapauden ehtojen noudattamista voidaan soveltuvin tavoin valvoa; ja
- 6) vanki suostuu siihen, että vankeinhoitoviranomaiset ovat tarpeellisessa määrin yhteydessä viranomaisiin, yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin koevapauden edellytysten selvittämistä taikka ehtojen noudattamista koskeissa asioissa.

4.6.1 Toimenpiteet epäiltäessä valvotun koevapauden ehtojen rikkomista

Jos valvotun koevapauden edellytykset eivät päätöksen teon jälkeen täyty, koevapaus peruutetaan. Mikäli vanki rikkoo valvotun koevapauden ehtoja (kohdat 3, 4 ja 5), vanki saa varoituksen tai koevapaus peruutetaan enintään 1 kuukauden määräajaksi tai kokonaan. Jos vanki tekee valvotun koevapauden aikana vankilan ulkopuolella rikoksen, tehdään ilmoitus asiasta poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle niin kuin RL 2 luvun 13 §:n 2 momentissa säädetään (RL 2 c luku, 8 §:n 3 mom.; RL 2 luku 13 §:n 2 mom.; Mohell & Pajuoja 2006, 291).

Valvotun koevapauden lupaehtoja rikottaessa järjestelmä eroaa VL 8 luvun 11 §: mukaisesta luvan tai sijoituksen peruuttamisesta. Aiemmin mainitussa luvussa lupaehtojen rikkomisesta seuraa kurinpitörangaistus mutta valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomisesta voi seurata varoitus tai koevapaus voidaan peruuttaa määräajaksi (enintään 1 kk) tai kokonaan (Mohell & Pajuoja 2006, s 291). Mohell & Pajuojan (2006, 292) mukaan vankiloiden kurinpitojärjestelmä sopii huonosti valvottuun koevapauteen, koska valvonta tapahtuu vankilan ulkopuolella. Val-

votun koevapauden lupaehtojen rikkomisen problematiikka ei kuitenkaan liity siihen, että valvonta tapahtuu vankilan ulkopuolella, vaan enemmänkin siihen, että valvotun koevapauden lupaehtojen rikkominen ei VL 15 luvun 3 §:n mukaan ole järjestysrikkomus, jonka seurauksena voidaan antaa kurinpitöraangaistus. Täten vankitietojärjestelmässä ei ole olemassa paikkaa tämän prosessin käsittelylle.

Vankeusasetuksen 77 §:n mukaan epäiltäessä vangin rikkoneen valvotun koevapauden toimeenpanosuunnitelman ehtoja noudatetaan soveltuvin osin vankeuslain 15 luvun 9 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä järjestysrikkomuksen selvittämisestä: Järjestysrikkomus (valvotun koevapauden toimeenpanosuunnitelman ehtojen rikkominen) on selvitettävä viipymättä. Järjestysrikkomuksen tapahduttua on toimitettava puolueeton ja tasapuolinen tutkinta, jossa rikkomus selvitetään sen laadun ja vakavuusasteen edellyttämällä tavalla.

Toimeenpanosuunnitelman lupaehtojen rikkomuksen selvitys toimitetaan vankilan johtajalle. Mikäli kysymys on koko rangaistusta suorittavasta tai elinkautista tuomiota kärsivästä koevapaudessa olevasta toimitetaan selvitys henkilöstä, Rikosseuraamuslaitokselle. Päihteettömyyden valvonnasta, menettelyistä ja kirjaamisesta noudatetaan, mitä vankeuslain 16 luvun 7 § ja 9 §:ssä säädetään (Mohell & Pajuoja 2006, 300).

4.6.2 Päätösvalta vangin rikkoessa valvotun koevapauden lupaehtoja

Valvotun koevapauden rikkomisen seuraamuksista päättää vankilan johtaja (VL 21 luku, 2 §, 1 mom.). Sijoittajayksikön (arviointikeskus) johtaja päättää rikoslain 2 c luvun 8 §:n mukaisesta valvottuun koevapauteen sijoittamisesta ja valvotun koevapauden peruuttamisesta (VL 21 luku, 2 §, 2 mom.). Rikosseuraamusvirasto (rikosseuraamuslaitos) päättää rikoslain 2 c luvun 8 §:n mukaisesta valvottuun koevapauteen määräämisestä, peruuttamisesta sekä ehtojen rikkomisen muista seuraamuksista, kun kyse on rikoslain 2 c luvun 10 §:n 3 momentin tarkoitetusta elinkautista vankeusrangaistusta suorittavasta vangista, tai 11 ja 12 §:ssä tarkoitettusta koko rangaistustaan suorittavasta vangista (VL 21 luku, 2 §, 3 mom.; RL 2 c luku 10 ja 11 §; Mohell & Pajuoja 2006, 292).

4.6.3 Suoritetun ajan menetys valvotussa koevapaudessa

Mikäli koevapaudessa oleva vanki on valvonnan tavoittamattomissa, hänet määrätään menettämään suoritettu aika sen vuorokauden alusta, jolloin vanki rikkoo RL 2c luvun 2 momentin 4 kohdan perustella asetettua yhteydenpitovelvoitetta, sen vuorokauden loppuun, jolloin yhteydenpito jatkuu tai hänet otetaan kiinni vankilaan palauttamista varten (RL 2 c luku, 8 §:n 4 momentti).

5 Tutkimuksen toteutus ja kulku

Vaikka alun perin tutkimus- ja kehittämishankkeena liikkeelle lähtenyt työni muuttui työn edetessä tutkimushankkeeksi, ohjaavat käytännön tutkimuskysymykset ja ongelmat tiedon- tuotantoa. Ilmiöiden käsitteellistäminen sekä tutkimustiedon ja -menetelmien valinnan tavoitteena on hyödyttää kehittämistoiminnan toteutusta (vrt. Toikko, T. & Rantanen, T., 11, 21-22). Tarkastelen tutkimusprosessin perusteella tehtyjä johtopäätöksiä kriittisesti ja peilaan niitä vankeinhoidon kriminaalipoliittiseen viitekehykseen (vrt. Alasoini 2007, 4). Kokonaisuudessaan tutkimukseni tarkoitus on toimia kartoittavana tutkimuksena, jota voidaan hyödyntää aiheen tulevissa tutkimuksissa ja erilaisten kehittämisprosessien tukena. Tutkimusprosessi on sen kaltainen, että mikä tahansa tutkimuksen vaiheista voidaan tarpeen vaatiessa nostaa uudelleen esille (vrt. Vilkkä 2005, 14-15).

5.1 Tutkimushankkeen metodologiset lähtökohdat

Tutkimushankkeeni metodologiset valinnat olivat työni onnistumisen kannalta yksi kokonaisuuden haastavin osa. Koska aiheeni saattaa olla hieman arkaluontoinen, eikä tarkoitukseni ole arvioida tai arvostella vankiloiden tai yksittäisten työntekijöiden työ- ja toimintatapoja, lähestyn tutkimusaineistoa monimetodisella lähestymistavalla eri näkökulmista ja yhdistän erilaisia tutkimusmetodeja (vrt. Vilkkä 2005, 53-55; Karisto & Seppälä 2004, 39). Tällä metodivalinnalla tavoitteeni on lisätä tutkimuksen luotettavuutta ja vähentää luotettavuusvirheitä sekä päästä niin lähelle totuutta kuin mahdollista (vrt. Metsämuuronen 2006, 202).

Tutkimuksen kohteena olevista kurinpitoprosesseista ja kurinpitoseuraamuksista kokoan tietoa monipuolisesti ja monella tavalla (vrt. Metsämuuronen 2006, 211). Syy-seurausarvioinnin tavoitteena on pyrkiä löytämään keinoja kurinpitoprosessien yhdenmukaistamiseen ja kurinpitorangeistusten yhtenäistämiseen (Metsämuuronen 2006, 222-223). Tutkimuksen analyysivaiheessa pyrin kuvailemaan kurinpitoprosessia ilmiönä ja tekemään siitä myös sellaisia havaintoja, jotka auttavat ymmärtämään mahdollisimman kattavasti vankiloissa vallalla olevia kurinpitokäytäntöjä (vrt. Vilkkä 2005, 49).

Tutkimusaineiston hankinnan ja tulosten analysoinnin aikana oma tulkintani, järjestykseni, yhdistämis- ja luokitteluvälmiuteni joutuivat koetukselle, mutta aineiston analyysin ja johtopäätösten sekä kehittämisehdotusten tekovaiheessa aineiston hankintaan ja analyysiin käytetty työmäärä palkittiin luotettavalla ja koeteltavissa olevalla tiedolla, jota voi huoletta käyttää tietojärjestelmän, kurinpitoprosessien ja kurinpitorangeistusten yhtenäistämiseen tähtäävässä kehittämistoiminnassa (vrt. Toikko & Rantanen 2009, 3).

5.2 Tutkimuksen kulku ajallisesti

Alun perin tutkimus- ja kehittämishankkeeksi tarkoitettu työni valmistelu alkoi tammikuussa 2011 ideapaperin luomisella. Helmi- ja maaliskuussa 2011 perehdyin metodikirjallisuuteen ja tein hankkeeseeni liittyvät metodologia I ja II tehtävät. Maaliskuussa työstin myös tutkimussuunnitelmaani ja hain rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa, joka myönnettiin 13.4.2012, Dnro 18/332/2011 (liite 3). Maaliskuussa tutustuin edelleen vuoden 2010 tehtyihin vankilatarkastusraportteihin, joissa yhtenä tarkastelun kohteena olivat vankiloiden kurinpitoprosessit.

Huhtikuussa aloitin teoriaosuuden valmistelun perehtyen toimintaympäristöön ja vankiloiden järjestykseen sekä turvallisuuteen liittyviin asioihin. Tutustuin myös Samuli Laulumaan alustavaan selvitykseen vankitilojen määrittelystä valvonnan intensiivisyyden mukaan ja vankien riski- ja tarvearviossa käytettävään SIR-arviointimenetelmään sekä vangeista tehtyyn terveys- tutkimukseen.

Toukokuun alussa lähetin myönnetyn tutkimusluvan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön vankitietojärjestelmän (Vati) valvonta- ja toimintasuunnittelijalle ja sain vankitietojärjestelmään tarvittavat laajat oikeudet, jotta pystyin hakemaan tutkimukseen liittyvää aineistoa koko Etelä-Suomen rikosseuraamusalueelta.

Vankitietojärjestelmän saloihin tutustuin toukokuun aikana ja tutkimusaineiston keräsin pääasiassa toukokuun loppupuolella ja kesäkuun aikana. Kesä- ja heinäkuun aikana analysoin tutkimusaineistoa. Elokuun alkupäivinä ainoa tallennusvälineeni, salasanallinen muistitikku, hajosi ja menetin kaiken siihen asti kokoamani materiaalin. Alkuperäisistä osin analysoidusta tutkimusmateriaalista ja joistakin satunnaisista teorialamateriaaleista minulla oli paperitulosteet, joita hyödyntämällä aloitin teoriaosuuden kirjoittamisen ja aineiston analysoinnin uudelleen. Pääosan aineiston analyysistä tein elokuun 2011 puolen välin ja lokakuun aikana. Aineiston analyysin tarkastus ja viimeistely kesti joulukuun loppuun.

Joulukuussa 2011 hain ja sain Laureasta puoli vuotta lisää opinto-oikeutta tutkimushankkeeni loppuunsaattamiseksi. Koko tammikuun tiivistin ja tiivistin, lopulta sain yli 400 sivua tutkimusanalyysia tiivistettyä noin 40 sivuun. Tammikuun loppupuolella aloitin vielä viimeisen tarkastuksen asiantiedon oikeellisuudesta.

5.3 Aineiston hankinta

Tutkimuksen aineiston hankinta osoittautui huomattavasti haastavammaksi kuin alun perin ajattelin. Ilmoitusselauksen kautta haetun tutkimusaineiston keräsin vankitietojärjestelmästä huhtikuun 2011 ja kesäkuun 2011 välisenä aikana. Kurinpitoselauksen kautta haetun tarkastusaineiston keräsin marraskuun 2011 ja joulukuun 2011 välisenä aikana.

Aineiston hankinnan aloitin hakemalla tietoja vankiloittain henkilöön kohdistuvien ilmoitusten välilehden kautta. Näin sain jokaisesta vankilasta henkilöön kohdistuvien ilmoitusten lukumäärän. Kyseisen vankilan yleiset ilmoitukset sekä ilmoitukset luvattomista aineista ja esi-

neistä tehdyt ilmoitukset hain erikseen. Näin sain vankilassa kaikkien ilmoitusten lukumäärän tutkimusajanjaksolle. Hakiessani saman aineiston jokaisen ilmoitusnimikkeen kautta erikseen, ei ilmoitusten määrä täsmännyt aiemman haun kanssa. Ristiriita johtui siitä, että jotkut ilmoitukset oli kirjattu useammalla kuin yhdellä ilmoitusnimikkeellä. Ilmoitusnimikkeillä haettuna useilla nimikkeillä kirjatut ilmoitukset tulivat jälkimmäisessä haussa näkyviin useamman kerran.

Aineiston alustavan analyysin jälkeen hain vankiloittain saman aineiston uudelleen lähestymällä sitä kurinpitoselausten kautta. Kurinpitoselauksen kautta saamastani aineistosta sain kaikki Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella annetut kurinpitorangeistukset. Toisen haun kurinpitoselauksen kautta tein hakemalla aineiston kurinpitopäätöksen perusteena olleen rikenenimikkeen kautta. Tosin taas hämmennystä herätti kurinpitoselauksen etusivulla esiintynyt nimike, jolla seuraamus oli annettu. Jostain syystä etusivulla ei näkynyt säännönmukaisesti kurinpitotilaisuudessa kirjattu ensimmäinen rikenenimike. Nimikkeenä saattoi olla sattumanvaraisesti mikä tahansa niistä nimikkeistä, joita oli käytetty rangaistuksen perusteen.

Aineiston analyysi oli ehdottomasti tutkimuksen haastavin vaihe. Vankitietojärjestelmästä eri menetelmin haettu aineisto tuotti täysin erilaiset tulokset eri menetelmillä sekä lukumääräisesti, että rikkeitäin. Tarkemmassa analyysissä selvisi, syyksi tähän oli ilmoitukset, jotka oli tehty ennen tutkimusajanjaksoa, ja joista kurinpitopäätös oli tehty tutkimusajanjakson aikana sekä ilmoitukset, jotka oli tehty tutkimusajanjaksona ja päätös tutkimusajanjakson jälkeen. Toinen ongelma aineiston analyysissä oli ilmoitusnimikkeen ja kurinpitopäätöksen nimikkeen käyttö, joka vain harvoin oli sama. Ongelmaksi muodostui myös se, että useammalla nimikkeellä tehty kurinpitopäätös näyttäytyi kurinpitovälilehdellä vain yhtenä todettuna rikkeenä. Tämä ei kuitenkaan säännönmukaisesti ollut se ensimmäinen rike, joka päätökseen oli merkitty. Näin ollen kurinpitopäätökset olisivat vaatineet vieläkin tarkemman analyysin, jotta tulokset olisivat olleet 100 % tarkkoja. Edellä mainituista seikoista johtuen tutkimustulokset muuttuvat sen mukaan kuinka tutkimuksen kohteena olevaa aineistoa haetaan ja käytetään.

Tutkittaessa vankiloiden poikkeavia asioita tai tapahtumia ilmoitusten kautta löytyi ilmoitusluettelosta myös helmi, tai kaksikin helmeä: muu tapahtuma ja muu rikkomus nimikkeet olivat kaikissa vankiloissa suosituin ilmoituksen syy. Tämä saattoi pitää sisällään melkein mitä tahansa, vankivierailulle unohtuneesta nahkaliivistä kiljutislaamoon sellin vessassa.

Laulumaa (2011) on selvityksessään (Vankitilojen määrittely valvonnan intensiivisyyden mukaan,) verrannut vankiloiden poikkeavista asioista tai tapahtumista tehtyjen ilmoitusten määrää suhteessa vankilan turvallisuuden ylläpitämiseen ja vankeihin liittyvään laitosturvatasoon. Aiemmin mainitut epämääräisyydet vankitietojärjestelmän tulkinnoissa kuitenkin osaltaan romuttavat tämän väitteen. Ilmoitushaku antaa siinä suhteessa virheellisen tuloksen, että ilmoituksissa on lukuisia nimikkeitä, joiden ei ole tarkoituksaan johtaa kurinpitoprosessiin. Muu tapahtuma ilmoituksissa on esimerkiksi paljon tehtyjä tilatarkastuksia, vangin terveydentilaan

liittyviä ja muita informatiivisia ilmoituksia, (VL 18:5 §:n perusteella erillään, TVL 13:5 §:n perusteella erillään, Pakkokeinolain 1:18 §:n perusteella erillään ja palohälytys sekä itsetuhoisen käyttäytyminen). Myös ilmoitukset, joiden tapahtuma on sijoittunut esimerkiksi kuuden hengen selliin, näkyy ilmoitushaussa kuutena kappaleena, vaikka selvityksen perusteella kysymyksessä on ollut yhden vangin rikkomus.

Mikäli kurinpitoprosessin problematiikkaa aletaan selvittää ilmoitusten kautta, ongelmaksi muodostuu ilmoitusnimikkeiden epätasällinen käyttö. Ilmoitushaku ei siis anna oikeita tuloksia vankilan turvallisuuteen liittyvistä järjestyshäiriöistä. Haettaessa tietoa ja tehtäessä tilastoja vankilan kurinpitotapahtumista kurinpitotietojen kautta, haussa jää huomioimatta ne ilmoitukset, jotka syystä tai toisesta on jääneet käsittelemättä. Edellä mainittu huomioiden myöskään kurinpitopäätöksistä ei voi tehdä "kiveen hakattuja" johtopäätöksiä.

5.4 Aineiston analyysi

Ilmoitusnimikkeiden kautta haetun aineiston analysoin taulukoimalla jokaisen vankilan ilmoitukset rikkeittäin siinä järjestyksessä, jossa ne ovat vankitietojärjestelmässä. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella oli tutkimusajanjaksona henkilöön kohdistuvia ilmoituksia 723 kappaletta, yleisiä ilmoituksia 161 kappaletta sekä ilmoituksia luvattomista aineista ja esineistä 98 kappaletta (yhteensä 982 kappaletta). Ilmoitusten taulukoinnissa huomioin nimikkeen, jolla poikkeava asia tai tapahtuma oli kirjattu, ilmoitusta seuranneet toimenpiteet, kurinpitoprosessin keston, kurinpitotapahtumien sekä kurinpitotapahtumissa käytetyt perusteet.

Aineiston alustavan analyysin jälkeen, tulosten ensimmäisellä tarkastuskierroksella huomasin, että vankitietojärjestelmään oli joidenkin vankiloiden osalta lisätty uusia ilmoitusnimikkeitä aiemmin tyhjiin kohtiin. Muutos ei vaikuttanut paljontaan itse tutkimustuloksiin, sillä uusia nimikkeitä oli käytetty vain harvaksen niissä vankiloissa, joihin ilmoitusnimikkeet oli lisätty tutkimusajanjaksona.

Myöhemmin tulleet ilmoitusnimikkeet on otettu mukaan analyysiin, mutta niiden ilmoitusten osuus näkyy tyhjinä tuloksina niiden vankiloiden osalta, jossa nimikettä ei ollut käytössä, yksittäisinä tuloksina tai 0-tuloksina niiden vankiloiden osalta, joilla nimike oli käytössä. Nollatulokset ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei kyseisiä tapahtumia olisi ollut, vaan ne on saatettu kirjata aiemmin eri nimikkeellä.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloiden poikkeavista asioista tai tapahtumista tehdyt ilmoitukset, niiden käynnistämät prosessit ja mahdolliset kurinpitotoimenpiteet analysoin henkilöön kohdistuvien ilmoitusten osalta rikkeittäin. Mikäli ilmoituksessa on käytetty useampaa rikenimikettä, ilmoitus saattaa näkyä tuloksissa usean nimikkeen alla. Kurinpitopäätös taas on saatettu antaa täysin erilaisella rikenimikkeellä, joten kurinpitopäätösten prosentuaalinen vertaaminen ilmoitusnimikkeisiin antaa vain viitteellisen tuloksen.

Koska vankitietojärjestelmän nimikkeet olivat täysin epäloogisessa järjestyksessä, taulukoin ja analysoin ilmoitukset järjestysrikkomuksiin, joiden peruste löytyy rikoslaista, valvotun koevapauden rikkomuksiin, päihteisiin liittyviin järjestysrikkomuksiin, vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomuksiin, vangin käyttäytymiseen liittyviin rikkomuksiin ja laitospäätöksen rikkomuksiin. Näiden lisäksi taulukoin ja analysoin erikseen muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikkeellä kirjatut ilmoitukset, sekä vangin tarkkailuun ja eristämiseen liittyvät ilmoitukset. Yleisiä ilmoituksia tai ilmoituksia luvattomista aineista ja esineistä en ole analysoinut, vaan käsittelen ne pintapuolisesti tutkimuksessani.

6 Tutkimustulokset

Tässä kappaleessa esitän tutkimustulokset vankiloittain. Käsittelen ensin vankitietojärjestelmässä tehdyt ilmoitukset ja kurinpitopäätökset jaotellen ne rikoslakiin perustuviin järjestysrikkomuksiin, valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomuksiin, päihteisiin liittyviin rikkomuksiin, vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomuksiin ja vangin käyttäytymiseen liittyviin rikkomuksiin sekä laitospäätöksen rikkomuksiin. Tämän jälkeen käsittelen muu tapahtuma ja muu rikkomus nimikkeellä tehdyt ilmoitukset sekä vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyvät ilmoitukset. Viimeisenä käsittelen pintapuolisesti vankiloissa tehdyt yleiset ilmoitukset sekä ilmoitukset luvattomista aineista ja esineistä. Huomioitavaa on se, että huumausaineisiin liittyvät järjestysrikkomukset on otettu mukaan sekä rikoslakiperusteisiin, että päihteisiin liittyviin rikkomuksiin tulosten vertailtavuuden vuoksi. Vangin käyttäytymiseen liittyvistä ilmoitusnimikkeistä sekä aggressiiviselle, että uhkaavalle käytökselle (nämä eivät ole kaikkien vankiloiden ilmoitusnimikkeistössä) löytyy perusteita sekä rikoslaista, ja vankeuslaista. Tässä tutkimuksessa käsittelen ne ainoastaan vangin käyttäytymiseen liittyvien ilmoitusten kohdalla. Avolaitosmääräyksen peruuttaminen ilmoitusnimike ei ole mukana tutkimustuloksissa, koska asia ei ole vankiloiden päätösvallassa. Arviointikeskus tekee päätöksen siitä, menettääkö vanki avolaitoskelpoisuuden ja sijoitetaanko hänet suljettuun laitokseen.

Kaikki vankiloissa tehdyt henkilöön kohdistuvat ilmoitukset eivät ole kurinpidollisesti merkittäviä, eikä niiden tarkoituksaan ole johtaa kurinpitoprosessiin. Tutkimustuloksia analysoidessa vertaan tutkimusajanjaksona annettujen kurinpitoseuraamusten määrää kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään. Kurinpidollisesti merkittävät ilmoitukset olen saanut vähentämällä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista itsetuhoisesta käyttäytymisestä tehdyt, omasta pyynnöstä tai tutkinnallisista syistä eritetyistä tehdyt, eristämistarkkailuun / tarkkailuun siirroista tehdyt, VL 18:5b §:n ja TVL 13:5 §:n perusteella erillään tehdyt, pakkokeinolain 1:18b §:n perusteella erillään tehdyt ilmoitukset sekä muu tapahtuma otsakkeen alle kirjatut informaatioluontoiset ilmoitukset. Näin tutkimustulokset ovat lähempänä sitä totuutta, joka liittyy itse kurinpitoprosesseihin.

6.1 Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella tarkastelujakson aikana tehdyt ilmoitukset

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella tehtiin tarkastelujakson aikana yhteensä 1083 ilmoitusta, joista henkilöön kohdistuvia ilmoituksia oli 723 kappaletta, yleisiä ilmoituksia 161 kappaletta sekä ilmoituksia luvattomista aineista ja esineistä 98 kappaletta. Eri ilmoitusnimikkeiden kautta haettuja henkilöön kohdistuvia ilmoituksia oli 824, mikä ylitti henkilöön kohdistuvien ilmoitusten määrän 101 kappaleella. Ristiriita johtui siitä, että joissakin ilmoituksissa oli käytetty useampaa kuin yhtä ilmoitusnimikettä. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen henkilöön kohdistuvien ilmoitusten lukumäärä suhteessa tarkasteluajanjaksona olleeseen keskivankilukumäärään (1062) oli 0,7 ilmoitusta vankia kohden. Verrattaessa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten (520) määrää keskivankilukuun oli kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia kirjattu 0,5 ilmoitusta vankia kohden.

6.1.1 Suljetuissa laitoksissa kirjatut ilmoitukset

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	Jov	Yht.
Keskivankiluku	159	224	296	95	71	845
Henkilöön kohdistuneet ilmoitukset	196	108	83	124	94	605
vankia kohden	1,2	0,5	0,3	1,3	1,3	0,7
Kurinpidollisesti merkitykselliset ilmoitukset	97	79	53	119	55	403
vankia kohden	0,6	0,4	0,2	1,3	0,8	0,5
Yleiset ilmoitukset	19	52	36	8	21	136
Ilmoitukset luvattomista aineista ja esineistä	5	12	14	13	41	85

Taulukko 1: Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset, kurinpidollisesti merkittävät ilmoitukset, yleiset ilmoitukset ja ilmoitukset luvattomista aineista ja esineistä

Alueen suljetuista vankiloista eniten henkilöön kohdistuvia ilmoituksia kirjattiin Vantaan (196) Keravan (124) ja Riihimäen (108) vankiloissa. Vähiten henkilöön kohdistuvia ilmoituksia kirjattiin Jokelan (94) ja Helsingin (83) vankiloissa. Verrattaessa suljettujen vankiloiden henkilöön kohdistuvien ilmoitusten määrää kyseisen vankilan keskivankiluvun määrään, kirjattiin ilmoi-

tuksia eniten 100 vankia kohden Jokelan (1,3), Keravan (1,3) ja Vantaan (1,2) vankiloissa. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon (0,7 ilmoitusta 100 vankia kohden) alitti suljetut laitokset Riihimäen (0,5) ja Helsingin (0,3) vankilat.

Kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia kirjattiin eniten Keravan vankilassa 119 ilmoitusta (1,3 ilmoitusta 100 vankia kohden), Jokelan vankilassa 55 ilmoitusta (0,8) ja Vantaan vankilassa 97 ilmoitusta (0,6). Reilusti alle Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon (0,5 kurinpidollisesti merkittävää ilmoitusta 100 vankia kohden) jäivät Riihimäen vankila 79 ilmoitusta (0,3) ja Helsingin vankila 53 ilmoitusta (0,2 ilmoitusta sataa vankia kohden). Erot kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrässä 100 vankia kohden olivat suljetuissa laitoksissa huomattavia.

Vankiloiden valvontahenkilöstön määrällä näyttäisi olevan hieman merkitystä ilmoitusten määrään nähden. Suljetuista vankiloista eniten valvonnan henkilötövuosia vankia kohden oli Vantaalla (0,49), Jokelassa (0,46) ja Keravalla (0,45) Näissä vankiloissa tehtiin myös eniten ilmoituksia vankia kohden. Ilmoituksia tehtiin eniten Jokelassa (1,3 ilmoitusta sataa vankia kohden ja 0,8 kurinpidollisesti merkittävää ilmoitusta 100 vankia kohden), Keravan vankilassa (1,3 ja 1,3) ja Vantaan vankilassa (1,2 ja 0,6). Suljetuista vankiloista vähiten valvontahenkilötövuosia vankia kohden oli Riihimäen (0,42) ja Helsingin (0,41) vankiloissa. Näissä vankiloissa tehtiin vähiten ilmoituksia 100 vankia kohden; Riihimäellä 0,5 ja 0,4 ja Helsingin vankilassa 0,3 ja 0,2. Tosin esimerkiksi Jokelan ja Helsingin vankiloiden välinen ero valvonnan henkilötövuosissa on ainoastaan 0,05, joten se ei pelkästään selitä Helsingin vankilassa tehtyjen henkilötövuosien kohdistuvien ilmoitusten ja kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten vähäistä määrää.

Yleisiä ilmoituksia tehtiin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetuissa vankiloissa yhteensä 136 kappaletta sekä ilmoituksia luvattomista aineista ja esineistä 85 kappaletta. Yleiset ilmoitukset olivat kaikki luonteeltaan informatiivisia, eivätkä johtaneet vankeihin kohdistuviin seuraamuksiin. Luvattomista aineista ja esineistä tehdyissä ilmoituksissa sen sijaan saattoi olla sellaisia, joista oli tehty myös henkilöön kohdistuva ilmoitus, jonka perusteella seurasi kurinpitoprosessi.

6.1.2 Avolaitoksissa kirjatut ilmoitukset

Vankila	KevA	JovA	Suov	Yht.
Keskivankiluku	76	36	105	217
Henkilöön kohdistuneet ilmoitukset	43	21	54	118
vankia kohden	0,6	0,6	0,5	0,5
Kurinpidollisesti merkitykselliset ilmoitukset	42	21	54	117
vankia kohden	0,6	0,6	0,5	0,5
Yleiset ilmoitukset	17	4	2	23
Ilmoitukset luvattomista aineista /esineistä	8	4	1	13

Taulukko 2: Avovankiloissa kirjatut ilmoitukset, kurinpidollisesti merkittävät ilmoitukset, yleiset ilmoitukset ja ilmoitukset luvattomista aineista ja esineistä

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen avolaitoksissa määrällisesti eniten henkilöön kohdistuvia ilmoituksia tehtiin Suomenlinnan vankilassa (54), Keravan vankilan avo-osastolla tehtiin 43 ja Jokelan vankilan avo-osastolla 21 henkilöön kohdistuvaa ilmoitusta. Verrattaessa kyseisten vankiloiden henkilöön kohdistuvien ilmoitusten määrää tutkimusajanjaksolla olleeseen keski-vankiluvun määrään, henkilöön kohdistuvia ilmoituksia kirjattiin eniten 100 vankia kohden Jokelan vankilan avo-osastolla (0,6), Keravan vankilan avo-osastolla (0,6) ja Suomenlinnan vankilassa 0,5 ilmoitusta 100 vankia kohden. Erot avo-vankiloiden ilmoitusten määrässä 100 vankia kohden eivät olleet kovinkaan suuria.

Kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia kirjattiin eniten Jokelan vankilan avo-osastolla (0,6 ilmoitusta 100 vankia kohden), Keravan vankilan avo-osastolla (0,6) ja vähiten Suomenlinnan vankilassa (0,5 ilmoitusta 100 vankia kohden). Avolaitoksissa henkilöön kohdistuvien kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrän erot 100 vankia kohden eivät myöskään olleet suuria. Keravan vankilan ja Jokelan vankilan avo-osastot ovat melko uusia yksiköitä, eikä niistä ole saatavilla tuloksia valvonnan henkilötyövuosista vankia kohden. Suomenlinnassa valvonnan henkilötyövuodet vankia kohden ovat olleet erittäin pienet eli 0,14, vain noin kolmasosa siitä, mitä suljetuilla laitoksilla on käytettävissään. Ilmoitusten määrät vankia kohden ovat silti suuremmat kuin Riihimäen ja Helsingin vankiloissa.

Yleisiä ilmoituksia tehtiin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen avolaitoksissa 23 kappaletta, ilmoituksia luvattomista aineista ja esineistä 13 kappaletta. Kuten suljetuissa laitoksissa, yleiset ilmoitukset olivat luonteeltaan informatiivisia, eivätkä johtaneet vankeihin kohdistuviin seuraamuksiin. Luvattomista aineista ja esineistä tehdyissä ilmoituksissa sen sijaan saattoi olla sellaisia, joista oli tehty myös vankiin kohdistuva ilmoitus, joka johti kurinpitoprosessiin.

6.2 Järjestysrikkomukset, joiden peruste löytyy rikoslaista

Numerointi Vatissa	Ilmoitusnimike	Laki, johon perustuu
2	Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen	RL 16 luku 1 § (virkamiehen väkivaltainen vastustaminen)
12	Haitanteko virkamiehelle	RL 16 luku 3 § (haitanteko virkamiehelle)
13	Muihin kohdistunut väkivalta	RL 21 luku 5 § (pahoinpitely), 6 § (törkeä pahoinpitely), 7 § (lievä pahoinpitely) ja 12 § (tapeluun osallistuminen)
16	Valtion omaisuuden turmeleminen	RL 35 1 § (vahingonteko) ja 2 § (törkeä vahingonteko)
19	Teräaseen hallussapito	RL 16 luku 17 § (vangin varustautuminen aseella)
20	Karkaaminen, karkaamisen yritys	RL 16 luku 16 § (vangin karkaaminen)
29	Huumausaineen käyttörikos	RL 50 luku 2a § (huumausaineen käyttörikos)
38	Huumausainerikos	RL 50 luku (huumausainerikos)
39	Palohälytys (jos aiheeton)	RL 34 luku 10 § (perätön vaarailmoitus)
41	Virkamiehen vastustaminen	RL 16 luku 2 § (virkamiehen vastustaminen)
36	Valvotun koevapauden lupaehtojen rikkominen	RL 2c luku 8 § 3 ja 5 mom. (valvottu koevapaus)

Taulukko 3: Ilmoitusnimikkeet järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista

6.2.1 Ilmoitukset ja seuraamukset

Ilmoitukset ja seuraamukset on taulukoitu rikkeittäin järjestysrikkomuksiin, joiden peruste löytyy rikoslaista, valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomuksiin, päihteisiin liittyviin järjestysrikkomuksiin, vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomuksiin, vangin käyttäytymiseen liittyviin järjestysrikkomuksiin, laitosjärjestyksen rikkomuksiin ja muu tapah-tuma ja muu rikkomusnimikkeellä kirjattuihin järjestysrikkomuksiin sekä vangin tarkkailuun ja eristämiseen liittyviin ilmoituksiin (liite 4).

Alla olevassa taulukossa on ensin ilmoitettu rikoslakiin perustuvien ilmoitusten todellinen määrä ja sen alapuolella ilmoitusten osuus 100 vankia kohden. Rikoslakiin perustuvista ilmoituksista kaikki Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella tehdyt ilmoitukset ovat olleet kurinpidol-lisesti merkittäviä ilmoituksia. Punaisella värillä kirjatut ilmoitusten määrät ylittävät Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon, vihreällä kirjatut ovat keskiarvon alapuolella.

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Ilmoitukset järjestysrikko-muksista, joiden peruste löytyy rikoslaista	32	11	5	13	6	3	2	10	82
suhteessa 100 vankiin	20,1	4,9	1,7	13,7	7,9	4,2	5,6	9,5	7,7
% kaikista henkilöön kohdis-tuneista ilmoituksista	16,3	10,2	6,0	10,5	14,0	3,2	9,5	18,5	11,3
% kurinpidollisesti merkityk-sellisistä ilmoituksista	33,0	13,9	9,4	10,9	14,3	5,5	9,5	18,5	15,8
Kurinpitoseuraamukset il-moituksista, joiden peruste löytyy rikoslaista	3	5	5	6	0	5	1	5	30
suhteessa 100 vankiin	1,9	2,2	1,7	6,3	0,0	7,0	2,8	4,8	2,8
% ilmoituksista johtanut seu-raamukseen	9,4	45,5	100	46,2	0,0	166,7	50,0	50,0	36,6
Seuraamukseen johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	7,3	3,2	11,2	7	-	9,2	-	10	8

Taulukko 4: Ilmoitukset ja kurinpitoseuraamukset järjestysrikkomuksista, joiden peruste löy-tyy rikoslaista

6.2.2 Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset

Rikoslakiin perustuvia järjestysrikkomuksia kirjattiin Vantaan vankilassa 32 kappaletta (haitanteko virkamiehelle 3, muihin kohdistunut väkivalta 4, valtion omaisuuden turmeleminen 8, teräaseen hallussapito 13, huumausaineen käyttörikos 1, huumausainerikos 2 ja palohälytys 1), joka on 20,1 ilmoitusta 100 vankia kohden. Rikoslakiin perustuvista järjestysrikkomuksista tehtyjen ilmoitusten osuus oli 16,3 % kaikista Vantaan vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista, ja 33 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Rikoslakiin perustuvista järjestysrikkomuksista annettiin Vantaan vankilassa tutkimusajanjaksona 3 kurinpitoseuraamusta, eli 9,4 % näistä järjestysrikkomuksista tehdyistä ilmoituksista johti kurinpitorangeistukseen. Kaksi annettiin valtion omaisuuden turmelemisesta (varoitus ja 3 vuorokauden ehdollinen yksinäisyysrangaistus ja yksi haitanteosta virkamiehelle (3 vuorokauden ehdollinen yksinäisyysrangaistus). Edellä mainittujen ilmoitusten käsittelyaikojen keskiarvo oli 7,3 vuorokautta. Vantaan vankilassa ei ollut tutkimusajanjakson aikana yhtään vankia valvotussa koevapaudessa, eikä valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomisista näin ollen kirjattu yhtään ilmoitusta.

Riihimäen vankilassa kirjattiin tutkimusajanjakson aikana 11 ilmoitusta, joiden peruste löytyy rikoslaista (haitanteko virkamiehelle 1, valtion omaisuuden turmeleminen 8, teräaseen hallussapito 1, huumausaineen käyttörikos 1), mikä merkitsi 4,9 ilmoitusta 100 vankia kohden. Rikoslakiin perustuvista järjestysrikkomuksista tehtyjen ilmoitusten osuus oli 10,2 % kaikista Riihimäen vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 13,9 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Rikoslakiin perustuvista järjestysrikkomuksista annettiin Riihimäen vankilassa tutkimusajanjaksona 5 kurinpitorangeistusta, eli 45,5 % näistä järjestysrikkomuksista tehdyistä ilmoituksista johti kurinpitoseuraamukseen. Kaksi rangaistuksista annettiin teräaseen hallussapidosta ja molemmat rangaistukset olivat 3 vuorokauden ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia. Kolme rangaistuksista annettiin valtion omaisuuden turmelemisesta; yksi omaisuuden vähäisen arvon vuoksi muistutuksena, toinen 3 vuorokauden ehdollisena yksinäisyysrangaistuksena ja kolmas 3 vuorokauden ehdottomana yksinäisyysrangaistuksena. Muihin kohdistunut väkivaltatapaus oli siirretty poliisin tutkittavaksi. Rikoslakiin perustuvien järjestysrikkomusten käsittelyajat vaihtelivat 1 - 9 vuorokauden välillä ja keskimääräiseksi käsittelyajaksi tuli 3,2 vuorokautta. Riihimäen vankilassa ei myöskään ollut tarkastelujakson aikana yhtään vankia valvotussa koevapaudessa.

Rikoslakiin perustuvista järjestysrikkomuksista kirjattiin Helsingin vankilassa tutkimusajanjakson aikana 5 ilmoitusta (muihin kohdistunut väkivalta 1, valtion omaisuuden turmeleminen 2, palohälytys 2), mikä on 1,7 ilmoitusta 100 vankia kohden. Rikoslakiperusteisista järjestysrikkomuksista kirjattujen ilmoitusten osuus oli 6,0 % kaikista Helsingin vankilassa kirjatusta

henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 9,4 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään. Helsingin vankilan päiväkirjan mukaan (otokset 28.1, 25.2 ja 25.3) Helsingin vankilassa on ollut keskimäärin 0,11 vankia sataa vankia kohden valvotussa koevapaudessa / kuukausi. Valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomuksista ei ollut tarkastelujakson aikana tehty yhtään ilmoitusta.

Seuraamuksia järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista, annettiin Helsingin vankilassa 5 kappaletta eli 100 % tehdyistä ilmoituksista johti seuraamukseen. Kaksi seuraamuksesta annettiin valtion omaisuuden turmelemisesta ja kolme huumausaineen käyttörikoksista. Valtion omaisuuden turmelemisesta annetut kurinpitorangeistukset olivat molemmat ehdottomia yksinäisyysrangeistuksia; toinen 7 vuorokauden, toinen 3 vuorokauden mittainen. Huumausaineen käyttörikoksista annetut rangeistukset olivat kaikki 3 vuorokauden ehdottomia yksinäisyysrangeistuksia. Kurinpitoprosessien kestot vaihtelivat 7 ja 21 vuorokauden välillä ja keskiarvoksi tuli 11,2 vuorokautta.

Ilmoituksia, joiden peruste löytyy rikoslaista, kirjattiin Keravan vankilassa 13 kappaletta (virkamiehen väkivaltainen vastustaminen 2, muihin kohdistunut väkivalta 2, valtion omaisuuden turmeleminen 5, teräaseen hallussapito 1, huumausaineen käyttörikos 3) eli 13,7 ilmoitusta 100 vankia kohden. Rikoslakiperusteisten ilmoitusten määrä oli 10,5 % kaikista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista ilmoitusten määrän osuus 10,9 %. Keravan vankilassa oli vankilan päiväkirjan mukaan (otokset 28.1, 25.2 ja 25.3) 1,4 vankia sataa vankia kohden / kuukausi valvotussa koevapaudessa. Valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomisesta ei tehty Keravan vankilassa yhtään ilmoitusta tarkastelujakson aikana.

Tehdyistä 13 ilmoituksesta yhdessä (7,7 %) tapauksessa (huumausaineen käyttörikos) oli maininta, että asia oli käsitelty jonkin toisen ilmoituksen yhteydessä. Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen siirrettiin poliisin tutkittavaksi kahden vuorokauden kuluessa asian kirjaamisesta perustuen RL 16:1 § ja RL 2:13 §:ään. Muihin kohdistuneesta väkivallasta tehdyn kahden ilmoituksen johdosta (liittyivät vankien keskinäiseen tappeluun vankilan käytävällä) vangit siirrettiin eristykseen ja asia siirrettiin poliisin tutkittavaksi kuuden vuorokauden sisällä. Siirtämistä poliisin tutkintaan ei ollut perusteltu. Kaksi kolmesta huumausaineen käyttörikoksesta tehdyistä ilmoituksista siirrettiin myös poliisin tutkittavaksi. Poliisin tutkittavaksi siirrettiin kaikkineen 5 (38,5 %) rikoslakiin perustuvaa järjestysrikkomusta. Kaksi näistä löytyy valvonnan kurinpitoselauksesta, muissa maininta siirrosta poliisin tutkittavaksi oli tehty ilmoitusvälilehden lisätietoja kohtaan. Kurinpitoselauksessa näkyvien ilmoitusten keskimääräinen käsittely-aika oli 7 vrk.

Rikoslakiin perustuvia ilmoituksia kirjattiin Jokelan vankilassa 3 kappaletta (haitanteko virkamiehelle 1, huumausaineen käyttörikos 2) eli 4,2 ilmoitusta vankia kohden. Näiden lisäksi oli kirjattuna muuna tapahtumana asia, jossa poliisi antoi näpistelystä kiinni jääneelle vangille

16 päiväsakkoa. Verrattaessa rikoslakiperusteisia kurinpitoilmoituksia kaikkiin henkilöön kohdistuviin ilmoituksiin niiden osuus oli 3,2 %, kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista 5,5 %. Jokelan vankilassa oli vankilan päiväkirjan mukaan (otokset 28.1, 25.2 ja 25.3) valvotussa koevapaudessa 0,47 vankia sataa vankia kohden / kuukausi. Jokelan vankilassa ei tehty tarkastelujakson aikana yhtään ilmoitusta valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomisesta.

Kurinpitoseuraamukseen rikoslakiin perustuvista järjestyksrikkomuksista johti Jokelan vankilassa tutkimusajanjakson aikana viisi tapausta. Ristiriita johtuu osittain siitä, että yksi ilmoituksista (huumausaineen käyttörikos) oli kirjattu ennen tutkimusajanjakson alkua ja tämä tapaus oli siirretty poliisin tutkittavaksi. Osa ilmoituksista oli kirjattu eri ilmoitusnimikkeillä tai muu rikkomus muu tapahtuma otsakkeen alle. Kahdesta huumausaineen käyttörikoksesta kurinpitoseuraamus oli 3 vuorokauden ehdoton yksinäisyysrangaistus. Yhdestä huumausaineen käyttörikoksesta ei tullut seuraamusta, koska vanki oli "vahingossa" syönyt sellikaverinsa lääkkeit. Haitanteosta virkamiehelle seuraamuksena oli 3 vuorokauden ehdoton yksinäisyysrangaistus, teräaseen hallussapidosta (partakoneen teristä tehty toisen vahingoittamiseen soveltuva esine) 3 vuorokauden ehdollinen yksinäisyysrangaistus. Kurinpitoprosessien kesto vaihteli 1 ja 19 vuorokauden välillä ja niiden keskiarvoksi tuli 9,2 vuorokautta.

6.2.3 Avolaitoksissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset

Ilmoituksia, joiden peruste löytyy rikoslaista, kirjattiin tutkimusajanjaksona Keravan vankilan avo-osastolla kaksi (teräaseen hallussapito) ja valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomisia kirjattiin 4, yhteensä 7,9 ilmoitusta 100 vankia kohden. Määrä oli 14,0 % kaikista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista 14,3 %. Keravan vankilan avo-osastolla oli vankilan päiväkirjan mukaan (otokset 28.1, 25.2 ja 25.3) valvotussa koevapaudessa 7,0 vankia sataa vankia kohden / kuukausi.

Ilmoituksista, joiden peruste löytyy rikoslaista (teräaseen hallussapito, kaksi tapausta) ei seurannut puhuttelua vakavampaa seuraamusta, joten rikoslakiperusteisista rikkeistä kurinpitorangeistusten osuus oli 0 %. Keravan vankilan avo-osaston kurinpitoselauksesta löytyy kuitenkin tarkastelujakson aikana annettu yksi ehdoton yksinäisyysrangaistus huumausaineen käyttörikoksesta. Tapahtuma on kirjattu Jokelan vankilan avo-osastolla ja kurinpitopäätös annettu Keravan vankilan avo-osastolla. Aineistonkeruuhetkellä vanki on ollut kirjoilla Jokelan vankilassa.

Kaksi Keravan vankilan avo-osastolla kirjatusta neljästä valvotun koevapauden ehtojen rikkomisesta (syyllystyminen rikokseen valvotussa koevapaudessa ja poistuminen luvatta asuin-osoitteesta yöaikaan) oli johtanut valvotun koevapauden peruuttamiseen. Nämä koevapauden keskeytykset oli kirjattu ilmoitusvälilehden lisätietoja kohtaan, luonnollisesti tieto löytyy myös sijoitteluesityksestä ja - päätöksestä. Yhden koevapausrikkomuksen (oli ollut väärään aikaan väärässä paikassa) seurauksena oli puhuttelu, yhden rikkomuksen (hoitanut omia asioi-

taan työaikana) seurauksena vanki oli kuultu, mutta seuraamuksesta ei ollut merkintöjä van-
kitietojärjestelmässä.

Jokelan vankilan avo-osastolla kirjattiin tarkastelujakson aikana 2 valvotun koevapauden eh-
tojen rikkomista (liian myöhään tehdyt valvontasoitot) eli 5,6 ilmoitusta 100 vankia kohden.
Kyseisten ilmoitusten osuus oli 9,5 % kaikista Jokelan vankilan avo-osastolla kirjatusta henki-
löön kohdistuvista ja kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista. Jokelan vankilan avo-
osastolla oli vankilan päiväkirjan mukaan valvotussa koevapaudessa (otokset 28.1, 25.2 ja
25.3) 14,8 vankia sataa vankia kohden / kuukausi.

Toista valvotun koevapauden lupaehtoja rikkoneista vangeista oli kuultu ja puhuteltu 13 vuo-
rokauden kuluessa asian kirjaamisesta. Toinen vangeista sai 5 vuorokauden kuluessa seuraa-
mukseksi varoituksen, josta ei ilmennyt perusteita. Seuraamus oli kirjattu ilmoitusvälilehden
lisätieto kohtaan. Ilmoitusten keskimääräinen käsittelyaika oli 9 vuorokautta ilmoitusten kir-
jaamisesta.

Järjestysrikkomuksia, joiden peruste löytyy rikoslaista, kirjattiin Suomenlinnan vankilassa 5
kappaletta (karkaaminen, karkaamisen yritys 1, huumausaineen käyttörikos 4). Valvotun koe-
vapauden lupaehtojen rikkomisia oli samoin 5. Rikoslakiperusteisten ilmoitusten määrä oli
18,5 % kaikista Suomenlinnan vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ja kurinpidollisesti
merkittävistä ilmoituksista. Suomenlinnan vankilassa oli vankilan päiväkirjan mukaan valvo-
tussa koevapaudessa (otokset 28.1, 25.2 ja 25.3) 11,1 vankia sataa vankia kohden / kuukausi.

Huumausaineiden käyttörikoksiin syyllistyneistä vangeista 3 sai kurinpitoseuraamukseksi 3
vuorokauden ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen. Vangit menettivät myös avolaitoskelpoi-
suutensa ja heidät sijoitettiin Arke:n päätöksellä suljettuun vankilaan. Karkaamiseen, kar-
kaamisen yritykseen ja huumausaineen käyttörikokseen syyllistynyt vanki oli syyllistynyt myös
muihin rikkomuksiin, jotka kaikki käsiteltiin samassa yhteydessä. Vanki sai seuraamukseksi 7
vuorokauden ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen ja myös hänet siirrettiin vankilan esityk-
sestä Arke:n päätöksellä suljettuun laitokseen.

Kurinpitoselauksessa näkyvien seuraamuksiin johtaneiden ilmoitusten käsittelyaika vaihteli 2-
15 vuorokauden välillä ja käsittelyiden keskiarvo oli 10 vrk. Huumausaineiden käyttörikosten
käsittelyajassa on huomioitava se, että testivarmenteen saaminen saattaa kestää viikosta
kahteen viikkoon.

Kaksi valvotusta koevapaudesta tehtyä ilmoituksista liittyi samaan tapaukseen, jossa vanki oli
nauttinut koevapaudessa ollessaan alkoholia, hänen kohdallaan valvottu koevapaus peruutet-
tiin kokonaan Etelä-Suomen arviointikeskuksen päätöksellä. Myös toinen vanki oli rikkonut
valvotun koevapauden ehtoja siinä määrin (ei ollut kotiosoitteessaan sovittuun aikaan, pai-
kannuspuhelin suljettu, toimitettu poliisin toimesta vahvasti päihtyneenä Helsingin vanki-
laan), että myös hänen valvottu koevapautensa peruutettiin ja vanki sijoitettiin suljettuun

laitokseen. Yhdessä tapauksessa (ei lukuisista yrityksistä huolimatta vastannut valvontapuhelimeen) vanki sai rikkomuksestaan seuraamukseksi varoituksen VL 21 luku 2 § 1 mom. ja RL 2 c luku 2 mom. ja 3 momentin perusteella. Yksi ilmoitukseen johtanut tapahtuma (vanki kiukuteli, kun joutui itse soittamaan valvontasoiton) ei johtanut toimenpiteisiin. Yksi seuraamuksesta oli kirjattuna vangin kurinpitolehdelle (varoitusta), muiden rikkeiden osalta tieto löytyy ilmoitussivun lisätietoa kohdasta tai vangin sijoittelupäätöksestä.

6.2.4 Yhteenveto järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista

Järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista, kirjattiin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella tutkimusajanjaksona 82 kappaletta (7,7 kappaletta 100 vankia kohden). Edelliseen lukuun on laskettu mukaan valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomisista kirjatut ilmoitukset. Suhteessa eniten ilmoituksia rikoslakiperusteisista järjestysrikkomuksista kirjattiin Vantaan vankilassa (20,1) Keravan (13,7) ja Suomenlinnan (9,5) vankiloissa sekä Keravan vankilan avo-osastolla (7,9). Suhteessa vähiten ilmoituksia rikoslakiperusteisista järjestysrikkomuksista kirjattiin Jokelan vankilan avo-osastolla (5,6), Jokelan (4,2), Riihimäen (4,9) ja Helsingin (1,7) vankiloissa.

Seuraamuksia järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista, annettiin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella 31 kappaletta (2,8 kappaletta 100 vankia kohden) eli tehdyistä ilmoituksista 36,6 % johti seuraamukseen. Seuraamuksiin on laskettu mukaan valvotun koevapauden seuraamukset ja poliisin tutkittavaksi siirretyt tapahtumat. Suhteessa eniten 100 vankia kohden kurinpitoseuraamuksia annettiin Jokelan vankilassa (7,0), jossa ilmoituksista 166,7 % johti seuraamukseen; Keravan vankilassa (6,3), jossa 46,2 % johti seuraamukseen ja Suomenlinnan vankilassa (4,8), jossa ilmoituksista 50 % johti seuraamukseen. Suhteessa vähiten kurinpitoseuraamuksia 100 vankia kohden annettiin Keravan vankilan avo-osastolla (0), eli yhtään ilmoitusta ei johtanut kurinpitoseuraamukseen; Helsingin vankilassa (1,7), jossa 100 % ilmoituksista johti seuraamukseen ja Vantaan vankilassa (1,9) jossa 9,4 % ilmoituksista johti kurinpitoseuraamukseen. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon 100 vankia kohden (2,8) alitti Riihimäen vankila (2,2) jossa 45,5 % ilmoituksista johti kurinpitoseuraamukseen. Jokelan vankilan avo-osasto oli ESRA:n keskiarvolla (2,8), jossa tehdyistä ilmoituksista 50 % johti seuraamukseen.

Suljetuissa laitoksissa ilmoituksista 8 siirrettiin poliisin tutkittavaksi (1 virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, 3 muihin kohdistunut väkivalta ja 4 huumausaineen käyttörikos). Ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia, joiden kesto vaihteli 3-7 vuorokauden välillä, annettiin 10 (haitanteko virkamiehelle 1, valtion omaisuuden turmeleminen 2, teräaseen hallussapito 2 ja huumausaineen käyttörikos 5). Ehdollisia yksinäisyysrangaistuksia, kestoltaan 3 vrk, annettiin 4 (haitanteko virkamiehelle 1, valtion omaisuuden turmeleminen 2 ja teräaseen hallussapito 1). Yksi valtion omaisuuden turmeleminen johti varoitukseen, yksi huomautukseen. Yhdessä huumausaineen käyttörikoksessa oli maininta, että se oli käsitelty toisen ilmoituksen yhtey-

dessä. Toinen ei johtanut seuraamukseen, koska vanki oli syönyt vahingossa sellikaverinsa lääkkeit.

Avolaitoksissa seuraamuksiin rikoslakiperusteisista järjestysrikkomuksista johti 7 ilmoitusta, joista 4 tapahtumaa johti ehdottomiin yksinäisyysrangaistuksiin (karkaaminen, karkaamisen yritys, jonka lisäksi vanki oli syylistynyt useisiin muihinkin rikkomuksiin 1 ja huumausaineen käyttörikos 3). Yksi seuraamuksista oli 7 vrk:n ja kolme 3 vrk:n ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia. Valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomisista yksi johti varoitukseen, kaksi valvotun koevapauden keskeyttämiseen.

Rikoslakiin perustuvista järjestysrikkomuksista tehtyjen ilmoitusten ja annettujen kurinpitoseuraamusten määrää verratessa Laulumaan (2011) selvitykseen vankiloiden luokittelusta tehtiin korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloissa Vantaalla (20,1 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja Keravalla (13,7) eniten ilmoituksia rikoslakiin perustuvista järjestysrikkomuksista. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen ainoan matalan valvonnan intensiivisyyden vankilassa Suomenlinnassa tehtiin ilmoituksia rikoslakiin perustuvista järjestysrikkomuksista kolmanneksi eniten (9,5 ilmoitusta 100 vankia kohden). Seuraamuksia rikoslakiin perustuvista järjestysrikkomuksista annettiin eniten korkean intensiivisyyden valvonnan Jokelan (7,0 seuraamusta 100 vanki kohden) ja Keravan (6,3) vankiloissa sekä matalan intensiivisyyden Suomenlinnan (4,8) vankilassa. Keravan osalta on syytä mainita, että viisi kuudesta seuraamuksesta tarkoitti poliisin tutkittavaksi siirtämistä.

Kurinpitoprosessien keskimääräinen käsittelyaika oli 8 vuorokautta. Nopeimmin asiat käsiteltiin Riihimäen vankilassa (keskiarvo 3,2 vrk), eniten aikaa käsittelyihin kului Suomenlinnan vankilassa (keskiarvo 10 vrk). Erot prosessien käsittelyyn käytetystä ajasta ovat merkittäviä. Kuitenkin on huomioitavaa se, että Suomenlinnan vankilassa käsittelyssä oli 4 huumausaineiden käyttörikosta, joiden selvittäminen vie usein huomattavasti enemmän aikaa kuin muiden rikkeiden testien varmennustulosten selvittämisen kestäessä yleensä yhdestä kahteen viikkoon.

Huumausaineisiin liittyvä rikollisuus näytti yhtä lailla olevan ongelmallista sekä alueen suljetuissa että avolaitoksissa. Vankien väliset valtasuhteet ja väkivallan uhka suljetuissa laitoksissa tutkimuksessa (2005) omasta pyynnöstä eristettyjen vankien näkökulmasta huumeisiin liittyvä rikollisuus ja siihen liittyvä velkaantuminen on yksi syy väkivallan uhkaan ja väkivaltaan vankiloissa (vrt. Ruckenstein & Teppo 2005, 9). Väkivallan uhkaan ja väkivaltaan liittyy läheisesti toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja teräaseiden hallussapito. Ristiriita vankiloihin sijoitettujen metallinpaljastimien ja teräaseiden tai muiden toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden hallussapitoon liittyvien seuraamusten välillä on hämmäntävä. Metallipaljastimien tuoma hyöty on melko mitätön, mikäli joidenkin vankiloiden kulttuuriin kuuluu vain luvattomien esineiden poistaminen hallusta, puhuttelu tai muistutus. Osassa vankiloista toki suhtauduttiin vakavasti tähänkin uhkaan ja seuraamukset ovat sen mukaisia.

6.3 Päihteisiin liittyvät rikkomukset

Numerointi Vatissa	Ilmoitusnimike	Mihin perustuu
1	Itsensä päihdyttäminen	VL 16 luku 7 § (päihteettömyyden valvonta)
8	Päihteiden hallussapito	VL 9 luku 1 §, 2 mom. (omaisuuden hallussapito)
9	Päihteiden valmistus, välitys	Vankilan järjestyssääntö
29	Huumausaineen käyttörikos	RL 50 luku 2a § (huumausaineen käyttörikos)
38	Huumausainerikos ¹	RL 50 luku 1 § (huumausainerikos)

Taulukko 5: Ilmoitusnimikkeet päihteisiin liittyvistä järjestyksrikkomuksista

6.3.1 Ilmoitukset ja seuraamukset

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on ensin ilmoitettu päihteisiin liittyvien ilmoitusten todellinen määrä ja sen alla ilmoitusten osuus 100 vankia kohden. Päihteisiin liittyvistä ilmoituksista kaikki Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella tehdyt ilmoitukset ovat olleet kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia. Punaisella värillä kirjatut ilmoitusten määrät ylittävät Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon ja vihreällä kirjatut määrät alittavat Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon.

¹ Huumausainerikos oli tarkastelujakson aikana ilmoitusnimikkeenä vain Vantaan vankilassa.

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Ilmoitukset päihteisiin liittyvistä rikkomuksista	16	15	13	22	5	3	2	10	86
suhteessa 100 vankiin	10,1	6,7	4,4	23,2	6,6	4,2	5,6	9,5	8,1
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	8,2	13,9	15,7	17,7	11,6	3,2	9,5	18,5	12,0
% kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista	16,5	19,0	24,5	18,5	11,9	5,5	9,5	18,5	16,54
Kurinpitoseuraamukset päihteisiin liittyvistä rikkomuksista	4	6	8	3	1	4	1	7	34
suhteessa 100 vankiin	2,5	2,7	4,4	3,2	1,3	4,3	2,8	6,7	3,2
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	25,0	40,0	61,5	13,6	20,0	133,0	50,0	70,0	39,5
Seuraamuksiin johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	2	2,3	12,5	6,5	1	11	1	10,6	5,86

Taulukko 6: Ilmoitukset ja seuraamukset päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista

6.3.2 Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset

Päihteisiin liittyviä ilmoituksia kirjattiin Vantaan vankilassa tarkastelujakson aikana 16 kappaletta (itsensä päihdyttäminen 3, päihneiden hallussapito 10, huumausaineen käyttörikos 1, huumausainerikos 2), eli 10,1 ilmoitusta 100 vankia kohden. Päihderikkomuksista tehtyjen ilmoitusten osuus oli 8,2 % kaikista Vantaan vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista, 16,5 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista annettiin Vantaan vankilassa tarkastelujakson aikana 4 kurinpitorangeistusta, eli 25 % näistä rikkomuksista tehdyistä ilmoituksista johti kurinpitorangeistukseen. Kaikki kurinpitorangeistukset annettiin päihneiden hallussapidosta ja kaikki rangaistukset olivat 3 vuorokauden ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia. Ilmoitusten käsittelyaika-ajan keskiarvo oli 2 vuorokautta.

Päihteisiin liittyviä ilmoituksia kirjattiin Riihimäen vankilassa tarkastelujakson aikana 15 kappaletta (itsensä päihdyttäminen 6, päihneiden hallussapito 4, päihneiden valmistus, välitys 4, huumausaineen käyttörikos 1) eli 6,7 ilmoitusta 100 vankia kohden. Päihderikkomuksista teh-

tyjen ilmoitusten osuus oli 13,9 % kaikista Riihimäen vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 19 % verrattaessa kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista annettiin Riihimäen vankilassa tarkastelujakson aikana 6 kurinpitorangeistusta eli 40 % näistä rikkomuksista tehdyistä kurinpitoilmoituksista johti kurinpitorangeistukseen. Kaksi kurinpitorangeistuksesta annettiin päihteiden hallussapidosta ja neljä itsensä päihdyttämisestä. Kaikki rangaistukset olivat ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia, joiden pituudet vaihtelivat 3-6 vuorokauden välillä. Kaksi rangaistuksesta oli kolmen, yksi neljän, kaksi viiden ja yksi kuuden vuorokauden mittaisia. Rangaistuksissa joissa oli käytetty koventamisperusteita, tämä oli mainittu kurinpitopäätösten yhteydessä. Ilmoitusten käsittelyaikojen keskiarvo oli 2,3 vuorokautta.

Päihteisiin liittyviä ilmoituksia Helsingin vankilassa kirjattiin tarkastelujakson aikana 13 kappaletta (itsensä päihdyttäminen 7, päihteiden hallussapito 4, päihteiden valmistus, välitys 2) eli 4,4 ilmoitusta 100 vankia kohden. Itsensä päihdyttämisotsakkeen alle kirjatusta rikkomuksista kuusi oli huumausaineen käyttör rikoksia ja yksi itsensä päihdyttäminen alkoholilla. Päihteisiin liittyvien ilmoitusten osuus oli 15,7 % kaikista Helsingin vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista, 24,5 % verrattaessa kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Kurinpitoselauksen mukaan päihteisiin liittyviä kurinpitorangeistuksia annettiin Helsingin vankilassa tarkastelujakson aikana kahdeksan kappaletta. Kolme huumausaineen käyttör rikosta johti 3 vuorokauden ehdottomiin yksinäisyysrangaistuksiin. Kaksi päihteiden valmistusta, välitystä johti 3 ja 5 vuorokauden ehdottomiin yksinäisyysrangaistuksiin. Kolmen vuorokauden yksinäisyysrangaistus oli perusteltu VL 15 luku 3 § 4 momentilla, jossa viitataan vankilan järjestyssääntöön. Itse pykälää, johon kurinpitorangeistus perustuu, ei mainittu. Viiden vuorokauden yksinäisyysrangaistusta ei oltu perusteltu, eikä koventamisperusteita mainittu. Yksi päihteiden valmistus/välitys johti varoitukseen (vanki oli siirtynyt toiseen laitokseen). Kurinpitoprosessien kestot vaihtelivat 3 ja 23 vuorokauden välillä, käsittelyjen kestojen keskiarvoksi tuli 12,5 vuorokautta.

Keravan vankilassa kirjattiin tarkastelujakson aikana 22 kappaletta päihteisiin liittyviä ilmoituksia (itsensä päihdyttäminen 10, päihteiden hallussapito 4, päihteiden valmistus, välitys 5, huumausaineen käyttör rikos 3). Verrattaessa päihteisiin liittyvien ilmoitusten määrää henkilöön kohdistuviin ilmoituksiin, niiden osuus oli 17,7 % kaikista ilmoituksista ja 18,5 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Kaksi kolmesta huumausaineen käyttör rikoksesta tehdyistä ilmoituksista siirrettiin poliisin tutkittavaksi. Toinen näistä löytyy valvonnan kurinpitoselauksesta, toisessa maininta siirrosta poliisin tutkittavaksi oli tehty ilmoitusvälilehden lisätietoja kohtaan. Itsensä päihdyttämisestä tehdyistä 10 ilmoituksesta yksi johti kahden vuorokauden ehdottomaan yksinäisyysrangaistuk-

seen. Näin ollen tutkimusajanjaksona tehdyistä 22 päihteisiin liittyvästä ilmoituksesta kolme (13,6 %) johti seuraamukseen. Kurinpitoselauksessa näkyvien kahden seuraamuksen keskimääräinen käsittelyaika oli 6,5 vrk.

Päihteisiin liittyviä ilmoituksia kirjattiin Jokelan vankilassa tarkastelujakson aikana 3 kappaletta (itsensä päihdyttäminen 1, huumausaineen käyttörikos 2), eli 4,2 ilmoitusta 100 vankia kohden. Verrattaessa päihteisiin liittyvien ilmoitusten määrää henkilöön kohdistuviin ilmoituksiin, niiden osuus oli 3,2 % kaikista ilmoituksista ja 5,5 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Päihteisiin liittyvistä rikkomuksista ilmoituksia oli kirjattu kolme, kurinpitoprosesseja käyty neljä. Ristiriita johtuu siitä, että yksi ilmoituksista (siirretty poliisin tutkittavaksi) oli kirjattu ennen tutkimusajanjakson alkua. Kahdesta huumausaineen käyttörikoksesta kurinpitoseuraamus oli 3 vuorokauden ehdoton yksinäisyysrangaistus, yhdestä ei tullut seuraamusta, koska vanki oli vahingossa ottanut sellikaverinsa lääkkeitä. Kurinpitoprosessien pituus vaihteli 1 ja 19 vuorokauden välillä ja niiden keskiarvoksi tuli 11 vuorokautta.

6.3.3 Avolaitoksissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset

Päihteisiin liittyviä ilmoituksia Keravan vankilan avo-osastolla kirjattiin tarkastelujakson aikana 5 kappaletta (itsensä päihdyttäminen 3, päihteiden hallussapito 2), eli 6,6 ilmoitusta 100 vankia kohden. Verrattaessa päihteisiin liittyvien ilmoitusten määrää henkilöön kohdistuviin ilmoituksiin, niiden osuus oli 11,6 % kaikista ilmoituksista ja 11,9 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Päihteisiin liittyvistä ilmoituksista yksi (20 % tehdyistä ilmoituksista) johti Keravan vankilan avo-osastolla tutkimusajanjaksona kurinpitokäsittelyyn, jossa vanki sai kurinpitoseuraamukseksi huumausaineen käyttörikoksesta kahden vuorokauden ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen perustuen VL 15:2 §:ään (vangin käytös) ja KevA:n järjestyssääntö 12 §:ään (vankilan osastot). Asia käsiteltiin vuorokauden kuluessa sen kirjaamisesta. Päihteiden hallussapidosta oli kirjattu kaksi ilmoitusta, jossa ensimmäisessä tapauksessa kysymys oli erilaisista lääkkeistä, siemenistä, piipuista, piipunpesistä, grammavaaoista ja teroitetusta saranasta (päihteiden hallussapito, teräaseen hallussapito). Toisen ilmoituksen mukaan vangilla oli hallussaan luvattomia lääkkeitä (laitosjärjestyksen rikkominen) sellissä. Ensimmäinen ilmoitus käsiteltiin 9 vuorokauden kuluessa ja vanki puhuteltiin vakavasti asiasta. Toinen ilmoitus käsiteltiin 7 vuorokauden kuluessa kurinpitomenettelyssä, jonka seuraamuksena oli kahden vrk:n ehdollinen yksinäisyysrangaistus. Perusteena oli mainittu KevA:n järjestyssääntö. Näiden tapausten seuraamukset suhteessa ilmoitettuun tapahtumaan ovat hieman ristiriitaisia keskenään. Prosessista ei myöskään käy ilmi, oliko tapauksissa käytetty niin sanottuja koventamis- tai lieventäviä perusteita. Varsinkin seuraamus ilmoituksesta, jossa vangilla oli huumausaineiden käyttövälineiden lisäksi hallussaan muun muassa teräase ja pillereitä, vaikutti turhankin vähäiseltä.

Päihteisiin liittyviä järjestysrikkomuksia kirjattiin Jokelan vankilan avo-osastolla tarkastelujakson aikana kaksi kappaletta (itsensä päihdyttäminen 2), eli 5,5 ilmoitusta 100 vankia kohden. Verrattaessa päihteisiin liittyvien ilmoitusten määrää henkilöön kohdistuviin ja kurinpidollisesti merkittäviin ilmoituksiin, niiden osuus oli 9,5 % kaikista ilmoituksista.

Päihteisiin liittyviä kurinpitokäsittelyjä pidettiin Jokelan vankilan avo-osastolla tutkimusajanjakson aikana yksi (50 % tehdyistä ilmoituksista). Vanki oli puhaltanut poistumislavalta palatessaan 0,35 promillea ja saanut kurinpitoseuraamukseksi varoituksen yhden vuorokauden kuudessa asian kirjaamisesta.

Päihteisiin liittyviä ilmoituksia kirjattiin Suomenlinnan vankilassa tarkastelujakson aikana 10 kappaletta (itsensä päihdyttäminen 6, huumausaineen käyttörikos 4), eli 9,5 ilmoitusta 100 vankia kohden. Verrattaessa päihteisiin liittyvien ilmoitusten määrää henkilöön kohdistuviin ja kurinpidollisesti merkittäviin ilmoituksiin, niiden osuus oli 18,5 % kaikista ilmoituksista.

Ilmoituksista seitsemän (70 % tehdyistä ilmoituksista) oli johtanut kurinpitoprosessiin ja kurinpitorangaistukseen. Huumausaineen käyttörikoista tuli yksi kahden ja kaksi kolmen vuorokauden ehdotonta yksinäisyysrangaistusta neljästä itsensä päihdyttämisestä tuli kurinpitoseuraamukseksi varoitus. Kurinpitoprosessien kesto vaihteli 5 ja 19 vuorokauden välillä keskiarvoksi tuli 10,6 vuorokautta.

6.3.4 Yhteenveto päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella tehtiin päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista 86 kurinpitoilmoitusta (8,1 ilmoitusta 100 vankia kohden). Suhteessa eniten päihteisiin liittyviä ilmoituksia tehtiin Keravan (23,2 ilmoitusta 100 vankia kohden), Vantaan (10,1 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja Suomenlinnan (9,5 ilmoitusta 100 vankia kohden) vankiloissa. Suhteessa vähiten päihteisiin liittyviä kurinpitoilmoituksia kirjattiin Jokelan (4,2 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja Helsingin (4,4 ilmoitusta 100 vankia kohden) vankiloissa sekä Jokelan vankilan avo-osastolla (5,6 ilmoitusta 100 vankia kohden). Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon (8,1) alapuolelle sijoittuivat myös Keravan vankilan avo-osasto (6,6 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja Riihimäen vankila (6,7 ilmoitusta 100 vankia kohden).

Seuraamuksiin päihteisiin liittyvistä ilmoituksista johti Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella 34 ilmoitusta (3,2 kappaletta 100 vankia kohden), eli tehdyistä ilmoituksista 39,5 % johti kurinpitoseuraamukseen. Suhteessa 100 vankia kohden eniten kurinpitoseuraamuksia annettiin Suomenlinnan (6,7 seuraamusta 100 vankia kohden), Jokelan (5,6) ja Helsingin (4,4) vankiloissa. Kurinpitoseuraamukseen päihteisiin liittyvistä ilmoituksista johti Suomenlinnan vankilassa 70 %, Jokelan vankilassa 133 %, ja Helsingin vankilassa 61,5 %.

Vähiten päihteisiin liittyviä kurinpitoseuraamuksia annettiin Keravan vankilan avo-osastolla (1,3 seuraamusta 100 vankia kohden), Vantaan (2,5) ja Riihimäen (2,7) vankiloissa. Keskiarvon alitti myös Jokelan vankilan avo-osasto (2,2) ja Keravan vankilan kurinpitorangaistusten kes-

kiarvo (3,2) oli sama kuin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella keskimäärin. Päihteisiin liittyvistä ilmoituksista kurinpitoseuraamuksiin johti Keravan vankilan avo-osastolla 20 %, Vantaan vankilassa 25 %, Riihimäen vankilassa 40 % ja Jokelan vankilan avo-osastolla 50 % sekä Keravan vankilassa 13,6 %.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetuissa vankiloissa poliisin tutkittavaksi siirrettiin neljä huumausaineen käyttörikosta. 2-6 vrk:n ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia annettiin 17 kappaletta (itsensä päihdyttämisestä annettiin yksi kahden vuorokauden, yksi neljän vuorokauden, kaksi viiden vuorokauden ja yksi kuuden vuorokauden yksinäisyysrangaistus; päihteiden hallussapidosta annettiin viisi kolmen vuorokauden yksinäisyysrangaistusta, päihteiden valmistus/välityksestä annettiin yksi kolmen vuorokauden ja yksi viiden vuorokauden yksinäisyysrangaistus ja huumausaineen käyttörikoksista annettiin viisi kolmen vuorokauden yksinäisyysrangaistusta). Päihteiden valmistus/välitys nimikkeellä annettiin yksi varoitus ja yhdessä oli maininta, että asia oli käsitelty toisen ilmoituksen yhteydessä.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen avolaitoksissa seuraamukseen johti 11 ilmoitusta. Huumausaineen käyttörikoksista annettiin 5 ehdotonta yksinäisyysrangaistusta (kaksi kahden ja kolme kolmen vuorokauden yksinäisyysrangaistusta. Päihteiden hallussapidosta annettiin yksi kahden vuorokauden ehdollinen yksinäisyysrangaistus ja yksi varoitus. Itsensä päihdyttämisestä annettiin 4 varoitusta.

Huomattavaa on, että alueen suljetuissa laitoksissa itsensä päihdyttäminen ja päihteiden hallussapito sekä päihteiden valmistus/välitys johtivat säännönmukaisesti ehdottomiin yksinäisyysrangaistuksiin. Avolaitoksissa taas seuraamukset olivat pääsääntöisesti varoituksia. Avolaitokseen sijoitettujen vankien oletetaan olevan avolaitoskelpoisia, johon kuuluu muun muassa päihteettömyys. Vangit allekirjoittavat avolaitokseen tullessaan erillisen päihteettömyyssopimuksen. Tämän huomioiden voisi ajatella, että avolaitoksessa, tai avolaitoksesta poistumisluvilla itsensä päihdyttävälle vangille annettava seuraamus voisi olla jopa kovempi kuin suljetuissa laitoksissa.

Verrattaessa päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista tehtyjen ilmoitusten ja annettujen kurinpitoseuraamusten määrää Laulumaan (2011) selvitykseen vankiloiden luokittelusta, tehtiin korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloissa Keravalla (23,2 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja Vantaalla (10,1) eniten ilmoituksia päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista. Kolmannessa korkean intensiivisyyden valvonnan vankilassa Jokelassa luku oli 4,2. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen ainoan matalan valvonnan intensiivisyyden vankilassa Suomenlinnassa tehtiin ilmoituksia päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista kolmanneksi eniten (9,5 ilmoitusta 100 vankia kohden). Seuraamuksia päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista annettiin eniten matalan intensiivisyyden valvonnan vankilassa Suomenlinnassa (6,7), seuraavaksi eniten korkean intensiivisyyden valvonnan Jokelan (4,3 seuraamusta 100 vanki kohden) vankilas-

sa. Kaikki muut vankilat jäivät Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon (3,2) alapuolelle.

Päihteisiin liittyvien kurinpitoprosessien keskimääräinen käsittelyaika Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella oli 5,9 vuorokautta. Nopeimmin asiat käsiteltiin Jokelan ja Keravan vankiloiden avo-osastoilla (1 vrk) sekä Vantaan (2 vrk) ja Riihimäen (2,3) vankiloissa. Eniten aikaa päihteisiin liittyviin kurinpitoprosesseihin käytettiin Helsingin (12,5), Suomenlinnan (10,6) ja Keravan (6,5) vankiloissa.

Päihderikkomusten kurinpitoprosessien käsittelyajoissa on huomioitava se, että huumausaineen käyttörikoksen kohdalla testivarmenteiden saaminen vie aikaa viikosta kahteen viikkoon. Tämä vaikuttaa huomattavasti prosessiin käytettävään aikaan. Päihteisiin liittyviä ilmoituksia ja kurinpitoprosesseja analysoitaessa huomio kiinnittyi myös siihen, että joissakin vankiloissa huumausaineiden käyttörikosten käsittely kesti vain 1-2 vuorokautta asian kirjaamisesta. Näin ollen näissä vankiloissa kirjataan ilmoitus vasta positiivisen varmenteen tulosten saapuessa tai määrätään kurinpitorangeistus positiivisen pikatestin perusteella.

Vuonna 2008 tehdyssä vankien terveystutkimuksessa todettiin puolella vangeista olevan päihderiippuvuus ja kahdella kolmasosalla jokin muu päihteidenkäyttödiagnoosi (Rikosseuraamusviraston tiedote 18.11.2008). Päihteiden merkitys on suuri niin suljettujen kuin avovankiloidenkin kurinpitoprosesseissa. Hieman yllättävää oli se, että Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloista Suomenlinnan avoimessa vankilassa tehtiin päihteisiin liittyviä ilmoituksia lähes yhtä paljon kuin alueen suljetuissa vankiloissa. Sieltä myös annettiin päihteisiin liittyviä seuraamuksia (6,7 seuraamusta 100 vankia kohden) eniten koko alueella. Alueiden muissa avolaitoksissa seuraamusten määrä oli huomattavasti alle alueen keskiarvon (3,2).

6.4 Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen poistumislupien ehtojen rikkomukset

Numerointi Vatissa	Ilmoitusnimike	Laki, johon perustuu
3	Törkeä poistumislupaehtojen rikkominen ²	Laissa ei ole eritelty törkeää poistumislupaehtojen rikkomista, eikä sitä ole myöskään kurinpitolehden seuraamusvaihtoehtoisissa.
4	Lievä poistumislupaehtojen rikkominen ³	Laissa ei ole eritelty lievää poistumislupaehtojen rikkomista, eikä sitä ole myöskään kurinpitolehden seuraamusvaihtoehtoisissa.
5	Siviilityön ehtojen rikkominen	VL 8 luku 6 § (siviilityö); VL 8 luku 11 § (luvan tai sijoituksen peruuttaminen)
6	Opiskeluun liittyvien ehtojen rikkominen	VL 8 luku 9 § 1 mom. (toimintaan osallistuminen vankilan ulkopuolella; opintolupa) VL 8 luku 11 § (luvan tai sijoituksen peruuttaminen)
35	Poistumislupaehtojen rikkominen	VL 14 luku (poistumislupa) VL 14 luku 9 § 1 mom. (poistumisluvan peruuttaminen ja ehtojen rikkominen)

Taulukko 7: Ilmoitusnimikkeet vankilan ulkopuolelle myönnettyjen ehtojen rikkomisista

6.4.1 Ilmoitukset ja seuraamukset

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on ilmoitettu poistumislupaehtojen rikkomisesta tehtyjen ilmoitusten todellinen määrä ja alla ilmoitusten osuus 100 vankia kohden. Punaisella värillä kirjatut ilmoitusten määrät ylittävät Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon ja vihreällä kirjatut määrät ovat sen alapuolella.

² Törkeä poistumislupaehtojen rikkominen on tullut vankitietojärjestelmään ilmoitusnimikkeiksi tutkimusajanjakson jälkeen.

³ Lievä poistumislupaehtojen rikkominen on tullut vankitietojärjestelmään ilmoitusnimikkeiksi tutkimusajanjakson jälkeen.

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Ilmoitukset vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista	0	1	1	5	10	2	6	15	42
suhteessa 100 vankiin	0	0,4	0,3	5,3	13,2	2,8	16,7	14,3	4,0
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	0	0,9	1,2	4,03	23,3	2,1	28,6	27,8	5,8
% kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista	0	1,3	1,9	4,2	23,8	3,6	28,6	27,8	8,1
Kurinpitoseuraamukset vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisesta	0	3	0	6	2	2	3	16	32
suhteessa 100 vankiin	0	1,3	0	6,3	2,6	2,8	8,3	15,2	3,0
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	0	300,0	0	120,0	20,0	100,0	50,0	106,7	76,2
Seuraamuksiin johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	-	15	-	7	1	9,5	16	9,1	9,6

Taulukko 8: Ilmoitukset ja seuraamukset vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomista

6.4.2 Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset

Rise:n tilastojen (2011) mukaan Vantaan vankilassa käytettiin tutkimusajanjaksona yksi saatettu poistumislupa, eikä Vantaan vankilassa kirjattu yhtään ilmoitusta vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisesta.

Riihimäen vankilassa käytettiin tutkimusajanjakson aikana 85 poistumislupaa, joista 25 käytettiin saatettuna. Lupaehdoja oli poistumislupatilaston mukaan rikottu kerran (1,7 % käytetyistä saattamattomista luvista). Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista kirjattiin Riihimäen vankilassa yksi ilmoitus (poistumislupaehtojen rikkomisen 1) eli 0,4 ilmoitusta 100 vankia kohden (4, 6 % saattamattomista poistumisluvista). Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista kirjattujen ilmoitusten osuus oli 0,9 % kaikista Riihimäen vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 1,3 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Kurinpitopäätöksiä vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista annettiin kolme kappaletta. Ristiriita ilmoitusten määrään nähden johtui siitä, että yksi ilmoituksista oli kirjattu ennen tarkastelujakson alkua, yksi oli kirjattu toisella nimikkeellä ja käsitelty toisen ilmoituksen yhteydessä. Kahdessa tapauksessa vanki sai seuraamukseksi muistutuksen (ei palannut määräaikaan mennessä) ja kolmannessa tapauksessa kolmen vuorokauden ehdollisen yksinäisyysrangaistuksen. Näiden ilmoitusten käsittelyajat vaihtelivat 9-21 vuorokauden välillä ja käsittelyaikojen keskiarvoksi tuli 15 vuorokautta.

Rise:n tilaston (2011) mukaan Helsingin vankilassa käytettiin tutkimusajanjaksolla 102 poistumislupaa, joista 24 käytettiin saatettuna. Tilaston mukaan poistumislupaehtoja oli rikottu kaksi kertaa (2,6 % käytetyistä saattamattomista luvista). Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista kirjattiin Helsingin vankilassa yksi ilmoitus (poistumislupaehtojen rikkominen 1) eli 0,3 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista kirjattujen ilmoitusten osuus oli 1,2 % kaikista Helsingin vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 1,9 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Poistumislupaehtojen rikkomisesta ei annettu Helsingin vankilassa yhtään kurinpitoseuraamusta tutkimusjakson aikana. Ainoassa asiasta tehdyssä ilmoituksessa kysymyksessä oli tapaus, jossa vanki oli poistunut luvatta hoitopaikasta, johon oli ollut tutustumassa. Tapaus vaikuttaa jääneen käsittelemättä.

Tilastoista saadun tiedon mukaan Keravan vankilassa käytettiin tutkimusajanjaksona 74 poistumislupaa, joista kahdeksan käytettiin saatettuna. Tilaston mukaan poistumislupalle asetettuja ehtoja rikottiin kuusi kertaa (9,1 % käytetyistä saattamattomista luvista). Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista Keravan vankilassa kirjattiin viisi ilmoitusta (poistumislupaehtojen rikkominen 5) eli 5,3 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista kirjattujen ilmoitusten osuus 4,0 % kaikista Keravan vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 4,2 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Tutkimusajanjakson aikana kurinpitoseuraamuksia vankilan ulkopuolelle myönnettyjen poistumislupien ehtojen rikkomuksista kirjattiin kuusi kappaletta. Poikkeama johtuu siitä, että jostain syystä yksi ilmoituksista oli kirjattu 12.7.2009 Helsingin vankilassa ja päätös asiasta tehty 20.1.2011 Keravan vankilassa. Neljässä tapauksessa rikkomuksen seuraamuksena oli kahden vuorokauden ehdollinen yksinäisyysrangaistus. Kahdessa tapauksessa seuraamuksena oli Vankeuslain 15 luvun 16 § 4 momentin mahdollistama ilman kurinpitokäsittelyä annettava muistutus. Prosessien kesto vaihteli 1-13 vuorokauteen ja niiden keskiarvoksi tuli 7,7 vuorokautta.

Vuoden 2011 ensimmäisen neljänneksen tilaston mukaan Jokelan vankilassa käytettiin tutkimusajanjakson aikana 33 poistumislupaa, joista neljä oli saatettuja poistumislupia. Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista Jokelan vankilassa kirjattiin kaksi (6,9 % käytetyistä saattamattomista luvista) ilmoitusta (poistumislupaehtojen rikkominen 2) eli 2,8 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista kirjattujen ilmoitusten osuus oli 2,1 % kaikista Jokelan vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 3,6 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen poistumislupien rikkomisista oli annettu Jokelan vankilassa kaksi kurinpitoseuraamusta. Toinen seuraamuksista oli muistutus (myöhästyminen sovitusta paluujasta) ja toinen kolmen vuorokauden ehdoton yksinäisyysrangaistus (palasi päihtyneenä poistumislualta). Kurinpitoprosessien kestot vaihtelivat 3 - 16 vuorokauteen ja niiden keskiarvo oli 9,5 vuorokautta.

6.4.3 Avolaitoksissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset

Rikosseuraamuslaitoksen tilastojen mukaan Keravan vankilan avo-osastolla käytettiin tutkimusajanjakson aikana 248 saattamatonta poistumislupaa. Tilaston mukaan poistumislupaehtoja rikottiin kahdeksan kertaa (8,1 % käytetyistä poistumisluvista). Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista Keravan vankilan avo-osastolla kirjattiin 10 ilmoitusta (opiskeluun liittyvien ehtojen rikkominen 3, poistumislupaehtojen rikkominen 7) eli 13,2 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista kirjattujen ilmoitusten osuus oli 23,3 % kaikista Keravan vankilan avo-osastolla kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista, 23,8 % verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään.

Kaikissa opiskeluun liittyvien ehtojen rikkomisesta kirjatuihin ilmoituksiin vanki oli palannut myöhässä myönnetyltä opintolualta. Kaikki ilmoitukset oli käsitelty vuorokauden kuluessa; kaksi niistä oli johtanut puhutteluun ja yhden seuraamuksena oli muistutus. Seitsemästä poistumislupaehtojen rikkomisesta yksi ilmoitus oli kirjattu myös itsensä päihdyttäminen otsakkeen alle. Tästä 0,07 promillen puhalluksesta vanki sai seuraamukseksi muistutuksen vuorokauden sisällä tapahtuneesta. Kaksi ilmoituksista liittyi huumausaineiden käyttöön. Molemmat vangit olivat antaneet poistumislualta palatessaan positiivisen virtsanäytteen ja toiseen rikkeeseen liittyi myös paikannuspuhelimien pitäminen suljettuna poistumisluvan aikana. Molemmat rikkeet oli siirretty poliisin tutkittavaksi ja toista oli perusteltu RL 50:2a §:llä. Poistumislualta palaamatta jääneen vangin rike oli käsitelty jonkun toisen ilmoituksen yhteydessä. Yksi vanki, joka oli myöhästynyt poistumislualta palatessa, ei saanut rikkeestään seuraamusta, koska kysymyksessä oli isän poismenoon liittynyt poistumislupa. Yksi poistumisluvan ehtoja rikkonut vanki oli paikannettu poistumisluvan aikana eri paikassa kuin minne poistumislupa oli myönnetty. Vanki oli puhuteltu kahden vuorokauden sisällä tapahtuneesta, perus-

teissa ilmoitettiin, että asia tullaan huomioimaan seuraavissa poistumisluvissa. Yksi kurinpitokäsittelyyn johtanut ilmoitus johtui poistumisluvalla olevan vangin kotiosoitteessaan puhaltamasta 1,13 promillen lukemasta. Hän sai tapahtuneesta vuorokauden sisällä kahden vuorokauden ehdollisen yksinäisyysrangaistuksen, jonka perusteena oli käytetty VL 14:9 §:ää (vrt. esimerkiksi Jokelassa vanki puhalsi poistumisluvalla palatessaan 1,23 promillen lukemat ja sai kurinpitoseuraamukseksi kolmen vuorokauden ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen VL14:9, VL 15:3 perusteella).

Jokelan vankilan avo-osastolla käytettiin tilastoista saadun tiedon mukaan tutkimusajanjakson aikana 76 vankilan ulkopuolelle myönnettyä poistumislupaa, joista yksi käytettiin saatettuna. Myönnettyistä poistumisluvista oli tilastotiedon mukaan yhdessä tapauksessa rikottu lupaehtoja (1,3 % saattamattomista poistumisluvista). Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista kirjattiin kuitenkin Jokelan vankilan avo-osastolla kuusi kappaletta (siviilityön ehtojen rikkominen 1, opiskeluun liittyvien ehtojen rikkominen 2, poistumislupaehtojen rikkominen 3) eli 16,6 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista kirjattujen ilmoitusten osuus oli 28,6 % kaikista Jokelan vankilan avo-osastolla kirjatusta henkilöön kohdistuvista ja kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista.

Jokelan vankilan avo-osastolla siviilityön ehtojen rikkomisesta oli tehty yksi ilmoitus, jossa vanki oli myöhästynyt palatessaan siviilityöhön myönnettyltä luvalla. Asia oli käsitelty kurinpitomenettelyssä 13 vuorokauden kuluessa tapahtuneesta. Seuraamuksena vanki sai rikkeestä muistutuksen, jota oli perusteltu VL 8:11 §:llä (luvan tai sijoituksen peruuttaminen) sekä VL 15:4 §:llä (vangille määrättävät kurinpitovangitustukset). Yksi poistumislupaehtojen rikkomisesta tehty ilmoitus koski vangin myöhästymistä junan rikkoutumisen vuoksi. Vangilla oli VR:n todistus esittää asiasta VR:n todistus, eikä asia johtanut enempiin toimenpiteisiin. Yhdessä tapauksessa vanki oli palannut poistumisluvalla katsastamattomalla autolla, josta autovero oli maksamatta. Tämä tapaus siirrettiin poliisin tutkittavaksi seuraavin perustein: Ajoneuvoverolaki 57 - 59 §, 66 §; ajoneuvolaki 8 - 9 §, RL 29 § 3 mom. (lienee tarkoitettu 3 §:ää lievä veropetos); RL 23:1 § (liikenneturvallisuuden vaarantaminen); syyteharkintaan RL 2:13 §:n nojalla. Kolmas poistumisluparikkomus oli kirjattu myös itsensä päihdyttämisenä vangin puhallettua 0.35 promillen lukemat poistumisluvalla palatessaan. Tästä vanki sai kahden päivän kuluessa kurinpitoseuraamukseksi varoituksen, jota oli perusteltu VL 14:8 § (poistumisluvan ehdot), VL 14:9 § (poistumisluvan peruuttaminen ja ehtojen rikkominen) ja VL 15:4 §:n 1 mom. (vangille määrättävät kurinpitovangitustukset). Molemmat opiskeluun liittyvien ehtojen rikkomisesta tehdyistä kahdesta ilmoituksesta liittyivät vangin myöhästymiseen opintoluvalla palatessaan. Kummassakin tapauksissa vangilla oli myöhästymiseen perusteltu syy (VR:n todistus junan myöhästymisistä; liian tiukat ajat, jotka muutettu), eivätkä ilmoitukset antaneet aiheutta enempiin toimenpiteisiin.

Jokelan vankilan kurinpitoselauksessa näkyvien kolmen vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisesta annettujen kurinpitoseuraamusten prosessien kesto vaihteli 6-29 päivän välillä, niiden keskiarvo oli 16 vuorokautta.

Rise:n tilaston mukaan Suomenlinnan vankilassa käytettiin tutkimusajanjakson aikana 381 poistumislupaa, joista yksi käytettiin saatettuna. Tilaston mukaan lupaehtoja oli rikottu 15 kertaa (4 % käytetyistä saattamattomista poistumisluvista). Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista Suomenlinnan vankilassa kirjattiin 15 ilmoitusta (opiskeluun liittyvien ehtojen rikkominen 2, poistumislupaehtojen rikkominen 13) eli 14, 3 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista kirjattujen ilmoitusten osuus oli 27,8 % kaikista Suomenlinnan vankilassa kirjatuista henkilöön kohdistuvista ja kurinpidollisesti merkityksellisistä ilmoituksista. Suomenlinnan vankilassa myönnetään kuukausittain myös kymmeniä muu lupa nimikkeellä vankilan ulkopuolelle osoitettuja poistumislupia erilaisiin toimintoihin. Näiden lupien lupaehtojen rikkomisia ei näy tilastoissa, joten todellisia vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisia on huomattavan paljon tilastoitua enemmän.

Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista 16 (106,7 %) johti seuraamukseen. Ristiriita johtuu siitä, että yksi ilmoituksista oli kirjattu ennen tutkimusajanjakson alkua ja kurinpitokäsittely oli pidetty tutkimusajanjakson aikana. Lievähköistä opintolupaehtojen rikkomisista vangit selvisivät muistutuksella. Seitsemän vankia oli saanut poistumislupaehtojen rikkomuksista seuraamukseksi varoituksen. Poistumislupaehtojen rikkomisista kolme, kahden vuorokauden ehdollista yksinäisyysrangaistusta, tuli vangeille, joista kaksi myöhästyi palatessa (toinen toistamiseen) ja yhdelle, joka puhalsi palatessaan 0,33 promillen lukemat. Poistumisluparikkeistä oli tutkimusajanjakson aikana annettu Suomenlinnan vankilassa kolme ehdotonta yksinäisyysrangaistusta, mutta ilmoitukset on ilmeisesti tehty jollakin toisella nimikkeellä. Tältä osin puutteellisen tutkimusmateriaalin vuoksi rikkeen vakavuudesta ei ole varmuutta, mutta kysymyksessä voisi olla esimerkiksi poistumislupaehtojen rikkominen käyttämällä huumausaineita poistumisluvan aikana. Kurinpitoprosessien kestot poistumisluparikkeiden osalta vaihtelivat 1-26 vuorokauden välillä ja käsittelyaikojen keskiarvoksi tuli 9,1 vuorokautta. Poistumislupiin liittyvä pitkä kurinpitoprosessin kesto saattaa johtua esimerkiksi siitä, kuinka kauan poistumislualta palaamatta jääneen vangin asiaa on voitu käsitellä vasta niin sanotun yliloman päätyttyä; tai siitä, että huumausaineiden käyttörakosten selvittämiseen tarvittava laboratorion testivarmenteen saaminen kestää aikansa.

6.4.4 Yhteenveto vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomuksista

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella tehtiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomuksista 42 ilmoitusta (4 ilmoitusta 100 vankia kohden). Suhteessa eniten lupaehtojen rikkomisia kirjattiin Jokelan vankilan avo-osastolla (16,7 ilmoitusta 100 vankia kohden), Suomenlinnan vankilassa (14,3 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja Keravan vankilan avo-osastolla (13,2 ilmoitusta 100 vankia kohden). Keskiarvon ylittivät myös Jokelan (5,6 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja Keravan (5,3 ilmoitusta 100 vankia kohden) vankilat. Vähiten lupaehtojen rikkomisia kirjattiin Helsingin (1), Vantaan (0) ja Riihimäen (0,3 ilmoitusta 100 vankia kohden) vankiloissa.

Seuraamuksia vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupaehtojen rikkomisista Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella annettiin 37 kappaletta (3,5 seuraamusta 100 vankia kohden). Tehdyistä ilmoituksista 88,1 % johti seuraamukseen. Suhteessa 100 vankia kohden seuraamuksia annettiin eniten Jokelan vankilan avo-osastolla (16,6) ja Suomenlinnan vankilassa (15,2). Keskiarvon ylittivät myös Keravan vankila (6,3) ja Keravan vankilan avo-osasto (4,2). Seuraamukseen vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupaehtojen rikkomisista johti Jokelan vankilan avo-osastolla 100 % (joista yksi oli siirretty poliisin tutkittavaksi), Suomenlinnan vankilassa 106,7 %, Keravan vankilassa 120 % ja Keravan vankilan avo-osastolla 40 %, joista kahdessa tapauksessa asia oli siirretty poliisin tutkittavaksi ja kaksi tapauksista käsitelty kurinpitomenettelyssä. Yli 100 % lukemat johtuvat siitä, että osa ilmoituksista oli kirjattu ennen tutkimusajanjakson alkua, tai ne oli kirjattu eri nimikkeellä.

Vähiten kurinpitoseuraamuksia poistumislupaehtojen rikkomisista annettiin Vantaan (0), Helsingin (0), Riihimäen (1,3) ja Jokelan (2,8) vankiloissa. Vantaan vankilassa ei tehty yhtään kurinpitoilmoitusta, Riihimäen vankilassa kurinpitoseuraamukseen johti 300 % tehdyistä ilmoituksista ja Jokelan vankilassa kurinpitoseuraamukseen johti 100 % tehdyistä ilmoituksista. Yli 100 % tulokset johtuvat siitä, että jotkut ilmoitukset oli kirjattu ennen tutkimusajanjakson alkua, tai rikkeet oli kirjattu eri nimikkeillä.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetuissa vankiloissa annettiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista viisi muistutusta (myöhästyi palatessaan luvalta), neljä kahden ja yksi kolmen vuorokauden ehdollinen yksinäisyysrangaistus (palannut päihtyneenä poistumisluvalta) sekä yksi kolmen vrk:n ehdoton yksinäisyysrangaistus (palasi päihtyneenä poistumisluvalta).

Alueen avolaitoksissa annettiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen ehtojen rikkomisesta kolme muistutusta (myöhästyi palatessaan luvalta) ja kahdeksan varoitusta (palaamiset poistumisluvilta päihtyneenä ja myöhästymiset paluun yhteydessä). Kahden vuorokauden ehdollisia yksinäisyysrangaistuksia annettiin neljä kappaletta (puhaltanut poistumisluvalla ollessaan 1,13, puhaltanut palatessaan 0,33 ja myöhästynyt palatessaan). Kolme seuraamuksista oli kolmen vrk:n ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia, jotka kaikki tulivat paluun yhteydessä an-

netusta positiivisesta virtsanäytteestä. Kaksi tapausta, joissa vanki oli antanut positiivisen virtsanäytteen, siirrettiin poliisin tutkittavaksi samoin kuin tapaus, jossa vanki oli palannut poistumislualta katsastamattomalla autolla.

Laulumaan (2011) selvitykseen vankiloiden luokittelusta verrattaessa vankilan ulkopuolelle myönnettyjen poistumislupien lupaehtojen rikkomista tehtyjen ilmoitusten ja annettujen kurinpitoseuraamusten määrää tehtiin eniten ilmoituksia korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloissa Keravalla (1,3 ilmoitusta 100 vankia kohden), Jokelassa (0,8) ja Vantaalla (0,6). Vähiten kyseisiä ilmoituksia tehtiin melko korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloissa Helsingissä (0,2) ja Riihimäellä (0,4). Alueen avolaitoksissa Keravan (0,6) ja Jokelan (0,8) vankiloiden avo-osastoilla sekä Suomenlinnan vankilassa (0,5) ilmoituksia tehtiin hieman yli Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keski-arvon 0,5 ilmoitusta 100 vankia kohden. Seuraamuksia vankilan ulkopuolelle myönnettyjen poistumislupien ehtojen rikkomisista annettiin eniten matalan intensiivisyyden valvonnan vankilassa Suomenlinnassa (15,2 seuraamusta 100 vankia kohden) ja seuraavaksi eniten luokittelemattomassa Jokelan vankilan avo-osastossa (8,3). Korkean intensiivisyyden valvonnan vankiloissa luvut olivat Vantaan vankila 0, Keravan vankila 6,3 ja Jokelan vankila 2,8. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvo seuraamusten osalta oli 3,0 seuraamusta 100 vankia kohden.

Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien rikkomusten kurinpitoseuraamukseen johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika oli 9,6 vuorokautta. Eniten näiden ilmoitusten käsittelyyn käytettiin aikaa Jokelan vankilan avo-osastolla (16 vrk) ja Riihimäen vankilassa (15 vrk). Keskiarvon alapuolelle jäivät Jokelan (9,5 vrk), Suomenlinnan (9,1) ja Keravan (7 vrk) vankilat sekä Keravan vankilan avo-osasto (1 vrk). Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupaehtojen rikkomiseen kuuluu myös lualta palaamatta jääminen. Näissä tapauksissa prosessin kesto saattaa olla huomattavan pitkä riippuen siitä, kuinka kauan vanki on niin sanotulla ylimalla. Vasta paluun jälkeen kurinpitoprosessi voi käynnistyä.

Poistumisluparikkeiden osalta saattaa hämmentää se, että esimerkiksi myöhästyminen palatessa ja palaamatta jääminen poistumislualta, katsotaan kurinpidollisesti samanarvoiseksi (varoitusta, ehdollinen yksinäisyysrangaistus). Luvatta poistuminen taas on katsottu 2 vuorokauden ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen arvoiseksi. Palatessa myöhästyminen saattaa olla ei niin tarkoituksellinen tai suunnitelmallinen rike. Poistumislualta palaamatta jääminen tai luvaton poistuminen sen sijaan eivät yleensä tapahdu vahingossa. Asiaa selittänee se, että myöhässä palaavat vangit, säilyttävät avolaitoskelpoisuutensa, kun taas vangit, jotka palaamatta jäävät menettävät kurinpitoprosessin jälkeen avolaitoskelpoisuuden. Tosin myös luvatta poistuneet menettävät avolaitoskelpoisuutensa, joten rikkeet ovat samankaltaisia.

Lisäksi tapaus, jossa vanki oli puhaltanut poistumisluvalla ollessaan 1,33 promillen lukemat johti ehdolliseen yksinäisyysrangaistukseen. Samoin palatessa puhalletuilla pienillä lukemilla ja poistumislualta myöhästymisillä oli samat seuraamukset. Poistumislualta myöhästyminen

saattaa kuitenkin olla niin sanottu vahinko, mutta alkoholin nauttiminen poistumisluvalla on tietoinen valinta. Vangit, jotka myöhästyvät poistumisluvalla, menettävät automaattisesti yhden vuorokauden suoritetusta ajasta. Myöhästymisestä aiheutuneet kurinpitöraangaistuksen lisäksi tulevat seuraamukset ovat siis merkittäviä.

Poistumisluvalla palaamatta jäämiseen, tai luvatta poistumiseen, saattaa olla syynä vangen henkilökohtaisiin tai perhesuhteiden ongelmiin liittyvä problematiikka. Se saattaa myös liittyä niin kutsuttuun vankiyhteisöön sopimattomuuteen, jolloin vankiryhmät pyrkivät eri keinoin vaikuttamaan siihen, kuka vankilassa tai osastolla saa asua. Syynä saattaa olla myös epäonnistunut yritys tuoda muiden painostuksesta huumausaineita vankilaan (vrt. Ruckenstein & Teppo 2005, 26, 47-48). Suuressa osassa vankien poistumislupaehtojen rikkomisissa on kuitenkin kysymys ongelmallisesta päihteidenkäytöstä. Päihteidenkäytön suhteen poistumislupaehtoisissa on nollatoleranssi, mutta hieman ristiriitaisesti pienet promillelukemat näyttivät olevan seuraamuksissa vain lievien rangaistusten arvoisia.

6.5 Vangen käyttäytymiseen liittyvät rikkomukset

Numerointi Vangissa	Ilmoitusnimike	Laki, johon perustuu
14	Niskoittelu	VL 15 luku 2 § (vangen käytös)
15	Sopimaton käytös	VL 15 luku 2 § (vangen käytös)
26	Aggressiivinen käytös ⁴	RL 16 luku 1 § VL 18 luku 3 § 1 mom. 3 kohta
28	Uhkaava käytös ⁵	RL 16 luku 1, § VL 18 luku 3 § 1 mom. 3 kohta
40	Itsetuhoinen käyttäytyminen	VL 18 luku 3 § 1 mom. 2 kohta

Taulukko 9: Vangen käyttäytymiseen liittyvät ilmoitusnimikkeet

⁴ Aggressiivinen käytös oli tutkimusjakson aikana Vantaan ja Riihimäen vankiloiden ilmoitusnimikkeissä.

⁵ Uhkaava käytös oli tutkimusjakson aikana Vantaan ja Riihimäen vankiloiden ilmoitusnimikkeissä.

6.5.1 Ilmoitukset ja seuraamukset

Alla olevassa taulukossa on ensin ilmoitettu vangin käyttäytymiseen liittyvien ilmoitusten todellinen määrä ja alla ilmoitusten osuus 100 vankia kohden. Punaisella värillä kirjatut ilmoitusten määrät ylittävät Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon ja vihreällä kirjatut määrät ovat sen alapuolella.

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Vangin käyttäytymiseen liittyvät ilmoitukset	24	10	10	17	0	4	1	3	69
suhteessa 100 vankiin	15,1	4,5	3,4	17,9	0	5,6	2,8	2,9	6,5
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	12,2	9,3	12,1	13,7	0	4,3	4,8	5,6	9,5
% kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista	24,7	12,7	18,9	14,3	0	7,3	4,8	5,6	13,3
Vangin käyttäytymiseen liittyvät kurinpitoseuraamukset	2	4	1	1	-	2	-	1	11
suhteessa 100 vankiin	1,3	1,8	0,3	1,1	-	2,8	-	1,0	1,0
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	8,3	40,0	10,0	5,9	-	50,0	0	33,3	15,9
Seuraamuksiin johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	5	3,3	8	5	-	5	-	2	4,7

Taulukko 10: Ilmoitukset ja seuraamukset vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista

6.5.2 Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset

Vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia kirjattiin Vantaan vankilassa 24 kappaletta (niskoittelu 9, sopimaton käytös 15) eli 15,1 ilmoitusta vankia kohden. Vangin käyttäytymisestä kirjattujen ilmoitusten osuus oli 12,2 % kaikista Vantaan vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään suhdeluku oli 24,7 %.

Vangin käyttäytymisen perusteella annettiin tutkimusajanjaksona Vantaan vankilassa kaksi kurinpitorangaistusta (1,3 seuraamusta 100 vankia kohden) eli 8,3 % vangin käyttäytymiseen liittyvistä ilmoituksista johti kurinpitoseuraamukseen. Toinen kurinpitorangaistus tuli niskoittelusta ja toinen aggressiivisesta käytöksestä. Molemmat kurinpitorangaistukset olivat kolmen

vuorokauden ehdollisia yksinäisyysrangaistuksia ja niiden käsittelyaikojen keskiarvo oli 5 vuorokautta.

Riihimäen vankilassa kirjattiin vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia 10 kappaletta (niskoittelu 2, sopimaton käytös 7, itsetuhoinen käyttäytyminen 1) eli 4,5 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vangin käyttäytymisestä kirjattujen ilmoitusten osuus oli 9,2 % kaikista Riihimäen vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään suhdeluku oli 12,7 %.

Vangin käyttäytymisen perusteella annettiin Riihimäen vankilassa tutkimusajanjaksona 4 kurinpitoseuraamusta (1,8 seuraamusta 100 vankia kohden) eli 40 % vangin käyttäytymiseen liittyvistä ilmoituksista johti kurinpitorangeistukseen. Kolme rangaistuksesta annettiin sopimaton käytös nimikkeellä ja yksi uhkaava käytös nimikkeellä. Kurinpitoseuraamukset olivat 3, 5 ja 7 vuorokauden ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia ja yksi kolmen vuorokauden ehdollinen yksinäisyysrangaistus. Kahdessa tapauksessa, joissa oli käytetty koventamisperustetta, asia oli mainittu ja perusteltu kurinpitopäätöksessä. Kurinpitokäsittelyajat vaihtelivat 2 - 6 vuorokauden välillä ja käsittelyajan keskiarvoksi tuli 3,3 vuorokautta.

Vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia kirjattiin Helsingin vankilassa 10 (niskoittelu 2, sopimaton käytös 6, itsetuhoinen käyttäytyminen 2) eli 3,4 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vangin käyttäytymisestä kirjattujen ilmoitusten osuus oli 12,1 % kaikista Helsingin vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään suhdeluku oli 18,9 %.

Kurinpitorangeistuksia vangin käyttäytymiseen liittyen annettiin yksi (0,3 seuraamusta 100 vankia kohden) eli käyttäytymisestä tehdyistä ilmoituksista 10 % johti kurinpitomenettelyyn. Kurinpitoprosessi kesti 8 vuorokautta, seuraamuksena vangille oli seitsemän vuorokauden ehdoton yksinäisyysrangaistus. Asiaan liittyi myös aggressiivista käyttäytymistä ja valtion omaisuuden turmelemista.

Keravan vankilassa kirjattiin vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia 17 (niskoittelu 4, sopimaton käytös 13) eli 17,9 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vangin käyttäytymisestä kirjattujen ilmoitusten osuus oli 13,7 % kaikista Keravan vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään oli suhdeluku 14,3 %.

Sopimattomasta käytöksestä kirjatusta ilmoituksista yksikään ei johtanut kurinpitoprosessiin, vaan useissa oli merkintä, että vanki oli puhuteltu asiasta. Kolme sopimattomasta käytöksestä tehtyä ilmoitusta liittyivät samaan henkilöön ja lähipäivien tapahtumiin. Asia oli siirretty 5 vuorokauden sisällä tapahtuneesta poliisin tutkittavaksi. Näin ollen kolme ilmoitusta (17,6 % tehdyistä ilmoituksista) johti seuraamukseen (1,1 seuraamusta 100 vankia kohden).

Vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia vankilassa kirjattiin Jokelan vankilassa neljä (sopimaton käytös 3, itsetuhoinen käyttäytyminen 1) eli 5,6 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vangin käyttäytymisestä kirjattujen ilmoitusten osuus oli 4,3 % kaikista Jokelan vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Verrattaessa niitä kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten määrään suhdeluku oli 7,3 %.

Vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia kirjattiin tarkastelujaksolla neljä, kurinpitorangeaistuksia annettiin sopimattomasta käyttäytymisestä kaksi (2,8 seuraamusta 100 vankia kohden) eli 50 % tehdyistä ilmoituksista johti kurinpitoseuraamukseen. Toinen seuraamus oli varoitus (nostti metelin lääkkeitä) ja toinen kolmen vuorokauden ehdoton yksinäisyysrangaistus (tähän liittyi sopimattoman käytöksen lisäksi muitakin rikkeitä). Kurinpitoprosessien kestot olivat 2 ja 8 vuorokautta, joten keskiarvoksi tuli 5 vuorokautta.

6.5.3 Avovankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset

Keravan vankilan avo-osastolla aikana kirjattu yhtään vangin käyttäytymiseen liittyvää ilmoitusta ei tutkimusajanjakson, eikä myöskään annettu yhtään vangin käyttäytymiseen liittyvää kurinpitoseuraamusta.

Vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia kirjattiin Jokelan vankilan avo-osastolla yksi (sopimaton käytös 1) eli 2,8 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vangin käyttäytymiseen liittyvien kirjattujen ilmoitusten osuus oli 4,8 % kaikista Jokelan vankilan avo-osastolla kirjatusta henkilöön kohdistuvista ja kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista. Vangin käyttäytymisestä tehty ilmoitus ei johtanut Jokelan vankilan avo-osastolla seuraamuksiin.

Vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia kirjattiin Suomenlinnan vankilassa tutkimusajanjakson aikana kolme (sopimaton käytös 3) eli 2,9 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vangin käyttäytymiseen liittyvien kirjattujen ilmoitusten osuus oli 5,5 % kaikista Suomenlinnan vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ja kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista.

Suomenlinnan vankilassa yksi vangin käyttäytymisestä tehty ilmoitus eli 0,95 seuraamusta 100 vankia kohden (33,3 % tehdyistä ilmoituksista) johti seuraamukseen (muistutus). Yksi sopimattomasti muita kohtaan käyttäytynyt vanki oli puhuteltu. Kolmannessa tapauksessa vangin sijoitus ulkopuolisessa hoitolaitoksessa oli lopetettu ja vanki sijoitettu arviointikeskuksen johtajan päätöksellä suljettuun laitokseen. Viimeisintä tapausta ei näy kurinpitotoselauksessa, koska asiasta oli tehty vain sijoitteluesitys- ja päätös.

6.5.4 Yhteenveto vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella tehtiin vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia 69 kappaletta (6,5 ilmoitusta 100 vankia kohden). Suhteessa eniten ilmoituksia 100 vankia kohden kirjattiin Keravan (17,9) ja Vantaan (15,1) vankiloissa. Keskiarvon alapuolelle jäi Jokelan (5,6), Riihimäen (4,5), Helsingin (3,4) vankilat, Suomenlinnan vankila (2,9) ja Jokelan vanki-

lan avo-osasto (2,8). Keravan vankilan avo-osastolla ei kirjattu yhtään vangin käyttäytymiseen liittyviä rikkomuksia.

Kurinpitoseuraamuksia vangin käyttäytymisestä annettiin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella 11 eli 1,0 seuraamusta 100 vankia kohden. Vangin käyttäytymiseen liittyvistä ilmoituksista 15,9 % johti seuraamukseen. Eniten seuraamuksia 100 vankia kohden annettiin Jokelan (2,8), Riihimäen (1,8), Vantaan (1,3) ja Keravan (1,1) vankiloissa. Vankiloiden vangin käyttäytymiseen liittyvistä ilmoituksista kurinpitoseuraamukseen johti Jokelassa 50 %, Riihimäellä 40 %, Vantaalla 8,3 % ja Keravalla 5,9 % tehdyistä ilmoituksista. Keskiarvon alapuolelle jäi Suomenlinnan (0,95) ja Helsingin (0,3) vankilat. Suomenlinnassa 33,3 % ja Helsingin vankilassa 10 % tehdyistä ilmoituksista johti seuraamuksiin. Keravan sekä Jokelan vankiloiden avo-osastoilla ei annettu vangin käyttäytymiseen liittyen yhtään kurinpitoseuraamusta.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetuissa vankiloissa yhdeksän ilmoitusta johti seuraamukseen. Poliisin tutkittavaksi siirrettiin yksi sopimaton käytös. Kaksi uhkaavaa käytöstä johti seitsemän vuorokauden ehdottomiin yksinäisyysrangaistuksiin, kaksi sopimatonta käytöstä johti kolmen vrk:n ja yksi viiden vrk:n ehdottomiin yksinäisyysrangaistuksiin ja yksi aggressiivinen käytös kolmen vrk:n ehdolliseen yksinäisyysrangaistukseen. Yksi sopimaton käytös johti varoitukseen.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen avolaitoksissa ainoastaan yksi sopimaton käyttäytyminen johti varoitukseen ja yhdessä tapauksessa oli päätetty vangin sijoituksesta ulkopuoliseen hoitolaitokseen. Tämä päätös oli kirjattu vankia koskevan ilmoituksen lisätietoja kohtaan.

Laulumaan (2011) selvitykseen vankiloiden luokittelusta verrattaessa, vangin käyttäytymiseen liittyvistä järjestysrikkomuksista tehtyjen ilmoitusten ja annettujen kurinpitoseuraamusten suhteen, eniten ilmoituksia tehtiin korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloissa Keravan (17,9 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja Vantaan (15,1) ja Jokelan (5,6) vankiloissa. Melko korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloissa Riihimäellä ja Helsingissä tehtiin seuraavaksi eniten ilmoituksia (4,5 ja 3,4 ilmoitusta 100 vankia kohden) vangin käyttäytymiseen liittyvistä järjestysrikkomuksista. Seuraamuksia vangin käyttäytymiseen liittyvistä järjestysrikkomuksista annettiin eniten melko korkean intensiivisyyden valvonnan vankilassa Riihimäen vankilassa (1,8 seuraamusta 100 vankia kohden) ja korkean intensiivisyyden valvonnan vankiloista Jokelan (2,8), Vantaan (1,3) ja Keravan (1,1) vankiloissa. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen avolaitokset jäivät keskiarvon (1,0) alapuolelle.

Vangin käyttäytymiseen liittyvien kurinpitoprosessien keston keskiarvo Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella oli 4,7 vuorokautta. Eniten ilmoitusten käsittelyyn käytettiin aikaa Helsingin (8 vrk), Vantaan (5 vrk), Keravan (5 vrk) ja Jokelan (5) vankiloissa. Lyhimmat käsittelyajat olivat Riihimäen (3,3) ja Suomenlinnan (2,0) vankiloista.

Epätoivottu vankilakäyttäytyminen liittyy usein kunnian ja maineen todisteluun, oman paremmuuden ja kunniallisuuden ylläpitämiseen. Vankiyhteisön harjoittaman pelottelun ja uhkailun kohteeksi joutuvat usein muille velkaa olevat vangit, rikoksensa perusteella alinta kastia (seksuaalirikolliset) olevat vangit, etniset vähemmistöt ja ilmiantajavangit (Moore 1994, 66-70; Toch 1992, 273). Vangin käyttäytymisestä oli ilmoitusmäärään nähden annettu huomattavan vähän seuraamuksia. Yksi syy lienee se, että käytökseen liittyvät ilmoitusnimikkeet eivät käsitteenä ole niin konkreettisia kuin esimerkiksi positiivinen virtsanäyte. Huomattavaa on kuitenkin, että alueen suljetuista laitoksista Riihimäen vankilassa, jossa 40 % tehdyistä vangin käyttäytymiseen liittyvistä ilmoituksista oli johtanut seuraamukseen, oli huomattavasti vähemmän häiriökäyttäytymistä kuin esimerkiksi Keravan vankilassa, jossa seuraamukseen oli johtanut vain 5,9 % tehdyistä ilmoituksista.

6.6 Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvät järjestysrikkomukset

Numerointi Vatissa	Ilmoitusnimike	Laki, johon perustuu
10	Työstä kieltäytyminen	VL 8 luku 2 § (osallistumisvelvollisuus)
11	Muusta toiminnasta kieltäytyminen	VL 8 luku 2 § (osallistumisvelvollisuus)
32	Luvaton poistuminen	VL 4 luku 9 § 2 mom. 4 kohta (sijoittaminen avolaitokseen)
17	Luvaton tavaran hallussapito	VL 9 luku 1 § (omaisuuden hallussapito)
18	Laitosjärjestyksen rikkominen ⁶	VL 15 luku 3 § (järjestysrikkomukset)

Taulukko 11: Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvät ilmoitusnimikkeet

6.6.1 Ilmoitukset ja seuraamukset

Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa on ensin ilmoitettu laitosjärjestyksen rikkomisesta tehtyjen ilmoitusten todellinen määrä ja sen alla ilmoitusten osuus 100 vankia kohden. Punaisella värillä kirjatut ilmoitusten määrät ylittävät Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon ja vihreällä kirjatut määrät ovat sen alapuolella.

⁶ Laitosjärjestyksen rikkomisen nimike saattaa pitää sisällään minkä tahansa VL 15 luku 3 § 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman rikkomuksen.

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Laitosjärjestyksen rikkomisesta tehdyt ilmoitukset	32	16	14	56	15	21	4	8	166
suhteessa 100 vankiin	20,1	7,1	4,7	58,9	19,7	29,6	11,1	7,6	15,6
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	16,3	14,8	16,9	45,2	34,9	22,3	19,1	14,8	23,0
% kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista	33,0	20,3	26,4	47,1	35,7	38,2	19,1	14,8	31,9
Kurinpitoseuraamukset laitosjärjestyksen rikkomisista	5	5	5	0	2	2	3	8	30
suhteessa 100 vankiin	3,14	2,2	0,6	0	2,1	9,5	8,3	7,6	2,8
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	15,6	31,3	35,7	0	13,3	20,0	75,0	100,0	18,1
Seuraamuksiin johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	4,6	6,2	12,4	-	7,0	20	11,13	3,4	9,3

Taulukko 12: Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvät ilmoitukset ja seuraamukset

6.6.2 Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset

Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyen Vantaan vankilassa tehtiin 32 ilmoitusta (luvaton tavaran hallussapito 24, laitosjärjestyksen rikkominen 8) eli 20,1 ilmoitusta 100 vankia kohden. Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 16,3 % kaikista Vantaan vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 33,3 % verrattaessa ilmoitusten määrää kurinpidollisesti merkityksellisiin ilmoituksiin.

Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyen Vantaan vankilassa annettiin tutkimusajanjaksona viisi seuraamusta (3,1 seuraamusta 100 vankia kohden), joten 15,2 % laitosjärjestyksen rikkomisesta tehdyistä ilmoituksista johti kurinpitorangeistukseen. Kaikki kurinpitorangeistukset oli annettu laitosjärjestyksen rikkomisen nimikkeellä; kolme rangaistuksista oli kolmen vuorokauden ehdottomia ja kaksi rangaistuksista kolmen vuorokauden ehdollisia yksinäisyysrangaistuksia. Kurinpitorangeistusten käsittelyaikojen keskiarvo oli 4,6 vuorokautta.

Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyen tehtiin Riihimäen vankilassa 16 ilmoitusta (työstä kieltäytyminen 1, muusta toiminnasta kieltäytyminen 2, luvaton tavarahan hallussapito 9, laitosjärjestyksen rikkominen 4) eli 7,1 ilmoitusta 100 vankia kohden. Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 14,8 % kaikista Riihimäen vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 20,3 % verrattaessa ilmoitusten määrää kurinpidollisesti merkityksellisiin ilmoituksiin.

Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyen Riihimäen vankilassa annettiin tutkimusajanjaksona viisi seuraamusta (2,2 seuraamusta 100 vankia kohden), joten 31,3 % laitosjärjestyksen rikkomisesta tehdyistä ilmoituksista johti seuraamukseen. Yksi seuraamuksista oli annettu laitosjärjestyksen rikkomisen nimikkeellä ja neljä luvattoman tavarahan hallussapitona. Laitosjärjestyksen rikkominen ja yksi luvaton tavarahan hallussapito johti muistutukseen. Kolme luvattoman tavarahan hallussapitoa (teräaseen hallussapito) johti kolmen vuorokauden ehdottomiin yksinäisyysrangaistuksiin. Kurinpitoprosessien käsittelyajat vaihtelivat 1 ja 15 vuorokauden välillä ja käsittelyjen keskiarvoksi tuli 6,2 vuorokautta.

Helsingin vankilassa tehtiin laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyen 14 ilmoitusta (työstä kieltäytyminen 2, luvaton tavarahan hallussapito 9, laitosjärjestyksen rikkominen 3) eli 4,7 ilmoitusta 100 vankia kohden. Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 16,9 % kaikista Helsingin vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 26,4 % verrattaessa ilmoitusten määrää kurinpidollisesti merkityksellisiin ilmoituksiin.

Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyviä seuraamuksia annettiin Helsingin vankilassa viisi eli 35,7 % tehdyistä ilmoituksista johti kurinpitokäsittelyyn. Kaikki kurinpitorangaistukset tulivat luvattoman tavarahan hallussapidosta. Yksi rangaistuksista oli kolmen vuorokauden ehdollinen ja muut kolmen vuorokauden ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia. Kurinpitoprosessien kestot vaihtelivat 5 ja 21 vuorokauden välillä ja käsittelyjen kestojen keskiarvoksi tuli 12,4 vuorokautta.

Keravan vankilassa tehtiin laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyen 56 ilmoitusta (luvaton tavarahan hallussapito 42, laitosjärjestyksen rikkominen 14) eli 59 ilmoitusta 100 vankia kohden. Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 45,2 % kaikista Keravan vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 47,1 % verrattaessa ilmoitusten määrää kurinpidollisesti merkityksellisiin ilmoituksiin.

Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvistä ilmoituksista yksikään ei johtanut kurinpitokäsittelyyn. Erityisesti kiinnitti huomiota se, että havaintoja luvattomasta tavarasta selleissä oli runsaasti, mutta lähes poikkeuksetta tavara poistettiin ja vanki mahdollisesti puhuteltiin. Vaikkei rike itsessään ole kovin vakava, niin toistuvalla asian käsittelemättä jättämisellä viestitetään vangeille, että kyse on kuitenkin ”luvallisesta” toiminnasta.

Jokelan vankilassa tehtiin laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyen 21 ilmoitusta (työstä kieltäytyminen 1, luvaton tavaran hallussapito 15, laitosjärjestyksen rikkominen 5) eli 29,6 ilmoitusta 100 vankia kohden. Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 22,3 % kaikista Jokelan vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 38,2 % verrattaessa ilmoitusten määrää kurinpidollisesti merkityksellisiin ilmoituksiin.

Laitosjärjestyksen rikkomisista kirjatusta 21 ilmoituksesta kaksi johti kurinpitoseuraamukseen. Molemmat kurinpitopangaistukset annettiin laitosjärjestyksen rikkominen nimikkeellä, toinen oli kolmen vuorokauden ehdollinen ja toinen kolmen vuorokauden ehdoton yksinäisyysrangaistus (teräseen hallussapito). Kurinpitoprosessien kestot olivat 22 ja 18 vuorokautta, joten niiden keskiarvoksi tuli 20 vuorokautta.

6.6.3 Avovankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niistä annetut seuraamukset

Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyen Keravan vankilan avo-osastolla tehtiin 15 ilmoitusta (työstä kieltäytyminen 1, luvaton tavaran hallussapito 7, laitosjärjestyksen rikkominen 7) eli 19,7 ilmoitusta 100 vankia kohden. Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 34,9 % kaikista Keravan vankilan avo-osastolla tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista ja 35,7 % verrattaessa ilmoitusten määrää kurinpidollisesti merkityksellisiin ilmoituksiin.

Laitosjärjestyksen rikkomuksista kirjatusta 15 ilmoituksesta kaksi (13,3 % tehdyistä ilmoituksista) johti kurinpitokäsittelyyn (2,1 seuraamusta 100 vankia kohden). Toinen kurinpitopangaistus annettiin luvattoman tavaran hallussapidosta (luvattomia lääkkeitä sellissä) ja tästä vanki sai seuraamukseksi kahden vuorokauden ehdollisen yksinäisyysrangaistuksen. Toinen kurinpitopangaistus annettiin vangin sekavasta olost ja oksentelusta osastolla. Seuraamukseksi hän sai kahden vuorokauden ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen. Molempien kurinpitoprosessien käsittely kesti 7 vuorokautta, joten käsittelyjen keskiarvo oli 7 vuorokautta.

Jokelan vankilan avo-osastolla kirjattiin laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyviä ilmoituksia neljä (luvaton tavaran hallussapito 1, laitosjärjestyksen rikkominen 3) eli 11,1 ilmoitusta 100 vankia kohden. Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 19,1 % kaikista Jokelan vankilan avo-osastolla tehdyistä henkilöön kohdistuvista ja kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista.

Neljästä ilmoituksesta kolme (75 % tehdyistä ilmoituksista) johti kurinpitoseuraamukseen, joista kaikki tulivat laitosjärjestyksen rikkominen nimikkeellä (8,3 seuraamusta 100 vankia kohden). Kaksi seuraamuksesta oli kolmen vuorokauden ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia (anaboliset steroidit ja positiivinen virtsanäyte) ja yksi varoitus (hakenut toistuvasti luvatta maitoa keittiöltä). Kurinpitoprosessit vaihtelivat 1 ja 29 vuorokauden välillä, niiden keskimääräinen käsittelyaika oli 11,1 vuorokautta.

Suomenlinnan vankilassa kirjattiin laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyen 8 ilmoitusta (työstä kieltäytyminen 2, luvaton tavaran hallussapito 2, laitosjärjestyksen rikkominen 3, luvaton poistuminen 1) eli 7,6 ilmoitusta 100 vankia kohden. Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 14,8 % kaikista Suomenlinnan vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ja kurinpidollisesti merkityksellisistä ilmoituksista.

Kaikki 8 (100 %) ilmoitusta olivat johtaneet kurinpitokäsittelyyn ja seuraamukseen (7,6 seuraamusta 100 vankia kohden), joskin taas ilmoituksen ja kurinpitorangeistuksen nimikkeet poikkeavat toisistaan. Seuraamuksista kuusi oli muistutuksia (kolmessa tapauksessa luvattonta tavaraa, kahden vangin laiskottelua työmaalla, luvaton lääkeaine virtsatestissä), yksi varoitus (luvattoman tavaran hallussapito) ja yksi ehdoton kolmen vuorokauden yksinäisyysrangaistus (poistunut yöaikaan luvatta). Laitosjärjestysten rikkomisten osalta kurinpitoprosessien kestot vaihtelivat 0 - 11 vuorokauteen ja keskiarvoksi tuli 3,4 vuorokautta.

6.6.4 Yhteenveto laitosjärjestyksen rikkomisista

Laitosjärjestyksen rikkomisesta tehtiin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella yhteensä 166 ilmoitusta (15,6 ilmoitusta 100 vankia kohden). Suhteessa eniten laitosjärjestyksen rikkomisia kirjattiin Keravan (58,9 ilmoitusta 100 vankia kohden), Jokelan (29,6) Vantaan (20,1) vankiloissa sekä Keravan vankilan avo-osastolla (19,7). Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon alittivat Jokelan vankilan avo-osasto (11,1) ja Suomenlinnan (7,6), Riihimäen (7,1) sekä Helsingin (4,7) vankilat.

Kurinpitoseuraamuksia laitosjärjestyksen rikkomisesta annettiin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella yhteensä 30 (2,8 seuraamusta 100 vankia kohden). Suhteessa 100 vankiin seuraamuksia annettiin eniten Jokelan vankilassa (9,5), Jokelan vankilan avo-osastolla (8,3) ja Suomenlinnan (7,6) sekä Vantaan (3,1) vankiloissa. Keskiarvon alapuolelle jäivät Riihimäen (2,2) vankila, Keravan vankilan avo-osasto (2,1), Helsingin (0,6) sekä Keravan (0) vankilat.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetuissa laitoksissa laitosjärjestyksen rikkomisesta annettiin 17 seuraamusta, joista kaksi oli muistutuksia (luvaton tavaran hallussapito ja laitosjärjestyksen rikkominen). Ehdollisia kolmen vuorokauden yksinäisyysrangaistuksia annettiin luvattoman tavaran hallussapidosta kaksi, samoin laitosjärjestyksen rikkominen nimikkeellä kaksi. Luvattoman tavaran hallussapidosta annettiin myös kahdeksan kolmen vuorokauden ehdotonta yksinäisyysrangaistusta ja laitosjärjestyksen rikkomisesta annettiin kolme kolmen vuorokauden ehdotonta yksinäisyysrangaistusta. Ainoastaan Riihimäen vankilassa annettiin laitosjärjestyksen rikkomiseksi kirjatusta teräseen hallussapidoista säännönmukaisesti kolmen vuorokauden ehdoton yksinäisyysrangaistus. Muissa vankiloissa näitä kirjauksia oli eri nimikkeillä kirjattuna useita, mutta seuraamukset vaihtelivat asian käsittelemättä jättämisestä ehdottomiin yksinäisyysrangaistuksiin.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen avolaitoksissa annettiin laitosjärjestyksen rikkominen otsakkeen alla 11 seuraamusta, joista laitosjärjestyksen rikkomisena kirjatusta viisi oli muistutuksia ja yksi varoitus. Edelleen laitosjärjestyksen rikkominen otsakkeen alla oli annettu myös neljä ehdotonta yksinäisyysrangaistusta. Luvattoman tavaran hallussapidosta oli annettu yksi kahden vuorokauden ehdollinen ja yksi kahden vuorokauden ehdoton kurinpitoseuraamus.

Verrattaessa Laulumaan (2011) selvitykseen vankiloiden luokittelusta, laitosjärjestyksen rikkomisista tehtyjen ilmoitusten ja annettujen kurinpitoseuraamusten määrää tehtiin korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloissa Keravalla (58,9 ilmoitusta 100 vankia kohden), Jokelassa (29,6) ja Vantaalla (20,1) eniten ilmoituksia laitosjärjestyksen rikkomista. Myös luokittelemattomalla Keravan vankilan avo-osastolla luku oli huomattavan suuri (19,7). Vähiten kyseisiä ilmoituksia tehtiin melko korkean valvonnan intensiivisyyden vankiloissa Helsingissä (4,7) ja Riihimäellä (7,1) ja matalan intensiivisyyden valvonnan vankilassa Suomenlinnassa (7,6). Rikosseuraamusalueen keskiarvo ilmoituksissa 100 vankia kohden oli 15,6 ja seuraamuksissa 2,8. Seuraamuksia laitosjärjestyksen rikkomisista annettiin eniten korkean valvonnan intensiivisyyden vankilassa Jokelassa (9,5), luokittelemattomalla Jokelan vankilan avo-osastolla (8,3) ja matalan intensiivisyyden valvonnan vankilassa Suomenlinnassa (7,6). Huomattavaa on, että Keravan vankilassa, jossa laitosjärjestyksen rikkomisesta ei annettu lainkaan seuraamuksia, oli laitosjärjestyksen rikkomisista kirjattu 58,9 ilmoitusta 100 vankia kohden. Tämä oli lähes puolet enemmän kuin esimerkiksi Jokelan vankilassa ja yli kahdeksankertainen määrä verrattuna Riihimäen vankilaan.

Laitosjärjestyksen rikkomisesta seuranneiden kurinpitoseuraamusten keskimääräinen käsittelyaika oli 9,3 vuorokautta. Nopeimmin nämä prosessit käytiin Suomenlinnan (3,4), Vantaan (4,6) ja Riihimäen (6,2) vankiloissa sekä Keravan vankilan avo-osastolla (7,0). Keskiarvon ylittävät käsittelyajat löytyivät Jokelan vankilasta (20) Jokelan vankilan avo-osastolta (11,1) ja Helsingin (12,4) vankilasta.

Suljetuissa vankiloissa maksuvälineiden ja tavaran hallussapitosäännösten asettamien rajoitusten vuoksi tavaroiden ja hyödykkeiden vaihtaminen korvaa pitkälti käteisen rahan käytön. Tällöin käypää valuuttaa ovat muun muassa elektroniikka ja lääkkeet. VL 9 luvun 1 §:ssä määrätellään vangin omaisuuden hallussapidosta ja 1 §:n 2 momentissa säädetään, ettei vanki saa pitää hallussaan alkoholia, muuta päihdyttävää ainetta, rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita tai huumausaineiden käyttöön tarkoitettuja esineitä. Suljetussa vankilassa vanki ei saa myöskään pitää hallussaan toiselta vangilta saamaansa omaisuutta ilman vankeinhoitoviranomaisen lupaa. Luvattoman tavaran hallussapidosta kirjatusta ilmoituksista suuri osa liittyi toisen vangin tunnistetiedoilla merkittyyneeseen, tai ilman tunnistetietoja löytyneeseen elektroniikkaan. Sen lisäksi, että hyödykkeillä maksetaan esimerkiksi tupakkaa, huumevelkoja ja suojelua, saatetaan väkivallalla ja sen uhalla hankkia tarvittavat hyödykkeet (vrt. Ruckenstein & Teppo 2005, 58).

6.7 Muu tapahtuma ja muu rikkomus nimikkeellä kirjatut ilmoitukset

Numerointi Vatissa	Ilmoitusnimike	Laki, johon perustuu
21	muu rikkomus	-
27	muu tapahtuma	-

Taulukko 13: Muu rikkomus ja muu tapahtuma ilmoitusnimikkeet

6.7.1 Ilmoitukset ja seuraamukset

Alla olevassa taulukossa on ensin ilmoitettu muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikkeellä tehtyjen ilmoitusten todellinen määrä ja sen alla ilmoitusten osuus 100 vankia kohden. Punaisella värillä kirjatut ilmoitusten määrät ylittävät Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon ja vihreällä kirjatut määrät ovat sen alapuolella.

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Muu tapahtuma ja muu rikkomus nimikkeellä kirjatut ilmoitukset	79	58	42	31	12	41	9	22	294
suhteessa 100 vankiin	49,7	25,9	16,2	32,6	15,8	57,7	25,0	21,0	27,7
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	40,3	53,7	50,6	25,4	27,9	43,6	42,9	40,7	40,7
% kurinpidollisesti merkityksellisistä ilmoituksista	81,4	73,4	79,3	26,1	28,6	74,6	42,9	40,7	56,5
Kurinpitoseuraamukset muu tapahtuma ja muu rikkomus nimikkeellä	0	3	0	0	0	1	0	2	6
suhteessa 100 vankiin	0	1,3	0	0	0	1,4	0	1,9	0,6
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	0	5,2	0	0	0	2,4	0	9,1	2,0
Seuraamuksiin johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	-	4,3	-	-	-	1,0	-	5,5	3,6

Taulukko 14: Ilmoitukset ja seuraamukset muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikkeillä

6.7.2 Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niiden seuraamukset

Muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikettä käytettiin Vantaan vankilassa ainoana tai muiden nimikkeiden lisäksi 79 (5+74) ilmoituksessa. Tämä oli 40,3 % kaikista vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Muu rikkomus nimikkeellä oli Vantaan vankilassa kirjattu tarkastelujakson aikana 5 ilmoitusta, joista 4 oli kirjattu myös jonkun muun ilmoitusnimikkeen alle.

Muu tapahtuma otsakkeen alle kirjattiin Vantaan vankilassa tarkastelujakson aikana 74 ilmoitusta. Näistä ilmoituksista 21 oli henkilö-, selli- tai tilatarkastuksia, joissa ei ollut löydöksiä. Ilmoituksista 14 oli henkilö-, selli- tai tilatarkastuksia, joista oli löydöksiä, mutta ne eivät aiheuttaneet muita toimenpiteitä kuin luvattoman tavaran poistamisen sellistä. Osassa ilmoituksista oli lisäyksiä, että vanki oli vaihtanut laitosta tai vapautunut, eikä asia sen vuoksi ollut aiheuttanut enempiä toimenpiteitä. Kuusi muu tapahtuma nimikkeen oli kirjattua ilmoitusta koski vangin sijoittamista yliasutuksen vuoksi erityisosastolle ja kaksi ilmoituksista koski sairaanhoitajan osastolla tapaamia vankeja. Kolme ilmoituksista koski vangin raudoittamista kuljetuksen turvaamiseksi. Omasta pyynnöstä eristyksistä oli muu tapahtuma otsakkeen alle kirjattu neljä ilmoitusta.

Yksittäisiä tapahtumia muu tapahtuma otsakkeen alla oli ilmoitus poliisin tuomasta päihtyneestä vangista, yhdessä ilmoituksessa kerrottiin vangin pudonneen sängystä, toisessa ilmoituksessa vanki oli heittänyt pingismailan lasin läpi (ei toimenpiteitä, koska vanki oli luvannut korvata vahingon) sekä yksi ilmoitus koski vangin menehtymistä. Muita yksittäisiä muu tapahtumailmoituksia oli ilmoitus, jossa kerrottiin vangin suunnittelevan karkaamista; ilmoitus, jossa vangin epäiltiin yrittäneen karata; ilmoitus, jossa kerrottiin vangin terveydentilan heikentyneen ja ilmoitus vangin hengitysvaikeuksista sekä ilmoitus siitä, että vanki oli piiloutunut pöydän alle rukoilemaan ja yksi vanki oli pyytänyt anteeksi aikaisempaa käyttäytymistään. Lisäksi muu tapahtuma otsakkeen alla oli seuraavanlaisia ilmoituksia: asianajaja antanut vangille karkin (asianajajaa huomautettu), vanki ilmoitti kovista kivuista (tilattu ambulanssi), vanki ei ottanut aamulääkkeitään (informoitu poliklinikkaa), vanki ei suostunut lähtemään ulkopuoliseen hoitoon raudoitettuna (käynti peruutettu) sekä ilmoitus siitä, että vanki halusi pois osastolta, koska tunsu olonsa turvattomaksi (siirretty toiselle osastolle).

Kaksi muu tapahtuma ilmoitusta on kirjattu ja käsitelty jonkin toisen ilmoitusnimikkeen alla. Kaksi muu tapahtuma otsakkeen alle kirjattua ilmoitusta koski kahden vangin kahnausta, joka ei aiheuttanut toimenpiteitä riittävän näytön puuttuessa. Neljä muu tapahtuma nimikkeellä kirjattua ilmoitusta oli siirretty poliisin tutkittavaksi (vangille tehty henkilötarkastus ja selliin tilatarkastus: löydöksenä luvaton puhelin, toisen vahingoittamiseen soveltuva metallinpala; tapaa tuonut lehden, jossa kaksi jemmaa; vangille saapuneessa kirjeessä ja kortissa sinistä jauhetta). Edellä mainittujen lisäksi poliisin tutkittavaksi oli siirretty tapahtuma, jossa vangil-

la oli tulotarkastuksessa huumausainetta. Muu rikkomus tai muu tapahtumanimikkeellä Vantaan vankilassa ei annettu yhtään kurinpitorangeistusta.

Muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikettä käytettiin Riihimäen vankilassa ainoana tai muiden nimikkeiden lisäksi, 58 (10+48) ilmoituksessa. Tämä oli 53,70 % kaikista vankilassa tehdystä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Riihimäen vankilassa kirjattiin tarkasteluajanjakson aikana muu rikkomus otsakkeen alle 10 ilmoitusta, joista kuusi koski lääkkeiden tai muun luvattoman tavaran säilyttämistä sellissä (laitosjärjestyksen rikkominen ja/tai tavaran hallussapito). Näiden ilmoitusten johdosta luvattomat lääkkeet tai luvattomat tavarat poistettiin sellistä, ja vankeja puhuteltiin tai ohjeistettiin.

Muu rikkomus nimikkeen alle kirjatuista ilmoituksista kaksi koski vankien kamppailulajiharjoituksia, jotka ovat laitospöjestyksen mukaan kiellettyjä (laitospöjestyksen rikkominen). Vangeilla oli hallussaan kahdet omatekoiset pistehanskat, jotka hävitettiin Riihimäen vankilan järjestyssäännön 11 §:n vastaisina, vangit puhuteltiin asiasta. Yksi kirjatuista ilmoituksista koski toistuvaa ja pitkäkestoista vangin niskurointia ja sopimatonta käytöstä valvontahenkilökuntaa kohtaan päivittäisen tuen osastolla (sopimaton käyttö). Vanki siirrettiin pois kyseiseltä osastolta, eikä aihetta enempään toimenpiteisiin ilmennyt. Yksi muu rikkomus ilmoituksista koski osastokeittiössä päälle jäänyttä lieden levyä, joka aiheutti vaaratilanteen. Levyn päälle jättänyt vanki ilmoittautui ja hänet puhuteltiin asian johdosta.

Muu tapahtuma ilmoitusnimikkeen alle kirjattiin Riihimäen vankilassa tutkimusajanjakson aikana 48 ilmoitusta, joista 11 liittyi vangin raudoittamiseen kuljetuksen turvaamiseksi ja/tai karkaamisen estämiseksi kuljetuksen aikana. Vangin terveydentilaan liittyviä ilmoituksia tehtiin tarkastelujakson aikana muu tapahtumaotsakkeen alle 11 kappaletta. Näiden ilmoitusten johdosta oli ryhdytty asian vaatimiin toimenpiteisiin: vankia oli tarkkailtu, viety lääkärille tai oli tilattu ambulanssi. Osa lääkärille viedyistä vangeista oli myös raudoitettu kuljetuksen turvaamiseksi. Pelkäämiseen tai osaston levottomuuteen liittyviä ilmoituksia kirjattiin joitakin muu tapahtuma nimikkeen alle tarkastelujakson aikana. Tämänkaltaiset ilmoitukset johtivat pääsääntöisesti vankien siirtämiseen toisille osastoille.

Huumausaineisiin liittyviä ilmoituksia kirjattiin muu tapahtuma otsakkeen alle viisi, joista yksi johti kurinpitokäsittelyyn vankilan sisällä, yksi siirrettiin poliisin tutkittavaksi ja yksi ei aiheuttanut toimenpiteitä. Yhden ilmoituksen osalta (ei todennäköisesti olisi aiheuttanut toimenpiteitä) näyttäisi siltä, että seuraamukset olisivat jääneet kirjaamatta. Kaksi edellä mainituista ilmoituksista liittyi huumekoiran merkaamaan vangille saapuneeseen postiin. Yksi ilmoitus liittyi huumekoiran merkaamaan tapajaan, jonka suostumuksella hänelle tehtiin henkilötarkastus ja tapaminen toteutui suunnitellusti.

Kurinpitorangaistukseen johtaneen ilmoituksen mukaan vangilla oli hallussaan kaksi huumausainepositiivista piippua, joilla hän väitti poltelleensa teetä ja tupakkaa, koska ei omistanut tupakointivälineitä. Vangilla oli kuitenkin hallussaan tupakkapaperia ja filttereitä, joten kertomusta ei voitu pitää uskottavana. Vanki sai kurinpitoseuraamukseksi kolmen vrk:n ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen vuorokauden kuluessa tapahtuman kirjaamisesta. Perusteena oli pitkä sanallinen selostus, johon syyllisyyden toteennäyttäminen perustui, mutta ei lakipykäliä. Poliisin tutkittavaksi johti RL 50:2a §:n perusteella tapaus, jossa vangille osoitetun läheksen postimerkin alla oli pieni määrä valkoista jauhetta.

Loput viisi muu tapahtuma ilmoituksista olivat yksittäisiä tapahtumia (vanki saapui poliisin tuomana ja oli päihtynyt, muihin kohdistuva väkivalta, vanki antanut sellitarkastuksen yhteydessä rikkinäisen pelikoneen pois, vangin uhkaava käytös ja valtion omaisuuden turmeleminen). Edellä mainituista rikoksista muihin kohdistunut väkivalta siirrettiin RL 21:5 §:n perusteella poliisin tutkittavaksi. Kaksi muuta johti kurinpitoprosessin kautta kurinpitoseuraamukseen. Ilmoitus, jonka mukaan vanki oli aiemminkin käyttäytynyt uhkaavasti ja uhkaillut kaikkia vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon liittyviä viranomaisia ja heidän perheitään väkivallalla, johti seitsemän vuorokauden ehdottomaan yksinäisyysrangaistukseen neljän vuorokauden sisällä ilmoituksen tekemisestä. Rangaistuksen perusteena mainittiin VL 15:2 §, kovan-
tamisperusteena oli käytetty uhkailun jatkuvuutta ja aikaisempia rangaistuksia samasta asiasta. Toinen kurinpitorangaistukseen johtanut rike liittyi valtion omaisuuden turmelemiseen ja laitosjärjestyksen rikkomiseen. Vanki oli kurinpitopäätöksen perustelujen mukaan tietoinen sellin epäkunnosta, mutta ei vaivautunut ilmoittamaan asiasta. Tämän lisäksi hänellä oli hallussaan lääkkeitä laitosisjärjestyksen vastaisesti. Vanki sai viiden päivän kuluessa ilmoituksen tekemisestä rangaistukseksi kolmen vrk:n ehdollisen yksinäisyysrangaistuksen RL 35:3 §:n perusteella.

Helsingin vankilassa käytettiin muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikettä ainoana tai muiden nimikkeiden lisäksi 42 (2+40) ilmoituksessa. Tämä on 50,6 % kaikista vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista.

Muu rikkomus nimikkeellä kirjattiin Helsingin vankilassa tarkasteluajanjaksona kaksi ilmoitusta, joista toinen oli selkeästi luokiteltavissa luvattoman tavarahan hallussapito- tai teräaseen hallussapito-otsakkeen alle. Luvattomat tavarat oli poistettu sellistä ja luvattomat lääkkeet toimitettu poliklinikalle. Ilmoitus ei tämän johtanut enempiin toimenpiteisiin, vaikka sellissä olleet partakoneen terät olisi voitu luokitella teräaseiksi. Toinen muu rikkomus ilmoitus liittyi huumekoiran merkkamiin vangille toimitettuihin tavaroihin. Dvd-levyn pahvisista kansista oli löytynyt 20 ilmeisesti Diapam pilleriä. Tämäkään ilmoitus ei johtanut toimenpiteisiin, mutta ilmeistä on, ettei tavaroita annettu vangille haltuun.

Muu tapahtuma nimikkeellä kirjattiin Helsingin vankilassa tarkasteluajanjaksona 40 ilmoitusta. Näistä viisi oli luvattomia tavarahan hallussapitoja (luvatonta elektroniikkaa), jotka eivät

johtaneet toimenpiteisiin. Muu tapahtuma ilmoituksista neljä koski laitosjärjestyksen rikkomista (rasia, jossa runsaasti lääkkeitä, hissitetty tavaraa, epäilty matkapuhelimen käytöstä ja sellissä lääkkeitä). Näistä missään ei ollut mainintoja ilmoituksen johdosta seuranneista toimenpiteistä. Tapausta, jossa vankia oli epäilty matkapuhelimen käytöstä, oli täydennetty maininnalla, ettei matkapuhelinta ollut löytynyt.

Vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia oli muu tapahtumaotsakkeen alle kirjattu kuusi (käytös ailahtelevaa ja aggressiivista; halusi pois sellistä tappelulla uhaten; ailahteleva, välillä pystyy liikkumaan, välillä ei; eristetty itsetuhoisuuden vuoksi, uhkaillut myös henkilökuntaa; protestoi, ulosti lattialle, yritti hirttäytyä lakanaan eristyssellissä ja uhkaava käytös). Yksi ilmoituksista on käsitelty sopimaton käytös otsakkeen alla. Yksi aggressiivisesti käyttäytyvä vanki oli siirretty matkaselliin. Henkilökuntaa uhkaillut itsetuhoinen vanki oli eristetty. Lattialle ulostanut, itsetuhoinen vanki oli siirretty puhtaaseen selliin. Ainoastaan yksi uhkaavasti käyttäytynyt vanki oli saanut käyttäytymisestään kurinpitoseuraamukseksi kolmen vuorokauden ehdollisen yksinäisyysrangaistuksen, jota oli perusteltu sopimattomalla käytöksellä (ei pykälää). Asia käsiteltiin 15 vuorokauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä.

Yksi muu tapahtuma ilmoitus koski vangin piiloutumista selliinsä, kun piti lähteä työhön (työstä kieltäytyminen) ja yksi vangin ilmoittamaa huonoa oloa. Ensimmäisessä ei ollut mainintoja toimenpiteistä, jälkimmäiselle vangille oli soitettu lääkäri. Yhdessä ilmoituksessa kerrottiin epäilystä, jossa vanki oli heittänyt käytävälle valkoista jauhetta sisältäneen pussin. Asia saatettiin poliisin tietoon, mutta asiaa ei viety eteenpäin näytön puutteen vuoksi.

Loput muu tapahtuma ilmoitukset olivat lähinnä informatiivisia. Niillä haluttiin tiedottaa henkilökuntaa tapahtumista, eikä johtaa kurinpidollisiin toimenpiteisiin. Ilmoituksista 14 koski vangin terveydentilaa, viisi vangin päihtymystä vankilaan tuotaessa ja yhdessä ilmoituksessa kerrottiin vangin ilmoittaneen aloittavansa nälkälakon ja kaksi ilmoituksista koski vangin pyyntöä siirrosta muualle asumaan.

Muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikettä käytettiin Keravan vankilassa ainoana tai muiden nimikkeiden lisäksi 31 (10+21) ilmoituksessa, eli 25 % kaikista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Keravan vankilassa oli tehty muu rikkomus nimikkeellä 10 ilmoitusta. Niistä yksi oli käsitelty toisessa vankilassa, jossa ilmoituksen kohteena olevat vangit olivat kirjoilla. Ilmoituksista yksi koski itse ilmoittautuvan vangin vankilaan saapumista, minkä yhteydessä hän puhalsi 0,2 promillen lukemat. Tapahtuma ei aiheuttanut toimenpiteitä. Kaksi muu rikkomus nimikkeellä tehtyä ilmoitusta koski vankien hallussa olleita luvattomia lääkkeitä, joista seurauksina olivat vankien puhuttelut kolmen vuorokauden sisällä ilmoituksen tekemisestä. Molemmat ilmoitukset voitaisiin luokitella laitosjärjestyksen rikkomuksiksi, sillä seuraamuksista päätellen kysymyksessä on ollut vangin omia vankilalääkärin määräämiä lääkkeitä, joiden hallussapito on kielletty.

Yksi muu rikkomus ilmoituksista koski vangin sellissä ollutta toisen vangin vedenkeitintä (luvaton tavarahan hallussapito), yksi vangin yritystä rikkoa partakoneen terä. Yksi Kisko-ohjelmasta poistumisluvalla oleva vanki oli paikannettu samaan osoitteeseen toisen vangin kanssa (poistumislupaehtojen rikkominen). Ensin mainittu ilmoitus selvitettiin puhuttelemalla, toinen ei aiheuttanut toimenpiteitä ja kolmas rike oli käsitelty Kisko-ohjelman seuraamuskäytännön mukaisesti.

Tehdyistä ilmoituksista yksi koski vangin kyvyttömyyttä antaa virtsanäyte vaaditussa ajassa, ilmoituksen mukaan tapaus luokiteltiin virtsakokeesta kieltäytymiseksi. Seuraamuksena tästä vanki siirrettiin toiselle osastolle. Yhdessä muu rikkomus ilmoituksessa sellistä oli löytynyt vangin runoilema teksti, jossa uhkailtiin henkilökuntaa (uhkaava käytös). Seuraamuksena vanki oli puhuteltu vakavasti.

Tarkastelujakson aikana Keravan vankilassa kirjattiin muu tapahtuma nimikkeellä 21 ilmoitusta, joista yhtä lukuun ottamatta (housujen taskusta löytynyt valkoista jauhetta sisältänyt muovipussi, siirretty poliisin tutkittavaksi) ei yksikään johtanut puhuttelua vakavampiin toimenpiteisiin. Ilmoitus, joka oli kirjattu myös virkamiehen väkivaltaisena vastustamisena (vanki uhonnut sellikaverin epäsiisteydestä, jonka jälkeen uhannut henkilökuntaa), oli käsitelty sen otsakkeen alla. Yksi toisen vankilan kirjoilla oleviin vankeihin liittyvä ilmoitus oli kirjattu myös laitosjärjestyksen rikkomiseksi ja luvattoman tavarahan hallussapidoksi. Sen käsittely oli hoidettu siinä vankilassa, jossa vangit olivat kirjoilla.

Kaksi muu tapahtuma ilmoitusta koski vangin raudoittamista kuljetuksen turvaamiseksi ja yksi vangin toivomusta päästä pelkäämisen vuoksi turvallisempaan vankilaan. Yksi ilmoitus, joka koski vangin ilmoitusta häneen kohdistuvasta nimittelystä sellissä, tämän johdosta sellin muut vangit oli puhuteltu. Ilmoituksista neljä koski vankisellin ikkunan rikkomista (kirjattu myös valtion omaisuuden turmelemiseen), kolme ilmoituksista (ilmeisesti sellissä asui kolme vankia, joiden kaikkien kohdalle ilmoitus oli kirjattu) koski sellistä pois otettuja Playstationin osia (luvaton tavarahan hallussapito), rikkinäistä rannekelloa (luvaton tavarahan hallussapito) ja narusta tehtyä hissiä (laitosjärjestyksen rikkominen). Rikkomuksiin syyllistyneet vangit oli puhuteltu.

Loput yksittäiset muu tapahtuma otsakkeen alle kirjatut ilmoitukset koskivat poistumisluvalla lähdössä olleen vangin keskustelua, jossa hän uhosi ottavansa viinaa (ei merkintöjä toimenpiteistä), vangin kärkeäavustajaltaan saamaa 20 euron seteliä sekä vangille toimitetuista vaatteista löytynyttä neulaa, ruiskua ja kuulakärkikynää (vaatteita ei annettu vangin haltuun). Lisäksi ilmoituksia oli itse ilmoittautuvan vangin puhaltamasta 0,7 promillen lukemasta (ei aiheuttanut toimenpiteitä); vangin tapaamisessa, huomautuksista huolimatta, pöydällä pitämistä tavaroista ja yrityksestä antaa pleksilasin yli lapselle karkkia (puhuteltu) ja yhden vangin yrityksestä ottaa ulkoilussa kontaktia toiseen vankiin (puhuteltu). Kaikki muu tapahtuma ilmoitukset oli kuitattu käsitellyiksi 0 - 10 vuorokauden sisällä kirjaamisesta.

Muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikettä käytettiin Jokelan vankilassa ainoana tai muiden nimikkeiden lisäksi 41(5 +36) ilmoituksessa, joka on 43,6 % kaikista vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista.

Muu rikkomus nimikkeellä oli Jokelan vankilassa tehty viisi ilmoitusta, joista kolmessa oli kysymys laitosjärjestyksen rikkomisesta. Yhdessä näistä ilmoituksista käsiteltiin vangin hallussa ollutta luvatonta postia. Toisessa vanki oli ilmoituksen mukaan soittanut toisen vangin puhelinkortilla. Kolmannessa ilmoituksessa käsiteltiin vangin puhelinsoittoa luvattomaan numeroon. Luvattoman postin haltija puhuteltiin, toisen vangin kortilla soittaminen ei johtanut toimenpiteisiin ja luvattomaan numeroon soittanut vanki kuultiin asian johdosta. Yksi muuksi rikkomukseksi kirjattu ilmoitus koski positiivista virtsanäytettä (huumausaineet ja anaboliset steroidit). Vankia ei oltu kuultu asian johdosta, eikä asia jostain syystä ollut edennyt kurinpitokäsittelyyn. Muuksi rikkomukseksi voidaan nimetä ilmoitus, jossa vanki oli antanut valvontahenkilökunnalle vääriä tietoja tapaamisen perustaksi. Asian käsittelyyn kuului kuukausi ja vanki sai kolmen vrk:n ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen RL 16:8 § (ei täysin vastaa tapausta) ja TVL 10:4 § 3 momentin perusteella.

Muu tapahtuma nimikkeellä oli Jokelan vankilassa tehty 36 ilmoitusta, joista 11 liittyi huumausaineisiin, neljä vangin raudoittamiseen kuljetuksen turvaamiseksi ja viisi vangin saapumiseen rangaistusta suorittamaan sekä seitsemän laitosjärjestyksen rikkomiseen. Loput yhdeksän ilmoitusta olivat erilaisia yksittäistapauksia.

Osa huumausaineisiin liittyvistä ilmoituksista oli huumekoiran merkkejä, vangille osoitettuja ja kirjeitä. Näissä tapauksissa ei yleensä, kuten ei nytkään voitu osoittaa, että vanki olisi tilannut huumausaineita. Huumekoiran merkkejä kirjelhetykset oli pidätetty (ei ollut annettu vangin haltuun), eikä asian käsittelyt olleet aiheuttaneet enempiä toimenpiteitä. Yhdessä huumausaineisiin liittyvässä ilmoituksessa koira oli merkanut tapaaajan. Tämän johdosta tapaaajalle tehtiin hänen suostumuksellaan henkilötarkastus. Yhdessä kirjeessä postimerkin alta otettu näyte värjäsi testerin heikosti, mutta tässä tapauksessa ei saatu riittävää näyttöä saatu. Yksi ilmoitus liittyi positiiviseen virtsanäytteeseen, toinen epäilyyn huumausaineiden kehonsisäisestä kuljetuksesta. Positiivinen virtsanäyte tuli varmennuksesta negatiivisena, eikä poistumislualta palanneen vangin eristämistarkkailun jälkeen todettu syyllistyneen kehonsisäiseen kuljetukseen. Huumausaineisiin liittyvistä ilmoituksista ei yksikään johtanut kuulemiseen tai kurinpitokäsittelyyn. Ilmoitukset oli kuitattu (ei aiheuta toimenpiteitä) 2-26 vuorokauden kuluessa tapahtuneesta.

Laitosjärjestyksen rikkomisiksi voidaan muu tapahtuma ilmoituksista luokitella kahden pakkokeinolain perusteella: eristettyjen vankien yritykset keskustella ulkoilussa keskenään, kahden sellitoverin vankisukista ja vessapaperirullista tekemät pistehanskat, tilatarkastuksessa löytynyt terävä peilinkappale, vangin töistä lähtiessä hallussaan pitämät cd-levyt ja vangin päällä aiheuttama päällekkäamishälytys. Kaikissa edellä mainituista tapauksista vangit selvisi-

vät puhutteluilla (luvattomat cd-levyt toimitettiin vangin tavaroihin). Kaikki ilmoitukset oli kuitattu käsitellyiksi viikon kuluessa.

Viisi muu tapahtuma ilmoitusta liittyi vangin saapumiseen vankilaan. Kahdessa tapauksessa poliisi oli tuonut vangin; toinen puhalsi 1,6 promillea, toinen oli nauttinut Subutexiä ja Xanoria. Molemmat sijoitettiin tarkkailuun mahdollisten vieroitusoireiden vuoksi. Kolme tämän ryhmän ilmoituksista liittyi vangin mukanaan tuomiin luvattomiin tavaroihin, tai lääkkeisiin, joita ei annettu vangin haltuun.

Vangin raudoittamisesta kuljetuksen turvaamiseksi ja / tai karkaamisen estämiseksi oli neljä ilmoitusta, jotka eivät johtaneet muihin toimenpiteisiin. Yksi ilmoitus koski vangin omaa pyyntöä siirtyä suljetulle osastolle, yksi vangin kieltäytymistä työstä. Jälkimmäisessä tapauksessa vanki oli siirretty työssä käymättömien osastolle. Muita yksittäisiä tapahtumia oli vangin loukkaantuminen sulkapallopelissä, tapaamisen epääminen tapaajan päihtymyksen vuoksi, aiemmin käsitelty haitanteko virkamiehelle cayennenpippurin avulla ja vankia koskeva informaatio aiemman tutkinnan aiheettomuudesta sekä yhden vangin osalta ilmoitettiin vangin riistäneen itseltään hengen. Lisäksi muu tapahtuma ilmoituksissa oli yksi ilmoitus vangin kykenemättömyydestä hoitaa työtehtäviään terveydentilansa vuoksi (vapautettiin toimintavertoutuksesta), ja yksi toisen kurinpitokäsittelyn yhteydessä puhuteltu vanki, joka lankaa ja neulaa lainattuaan palautti neulan, jonka kärjessä oli mustaa ainetta ja sitä oli poltettu.

6.7.3 Avovankiloissa kirjatut ilmoitukset ja niiden seuraamukset

Muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikettä käytettiin Keravan vankilan avo-osastolla ainoana tai muiden nimikkeiden lisäksi 12 (3+9) ilmoituksessa, eli 2,8 %:ssa kaikista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Keravan vankilan avo-osastolla oli tarkasteluajanjaksona kirjattu kolme ilmoitusta muu rikkomus nimikkeellä. Yksi ilmoituksista koski päihteiden hallussapitoa ja kaksi muu rikkomusnimikkeellä kirjattua ilmoitusta koski luvattoman tavaran hallussapitoa (sivuleikkurit, Nokian laturi).

Muu tapahtuma nimikkeellä oli Keravan vankilan avo-osastolla kirjattu yhdeksän rikettä. Yksi ilmoituksista (nopanpeluu toisella osastolla) oli kirjattu ja käsitelty laitospäätöksen rikkomisen nimikkeen alla, yksi ilmoitus liittyi toisessa vankilassa kirjoilla olevan vangin valvotun koevapauden valvontaan (ilmoitus oli aiheeton). Myöskään vangin terveydentilaan (ilmoitus huonosta olost) liittyvä ilmoitus ei vaatinut toimenpiteitä.

Yksi ilmoituksista käsitteli vangin sellistä löytynyttä huomattavaa rahasummaa (vanki kertoi säästäneensä vaimolleen ruokarahaa). Toinen ilmoitus käsitteli sellissä hallussa ollutta sytyttimen polttonestettä (luvaton tavaran hallussapito), josta vanki oli puhuteltu. Yksi ilmoituksista liittyi sopimattomaan käytökseen (vangeilla kahnausta työtehtävistä), yksi työstä kieltäytymiseen (ei hoitanut annettuja työtehtäviä, minkä johdosta vanki oli puhuteltu 19 vuorokauden kuluttua ilmoituksen kirjaamisesta).

Muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikettä käytettiin Jokelan vankilan avo-osastolla ainoana tai muiden nimikkeiden lisäksi yhdeksässä ilmoituksessa (5 + 4), mikä oli 42,9 % kaikista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista.

Muu rikkomus nimikkeellä tehtiin Jokelan vankilan avo-osastolla tarkastelujakson aikana viisi ilmoitusta, joista kaksi liittyi sopimattomaan käytökseen ja yksi oli selkeästi järjestysrikkomus. Sopimattomaan käytökseen syyllistyneet vangit olivat kinanneet keskenään musiikin äänenvoimakkuudesta. Molemmat vangit puhuteltiin asiasta saman vuorokauden aikana, eikä ilmoitus johtanut enempiin toimenpiteisiin. Muuna rikkomuksena ja poistumislupaehtojen rikkomisena kirjattu ilmoitus on käsitelty poistumislupaehtojen rikkominen nimikkeen alla. Kurinpitokäsittelyyn johti toistamiseen luvatta keittiöltä maitoa hakeneen vangin laitostyöjärjestyksen rikkominen. Asia käsiteltiin vuorokauden sisällä tapahtuneesta. Kurinpitoseuraamuksena oli varoitus, jota perusteltiin VL 15:2 §, VL 15:3 § 6 momentilla ja VL 15:4 § 1 momentilla. Yksi muu rikkomus nimikkeellä (laitostyöjärjestyksen rikkominen) tehty ilmoitus koski vangin luvatta vankilan parkkipaikalla säilyttämää autoa. Asia oli käsitelty saman päivän aikana ja vangille oli tehty lupa auton säilyttämiseen vankilan parkkialueella.

Muu tapahtuma nimikkeellä oli Jokelan vankilan avo-osastolla tehty neljä ilmoitusta, joista yksi oli tehty myös kahdella muulla nimikkeellä ja käsitelty laitostyöjärjestyksen rikkominen kohdassa. Muista ilmoituksista yksi voidaan luokitella poistumislupaehtojen rikkomiseksi (syyllistyi poistumisluvalla rikokseen), toinen laitostyöjärjestyksen rikkomiseksi (tupakoi kiellettyinä aikana) ja kolmas ilmoitus (ajoi luea luodessaan päin henkilökunnan autoa päin) muuksi tapahtumaksi niin kuin se on kirjattukin. Asia, jossa vanki oli poistumisluvalla syyllistynyt näpistykseen, oli käsitelty poliisin toimesta (saanut 16 päiväsakkoa), siksi ei enempiin toimenpiteisiin ollut vankilan osalta tarvetta. Mahdollisesti asia vaikuttaa jatkossa poistumislupa-asioiden käsittelyssä, mutta siitä ei ole mainintaa prosessin yhteydessä. Laitostyöjärjestyksen rikkomiseen syyllistynyt tupakoitsija oli puhuteltu ja lumenluonnin yhteydessä henkilökunnan auton kolhaisu oli todettu työtapaturmaksi. Kaikki ilmoitukset oli kuitattu käsitellyiksi 6 vuorokauden sisällä tapahtuneesta.

Muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikettä käytettiin Suomenlinnan vankilassa ainoana tai muiden nimikkeiden lisäksi 22 (9 + 13) ilmoituksessa, joka oli 40,7 % kaikista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista.

Muu rikkomus nimikkeellä tehtiin Suomenlinnan vankilassa tutkimusajanjakson aikana yhdeksän ilmoitusta, joista neljä on käsitelty ilmoituksessa käytetyn toisen nimikkeen alla. Kaksi ilmoituksista oli poistumisluparikkomuksia, joissa vanki oli poistumisluvalta palatessaan puhaltanut alkometriin 0,66 ja 0,97 promillea (jälkimmäisellä vangilla oli ollut hallussaan myös luvaton kamerakännykkä). Molemmat vangit saivat kurinpitorangaistuksena ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen jonka perusteina oli käytetty VL 15 luku 3 § 1 mom. 5 kohta, VL 15 luku 4 §,

jälkimmäisessä lisäksi Suomenlinnan vankilan järjestyssääntö 10.1 §. Kurinpitoprosesseihin kului aikaa 6 ja 11 vuorokautta.

Muuna rikkomuksena oli kirjattu huumausaineen käyttörikos, jossa vanki oli antanut positiivisen virtsanäytteen Amfetamiinin, Buprenorfiinin ja unilääkkeen osalta. Vanki oli käynyt poistumisluvilla, eikä aineiden käyttöpaikasta saatu varmuutta. Asia käsiteltiin 15 vuorokauden sisällä tapahtuneesta. Vanki sai kurinpitoseuraamukseksi neljän vuorokauden ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen, jonka perusteina käytettiin RL 50 luku 2 a §, VL 3 luku 7 § 2 mom., VL 15 luku 3 § 1 mon. 4 ja 5 kohta ja VL 15 luku 4 § sekä Suomenlinnan järjestyssääntö 12 §:ää.

Yksi muu rikkomus nimikkeenä kirjattu tapahtuma oli Rikoslain 29:8 §:n mukainen avustusrikkomus, jossa vanki oli nostanut sekä toimintarahaa vankilasta että opintotukea Kansaneläkelaitokselta vankilan ulkopuolisiin opintoihin. Asia käsiteltiin 2 vuorokauden sisällä ilmoituksen tekemisestä. Vanki sai kurinpitorangeistukseksi kahden vuorokauden ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen, jonka perusteina oli käytetty VL 8 luku 9 §, VL 15 luku 3 § 1 mom. 5 kohta ja VL 15 luku 4 § ja 6 §. Yksi muu rikkomus ilmoituksista voidaan luokitella laitossjärjestyksen rikkomukseksi. Vanki oli mukana toimintaohjelmassa, jossa on säännöllinen päiväohjelma. Vanki oli sopinut tapaamisen vaimonsa kanssa päiväohjelmaan kuuluvan kioskireissun aikana. Rikkeen seurauksena vanki puhuteltiin ja ohjeistettiin saman päivän aikana.

Muu tapahtuma ilmoitusnimikkeellä tehtiin Suomenlinnassa tutkimusajanjaksona 13 ilmoitusta, joista kaksi koski samaa tapahtumaa: vanki oli luullut unohtaneensa poistumislupatodistuksensa kotiin (poistumislupaehtojen rikkominen), mutta löysikin sen myöhemmin ja toimitti valvontaan. Kolmaskin muu tapahtuma ilmoitus koski vangin kotiin unohtamaa poistumislupatodistusta. Edellä mainitut rikkeet olivat lieviä, eivätkä johtaneet kurinpidollisiin toimenpiteisiin.

Kolme ilmoituksista oli tehty myös jollakin muulla rikkeeseen sopivalla nimikkeellä. Nämä ilmoitukset on käsitelty toisen otsakkeen alla. Kaksi ilmoituksista koski valvottua koevapautta. Toisessa Keravan valvontapartio oli paikantanut vangin toiminta-alueensa ulkopuolelle. Tämä ilmoitus oli aiheeton, koska sovittu käynti oli unohtettu merkitä vankitietojärjestelmään. Toinen valvotun koevapauden ehtojen rikkomisista koski sitä, ettei vanki ei vastannut valvontasoihtoihin. Tämä vanki oli puhuteltu asian johdosta.

Muu tapahtuma ilmoituksista yksi koski vangin ilmoittamia kovia kipuja. Vangille oli tilattu ambulanssi ja hänet oli viety huoltotunnelia pitkin mantereeseen puolelle, jossa ambulanssi oli odottamassa. Yksi ilmoituksista koski huumausaineen käyttörikosta, jossa kahdella eri pikaesterillä otetut näytteet antoivat negatiivisen ja positiivisen vastauksen. Testin varmennetulos oli negatiivinen, joten aihetta muihin toimenpiteisiin ei ollut. Kaksi muu tapahtuma ilmoitusta liittyi vankien työntekoon. Toisessa tapauksessa vanki oli ilmoittautunut aamulla sairaaksi, mutta meni myöhemmin töihin (puhuteltu). Toisessa tapauksessa vanki oli tuoltuneena il-

moittanut lopettaneensa työt (jota ei kuitenkaan tehnyt). Kummassakaan tapauksessa ei ollut aihetta kurinpidollisiin toimenpiteisiin. Yksi muu tapahtuma ilmoituksista koski päihtynyttä tapaaajaa, joka yritti tuoda vangille neulan ja ruiskun. Tapahtuma siirrettiin poliisin tutkittavaksi. Tässäkään tapauksessa ei ollut näyttöä siitä, että vanki olisi tilannut huumausaineita.

Muu rikkomus ja muu tapahtuma (9+13) nimikkeellä kirjatuista ilmoituksista kaksi (9,5 %) johti kurinpitoprosessiin ja seuraamukseen. Toisessa tapauksessa vanki oli palauttanut puhelimensa liian myöhään, jonka seurauksena menetti johtajan päätöksellä puhelimen käyttöoikeuden määrääjäksi. Toinen muu tapahtumanimikkeellä kirjattu seuraamuspitopäätös, muistutuksen muodossa, tuli vangin virtsanäytteestä löytyneestä Serotoniini lääkeaineesta. Muitakin kyseisten otsakkeiden alle kirjattuja rikkomuksia ja tapahtumia oli käynyt kurinpitoprosessin. Kuten alkupään selvityksestä kuitenkin huomaa, on melko yleistä, että itse kurinpitorangeistus kirjataan eri nimikkeellä.

6.7.4 Yhteenveto muu rikkomus ja muu tapahtuma ilmoituksista

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella oli kirjattu 294 sellaista ilmoitusta, joiden joko ainoana tai muiden nimikkeiden lisäksi, oli käytetty muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikettä. Ilmoituksista 43 oli kirjattu alueen avolaitoksissa ja 251 alueen suljetuissa laitoksissa. Osa ilmoituksista oli selkeästi näiden otsakkeiden alle kuuluvia (vangin terveydentilaan tai tapaajiin liittyvät, raudoitukset kuljetuksen ajaksi, vangille osoitetussa postilähetyksissä havaitut rikkeet jne.), mutta suurelle osalle ilmoituksista olisi löytynyt osuvampikin nimike.

Muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikkeen alle tehdyistä ilmoituksista oli osa johtanut seuraamuksiin, mutta pääasiassa seuraamukset oli annettu jollakin muulla nimikkeellä. Muu tapahtuma nimikkeen alle oli myös kirjattu sellaisia ilmoituksia (vangille osoitetuissa lähetyksissä huumausaineita, tapaaaja yrittänyt tuoda huumausaineita jne.), jotka oli siirretty poliisin tutkittavaksi.

Kurinpitopäätöksiä muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikkeellä oli annettu kuusi kappaletta: suljetuissa laitoksissa neljä (Riihimäki 3 ja Jokela 1) ja Suomenlinnan vankilassa kaksi. Rangaistukset tulivat huumausaineiden käyttöön liittyvien välineiden hallussapidosta (kolmen vrk:n ehdoton yksinäisyysrangaistus), vangin pitkään jatkuneesta uhkaavasta käyttäytymisestä henkilökuntaa ja heidän perheitään kohtaan (seitsemän vuorokauden ehdoton yksinäisyysrangaistus) vangin tietoisuus sellin epäkunnosta ja laitosjärjestyksen vastaisten lääkkeiden hallussapidosta (kolmen vrk:n ehdollinen yksinäisyysrangaistus) sekä siitä, että vanki oli antanut vääriä tietoja tapaamisen perustaksi (kolmen vrk:n ehdoton yksinäisyysrangaistus). Lisäksi seuraamukseen johti vangin antama positiivisen virtsanäyte, jossa aineen käyttöpaikasta ei saatu varmuutta (neljän vrk:n ehdoton yksinäisyys) ja avustusrikkomus, jossa vanki oli salannut saavansa opintotukea ja nostanut toimintarahaa vankilasta (kaksi vuorokautta ehdotonta yksinäisyyttä).

Poliisin tutkittavaksi päätyi muu rikkomus tai muu tapahtuma nimikkeillä kirjatusta ilmoituksesta useita tapauksia, joissa vangille osoitetusta postista löytyi huumausaineita, muihin kohdistuneesta väkivallasta ja tapaa- jien yrityksistä tuoda huumausaineita vangille.

6.8 Vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyvät ilmoitukset

Numerointi Vatissa	Ilmoitusnimike	Laki, johon perustuu
22	Omasta pyynnöstä eristetty	
24	Tutkinnallinen syy ⁷	VL 15 luku (vankilan järjestys ja kurinpito) 14 § (vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana)
25	Itsetuhoinen käytös ⁸	VL 18 luku 3 § 1 mom. 2 kohta (itsemurhan tai itsetuhoisen käyttäytymisen estämiseksi)
31	Siirto eristämistarkkailuun / tarkkailuun ⁹	VL 18 luku 3 § (tarkkailu) ja 4 § (eristämistarkkailu)
33	VL 18:5 §:n perusteella erillään	VL 18 luku 5 § (erillään pitäminen)
34	TVL 13:5 §:n perusteella erillään	TVL 13 luku 5 § (erillään pitäminen)
37	Pakkokeinolain 1:18b §:n perusteella erillään	PakkokeinoL:n 1 luku 18b § (yhteydenpidon rajoittaminen)

Taulukko 15: Ilmoitusnimikkeet liittyen vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen

⁷ Tutkinnallinen syy ja olivat tarkasteluajankohtana ilmoitusnimikkeinä vain Vantaan ja Riihimäen vankiloissa.

⁸ Itsetuhoinen käytös tuli ilmoitusnimikkeeksi vankitietojärjestelmään vasta tutkimusajanjakson jälkeen.

⁹ Siirto eristämistarkkailuun/tarkkailuun tarkasteluajankohtana ilmoitusnimikkeinä vain Vantaan ja Riihimäen vankiloissa.

Alla olevassa taulukossa on ensin ilmoitettu vangin tarkkailusta ja eristämisestä tehtyjen ilmoitusten todellinen määrä ja suluissa ilmoitusten osuus 100 vankia kohden. Punaisella värillä kirjatut ilmoitusten määrät ylittävät Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen keskiarvon ja vihreällä kirjatut määrät ovat sen alapuolella.

	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA yhteensä
KVL ¹⁰	159	224	296	95	76	71	36	105	1062
HKI ¹¹	196	108	83	124	43	94	21	54	723
KPM ¹²	97	79	53	119	42	55	21	54	520
34	5(3,1)	5(2,2)	5(1,7)	1(1,1)	0	6(8,5)	0	0	22(2,1)
35	0	0	-	-	-	-	-	-	0
36	0	0	-	-	-	-	-	-	0
37	0	0	-	-	-	-	-	-	0
38	0	0	0	0	0	0	0	0	0
39	0	0	0	0	0	0	0	0	0
40	58(36,5)	1(0,4)	0	0	0	17(23,9)	0	0	76(7,2)
Yht.	63(39,6)	6(2,7)	5(1,7)	1(1,1)	0	23(32,4)	0	0	98(9,2)

Taulukko 16: Vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyvät ilmoitukset

Vangin sitominen, tarkkailu, eristämistarkkailu ja erillään pitäminen ovat turvaamistoimenpiteitä, joiden sijasta on pyrittävä ensisijaisesti käyttämään muita toimenpiteitä vangin rauhoittamiseksi tai rikoksen tai vaaraa aiheuttavan tilanteen estämiseksi (VL 18 luku 1 §). Huomioitavaa on, että tarkkailulla, eristämistarkkailulla ja erillään pitämällä tarkoitetaan eri asioita.

¹⁰ KVL = keskivankilukumäärä tarkasteluajankohtana

¹¹ HKI = henkilöön kohdistuvat ilmoitukset kyseisessä vankilassa

¹² KPM = kurinpidollisesti merkittävät ilmoitukset

Tarkkailuun voidaan VL 18 luvun 3 § 1 momentin 1-3 kohtien mukaan sijoittaa päihdyttävien aineiden vieroitusoireista kärsivä vanki hänen terveydentilansa seuraamiseksi ja turvallisuutensa varmistamiseksi, ja itsemurhan tai itsetuhoisen käyttäytymisen estämiseksi sekä sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, josta saattaa aiheutua vaaraa turvallisuudelle henkilöä tai omaisuutta kohtaan. Saman luvun 4 §:n mukaan vanki voidaan siirtää eristämistarkkailuun, mikäli vangilla epäillään olevan kehossaan kiellettyjä aineita tai esineitä. Eristämistarkkailun tarkoituksena on ympärivuorokautisesti valvoa kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan. Vankia voidaan pitää erillään muista vangeista kyseisen luvun 5 § 1 momentin 1-4 kohdan mukaan silloin, kun vanki vaarantaa vakavasti muun henkilön henkeä tai terveyttä, tai silloin kun on ilmeistä, että vanki yrittää karata, käyttää jatkuvasti päihdyttäviä tai huumausaineita, tai muun vankilan järjestystä vakavasti vaarantavan teon ehkäisemiseksi.

Omasta pyynnöstä eristetyt vangit ovat oma lukunsa vankilaturvallisuuden näkökulmasta. Usein puhutaan niin kutsutuista pelkääjävangeista (vrt. Ruckenstein & Teppo 2005, 9), jotka hakeutuvat eristykseen pelon tai väkivallan uhan vuoksi. Toch (1992, 273) luokittelee pelkääjävangit seksuaalisen ahdistelun kohteeksi joutuneisiin vankeihin, ilmiantajavankeihin ja kostoja välttäviin vankeihin. Tosin kaikki omasta pyynnöstä eristetyt vangit eivät ilmoituksista ilmenneiden seikkojen mukaan hakeudu eristykseen pelon, vaan oman rauhan puutteen vuoksi.

6.8.1 Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset

Vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyviä ilmoituksia kirjattiin tarkastelujaksona Vantaan vankilassa 63 kappaletta (omasta pyynnöstä eristetty 5, Pakkokeinolain 1:18b §:n perusteella erillään 58). Tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 32,1 % kaikista Vantaan vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista.

Riihimäen vankilassa kirjattiin vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyviä ilmoituksia tarkastelujaksona kuusi kappaletta (omasta pyynnöstä eristetty 5, Pakkokeinolain 1:18b §:n perusteella erillään 1). Tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 5,6 % kaikista Riihimäen vankilassa tehdyistä henkilöön kohdistuvista ilmoituksista.

Erillään pitämiseen liittyviä ilmoituksia kirjattiin Helsingin vankilassa tarkastelujaksona viisi omasta pyynnöstä eristettyä. Vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 6,0 % kaikista Helsingin vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista.

Keravan vankilassa kirjattiin vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyviä ilmoituksia tarkastelujaksona yksi omasta pyynnöstä eristetty. Vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 0,8 % kaikista Keravan vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista.

Erillään pitämiseen liittyviä ilmoituksia kirjattiin tarkastelujaksona Jokelan vankilassa 23 kappaletta (omasta pyynnöstä eristetty 1, PakkokeinoL:n 1:18b §:n perusteella erillään 17). Vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyvien ilmoitusten osuus oli 24,5 % kaikista Jokelan vankilassa kirjatusta henkilöön kohdistuvista ilmoituksista.

Vangin tarkkailusta ja erillään pitämisestä ei luonnollisestikaan kirjattu yhtään ilmoitusta Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen avolaitoksissa. Vangin syyllistyttyä järjestyksirikkomukseen, jonka selvittämiseksi vangin erillään pitäminen on perusteltua, vanki siirretään suljettuun laitokseen odottamaan asian käsittelyä. Samoin toimitaan tapauksissa, joissa vangin tarkkailu on perusteltua.

6.9 Yleiset ilmoitukset sekä ilmoitukset luvattomista aineista ja esineistä

Yleisten ilmoitusten tarkoituksena on jakaa vankilan ja vankien toimintaan liittyvää informaatiota vankilan sisällä. Ilmoituksiin luvattomista aineista ja esineistä tulisi tehdä ilmoitus esimerkiksi, kun vankilasta löytyy luvattonta elektroniikkaa, toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä, luvattomia lääkkeitä, alkoholia ja huumausaineita.

6.9.1 Suljetuissa laitoksissa kirjatut ilmoitukset

Vantaan vankilassa tehtiin tarkasteluajanjaksona yhteensä 19 yleistä ilmoitusta. Kaksi ilmoituksista koski yleisistä tiloista tehtyä kiljulöydystä, kaksi vankien välisen välienselvittelyn tai väkivallan uhkaa, kaksi tapaamisen epäämistä ja kaksi palohälytystä. Yksi ilmoituksista koski ilmoitustaululle kirjattuja asiaan kuulumattomuuksia, yksi osaston sulkemista ja yksi epäilystä muurin yli heitetystä luvattomasta aineesta tai esineestä ja yksi tuntematonta autoa vankilan portilla. Lisäksi yksittäisiä ilmoituksia oli tehty takavarikoidusta dvd-soittimesta, informaatiokatkoksesta, löydetystä lyömäaseesta ja kolmen romanialaisen vangin hukassa olemista Espoon käräjäoikeudesta. Näiden lisäksi kolme ilmoitusta oli tehty toimintavioista vankilan ovista, porteista ja kehävalvonnasta.

Luvattomista aineista ja esineistä tehtiin Vantaan vankilassa tarkastelujakson aikana kaksi ilmoitusta. Toinen ilmoitus liittyi löydettyyn GSM-puhelimeen ja toinen lehteen piilotettuun valkoiseen jauheeseen. Vantaan vankilassa tehtiin tarkastelujakson aikana huomattavasti ilmoitettua enemmän löydöksiä luvattomista aineista ja esineistä, mutta jostain syystä suurin osa niistä oli kirjattu vain henkilöön kohdistuviin ilmoituksiin.

Riihimäen vankilassa tehtiin tarkasteluajanjaksona yhteensä 52 yleistä ilmoitusta, joista 31 koski tehtyjä selli-, tila- ja osastotarkastuksia. Neljä yleisistä ilmoituksista koski yleisistä tiloista tehtyjä kiljulöytöjä, kolme yleisistä tiloista tehtyjä omatekoisten kamppailuvälineiden löytöjä ja kaksi teräaseiden löytöjä. Lisäksi yksi nimetön pelikonsoli ja köysi oli poistettu yleisistä tiloista. Kaksi yleisistä ilmoituksista koski vankiryhmien niskurointia tai sopimatonta käytöstä, yksi vankiryhmän toiminnasta kieltäytymistä sekä kaksi vankien muuttoa. Yksittäisiä yleisiä ilmoituksia oli tehty rikotusta lavuaarista, ongelmasta siivoustarvikehuoneessa, sellin

avaamisesta luvatta, tapaajan tarkastuksesta ja yksi ilmoitus oli vain otsakkeella yleinen ilmoitus.

Luvattomista aineista ja esineistä tehtiin tarkastelujakson aikana Riihimäen vankilassa 12 ilmoitusta. Ilmoituksista neljä liittyi alkoholiin ja kahdeksan huumausaineisiin. Kaksi huumausaineisiin liittyvistä ilmoituksista oli vangille lähetetyn postikortin antama Buprenorfiinipositivinen testaustulos, yksi löytynyt Subutex-tabletti ja yksi pieni määrä löytynyttä valkoista jauhetta. Yksi ilmoitus koski vangin hallusta löytyneitä kannabispositiivisen tuloksen antaneita piippuja, yksi vangin hallusta löytyneitä omia irrallisia lääkkeitä sekä yksi vangin hallusta löytynyttä Buprenorfiinia. Yksi ilmoituksista oli jätetty otsakkeetta. Riihimäen vankilassa kirjattiin kiitettävästi tehdyt päihteisiin liittyvät löydökset ilmoituksiin luvattomista aineista ja esineistä. Jostain syystä esimerkiksi tehtyjä teräaselöydöksiä ei kuitenkaan kirjattu kyseisen otsakkeen alle.

Helsingin vankilassa tehtiin tutkimusajanjakson aikana 35 yleistä ilmoitusta, joista 10 liittyi vankilan tiloissa olevien laitteiden epäkuntoon, 16 huumausaineisiin ja viisi tehtyihin tila- tai sellitarkastuksiin ja löytyneisiin luvattomiin aineisiin tai esineisiin. Yksittäisiä ilmoituksia oli tehty tapaajan epäasiallisesta käyttäytymisestä, häiriökäyttäytymisestä vankilan alueella, löytyneestä Abloy-avaimesta ja vangin tekemästä ilmoituksesta. Osa tehdyistä yleisistä ilmoituksista olisi selkeästi kuulunut ilmoitukset luvattomista aineista ja esineistä otsakkeen alle.

Luvattomista aineista ja esineistä oli Helsingin vankilassa tehty tutkimusajanjakson aikana 23 ilmoitusta, joista kahdeksan oli kohdennettu henkilöön. Ilmoituksista 15 koski huumausaineita, viisi alkoholia, yksi lääkkeitä ja kaksi luvattomia gsm-puhelimia. Teräaseista tai toisen vahingoittamiseen sopivista esineistä ei kirjattu ilmoituksia luvattomien aineiden ja esineiden otsakkeen alle, vaikka henkilöön kohdistuvista ilmoituksista kävi esille, että edellä mainitun kaltaisia löydöksiä tehtiin Helsingin vankilassa tutkimusajanjakson aikana lukuisia.

Tutkimusjakson aikana Keravan vankilassa oli tehty kahdeksan yleistä ilmoitusta, joista kaksi koski luvattomia lääkkeitä, yksi teräasetta, yksi löydettyä sim-korttia, yksi tappelua sekä yksi osastokeittiöstä varastettua ruokaa. Yksi ilmoituksista koski luvattonta liikkumista ja kuvaamista alueella ja yksi vartiointiliikkeen hälytystehtävää. Keravan vankilassa yleisiä ilmoituksia ei käytetty esimerkiksi osasto-, tila- ja sellitarkastuksista informoimiseen.

Luvattomista aineista ja esineistä tehtiin Keravan vankilassa tutkimusajanjaksona 13 ilmoitusta. Yhtä lukuun ottamatta (naulasta ja puusta tehty lyömäase) ilmoitukset koskivat huumavia aineita ja lääkkeitä. Myös Keravan vankilan muista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista kävi esille että luvattomia aineista ja esineistä tehtiin tutkimusajanjakson runsaasti löydöksiä, mutta niitä ei kirjattu luvattomista aineista ja esineistä tehtyihin ilmoituksiin.

Jokelan vankilassa tehtiin tarkastelujaksolla 21 yleistä ilmoitusta, joista neljä koski toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden löytymistä, 10 tehtyjä selli- tai tilatarkastuksia, kol-

me ilmoitusta liittyi tapaajiin, yksi katolta tippuneeseen jäähän, yksi minigrippussiin saunotuslinjalla ja yksi pois otettuun pelikonsoliin sekä yksi valtion omaisuuden turmelemiseen.

Luvattomista aineista ja esineistä tehtiin Jokelan vankilassa 41 ilmoitusta. Kaikista henkilöön kohdennetuista luvattomista aineista ja esineistä tehdyistä ilmoituksista löytyi vastapari samalla ilmoitusnumerolla henkilöön kohdennetuista ilmoituksista. Jokelan vankilassa kaikki luvattomat aineet ja esineet löydökset kirjattiin siis asian mukaisesti myös tämän otsakkeen alle.

6.10 Avolaitoksissa kirjatut ilmoitukset

Keravan vankilan avo-osastolla tehtiin tarkastelujakson aikana 17 yleistä ilmoitusta, joista kuusi oli kirjattu myös laitospöytäkirjan rikkomiseksi (yleisistä tiloista oli löytynyt luvattomia lääkkeitä, huumausaineita, työkaluja ja alkoholittomia oluita). Kaksi ilmoituksista oli otsikoitu huumausaineisiin liittyviksi (huumausaineiden ja/tai välineiden löytyminen yleisistä tiloista). Kirjattuna oli myös yleisten tilojen wc-pöntön takaa löytyneet lisäpainot, jotka ovat laitospöytäkirjan mukaisesti kiellettyjä. Yhdessä ilmoituksessa yleisistä tiloista oli löytynyt tuntematonta jauhetta, joka ei reagoanut huumetestissä. Luvattomaa tavaraa (sähköjohtoja ja laturi) löytyi kirjastosta. Kaksi ilmoituksista käsitteli vankien työaikojen noudattamista (vangit tulivat liian aikaisin töihin ja vangit pelasivat työaikana korttia sekä tulivat liian aikaisin lounaalle). Yhdessä ilmoituksessa tapaajille oli epäselvää, mitä vangille saa tuoda tapaamisen yhteydessä, yhdessä ilmoituksessa vankilan raamattupiirin vetäjä yritti tulla tapaamaan vankia työasioissa tapaamisajan ulkopuolella. Yksi ilmoitus koski vankilan hälyttimen rikkoutumista ja yksi vankilassa tehtyä erityistarkastusta.

Luvattomista aineista ja esineistä oli Keravan vankilan avo-osastolla tehty tarkastelujakson aikana kahdeksan ilmoitusta, joista kuusi oli kohdistettu henkilöön. Kaksi muuta ilmoitusta (huumelöytö ja tuntematon aine) täsmäsivät päivämäärän, ilmoituksen tekijän ja peräkkäisten ilmoitusnumeroiden mukaan yleisiin ilmoituksiin. Myöskään Keravan vankilan avo-osastolla ei kirjattu läheskään kaikkia löydöksiä luvattomista aineista ja esineistä näihin ilmoituksiin.

Jokelan vankilan avo-osastolla tehtiin tarkastelujakson aikana kuusi kappaletta yleisiä ilmoituksia. Niistä kolme koski palohälytystä, yksi erimielisyyttä vankien kesken, yksi ilmapistoolilöytöä ja yksi löytynyttä puukkoa ja vasaraa. Kahdelle löydöksistä johtuneelle ilmoitukselle löytyi vastakappale myös luvattomista aineista ja esineistä tehdyistä ilmoituksista.

Jokelan vankilan avo-osastolla oli tehty tarkastelujaksolla neljä ilmoitusta luvattomista aineista ja esineistä. Yksi ilmoituksista (ilmapistoolilöytö) oli epähuomiossa kirjattu kahteen kertaan. Löytyneestä puukosta ja vasarasta löytyi vastapari myös yleisistä ilmoituksista. Yksi luvattomista aineista ja esineistä tehty ilmoitus oli kohdennettu henkilöön ja siinä oli kysymys vangin hallusta löytyneistä ATK-laitteista, niiden osista ja PSP-pelikonsolista.

Yleisiä ilmoituksia tehtiin Suomenlinnan vankilassa tutkimusajanjakson aikana kaksi kappaletta, joista toinen liittyi vankilan omaisuuden turmelemiseen (ruokalan ATK-huoneessa olevat vankien käyttöön tarkoitetut korttipuhelimet oli rikottu katkomalla johdot ja rikkomalla laitteet). Luvattomista aineista ja esineistä oli tehty yksi ilmoitus, joka koski valkoista jauhetta sisältävää pussia. Tämä ilmoitus oli tehty sekä yleisiin ilmoituksiin että luvattomiin aineisiin ja esineisiin.

6.11 Tutkimustulosten yhteenveto vankiloittain

Tässä yhteenvedossa käyn pintapuolisesti läpi vankiloittain tutkimusaineistosta esille nousseista tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisistä huomioista. Lähes kaikissa vankiloissa eniten ilmoituksia kohdistui muu tapahtuma ja muu rikkomus nimikkeelle. Ne on jätetty pois kunkin vankilan kohdalla ilmoitetuista eniten tehdyistä ilmoituksista, koska ne saattoivat pitää sisällään lähes minkä tahansa ilmoitusnimikkeen tai olla informaatioluontoisia.

6.11.1 Vantaan vankila

Muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikettä oli Vantaan vankilassa käytetty 79 (5+74) ilmoituksessa, joko ainoana nimikkeenä, tai muiden nimikkeiden lisäksi. Määrä oli 40,3 % kaikista ilmoituksissa käytetyistä nimikkeistä. Näistä ilmoituksista usealle olisi löytynyt kuvaavampikin ilmoitusnimike valikosta. Yleisesti ilmoituksista 24,0 %:ssa oli käytetty yhtä tai useampaa ilmoitusnimikettä, joista kaikki eivät olleet tarpeellisia kuvaamaan tehtyä rikettä.

Verrattaessa Vantaan vankilassa tutkimusajanjaksona tehtyjä kurinpitoprosessien kannalta merkityksellisiä (97) henkilöön kohdistuvia ilmoituksia tutkimusajanjaksona olleeseen vankilakumäärään (159), tehtiin Vantaan vankilassa 0,6 henkilöön kohdistuvaa kurinpidollisesti merkittävää ilmoitusta vankia kohden. Näistä ilmoituksesta 14 eli 14,4 % johti kurinpitoprosessiin, joista kaikista seurasi kurinpitorangeistus. Viisi ilmoitukseen johtanutta tapahtumaa, eli 5,2 % ilmoituksista oli siirretty poliisin tutkittavaksi. Vantaan vankilassa poliisin tutkittavaksi siirretyt rikokset oli kirjattu ilmoitusvälilehden lisätietoja kohtaan.

Eniten kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia tehtiin järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista (20,1 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja ilmoituksia laitospöytäkirjan rikkomisesta (20,1). Vangin käyttäytymiseen liittyviä rikkomuksia liittyviä ilmoituksia tehtiin 15,1 ilmoitusta sataa vankia kohden, päihteisiin liittyviä rikkomuksia suhteessa sataan vankiin kirjattiin 10,1. Luonnollisesti vähiten kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia tehtiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomista (0), sillä Vantaan vankilassa ei ollut tutkimusajanjaksona myönnetty kuin yksi saatettu poistumislupa vankilan ulkopuolelle.

Kurinpitoseuraamuksia Vantaan vankilassa annettiin eniten 100 vankia kohden laitospöytäkirjan rikkomisista (3,1) ja päihteisiin liittyvistä rikkomuksista (2,5). Järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista, annettiin 1,9 seuraamusta suhteessa 100 vankiin. Vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista annettiin 1,3 seuraamusta suhteessa 100 vankiin.

Vantaan vankilan kurinpitokäytännöt vaikuttivat melko sattumanvaraisilta. Esimerkkinä tästä tapaus, jossa vanki sai 3 vrk:n ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen 3 oman unipillerin hallussapidosta. Muiden ilmoitusten yhteydessä oli lukuisa määrä mainintoja, joissa sellitarkastusten löydöksissä oli lääkkeitä, mutta niihin ei oltu reagoitu lainkaan. Myös kurinpitopäätösten perustelut olivat vaillinaisia siltä osin, että perusteina ei oltu käytetty niitä lain kohtia, joihin päätös perustuu. Myös esimerkiksi tapaukset (muihin kohdistunut väkivalta), joista kaksi koski vankien äänekästä yhteydenottoa ruokalassa ja kaksi vankien tappelua ulkoilussa, olivat seuraamuksiltaan ristiriitaisia. Äänekäs yhteydenotto ruokailutilassa johti vankien puhutteluun ja heille annettiin varoitukset kahden vuorokauden kuluessa tapahtuman kirjaamisesta. Varoitus on VL 15 luku 4 §:n mukaan kurinpitorangaistus, joten varoitus voidaan antaa kuulemisen ja kurinpitokäsittelyn tuloksena. Ulkoilussa tapahtunut vankien tappelu johti vankien kuulemiseen ja puhutteluun 15 vuorokauden kuluessa ilmoituksen teosta. Seuraamusten perusteella äänekäs yhteydenotto olisi vakavampi rike kuin tappelu.

Huomiota kiinnitti myös ilmoitus, jonka mukaan vanki syyllistyi muun muassa teräaseen hallussapitoon, valtion omaisuuden turmelemiseen, laitospöytäkirjan rikkomiseen ja huumausainien käyttörikokseen. Tähän ilmoitukseen oli kirjattu 3 kuukauden 19 päivän päästä, että asia on vanhentunut, eikä syyllisyyttä kyetty näyttämään toteen.

Yhden palohälytyksestä tehdyn ilmoituksen mukaan myös palokunta kävi paikalla toteamassa, että hälytys oli aiheeton. Vanki oli kertonut tupakoineensa sellissä, mikä aiheutti hälytyksen. Ilmoitukseen oli kirjattu, että ”palohälytyksen ei voida katsoa aiheutuneen vangin tahallisesta toiminnasta tai välinpitämättömyydestä”, eikä se johtanut muihin toimenpiteisiin. Perusteista voisi päätellä, että tupakoiminen sellissä on sallittua. Tämä hieman ihmetyttää, jos se kuitenkin saa aikaan palohälytyksen. Jos tupakoiminen sellissä ei ole sallittua, palohälytys johtui nimenomaan vangin tahallisesta toiminnasta ja välinpitämättömyydestä ollen kurinpitorangaistuksen arvoinen rikos. Helsingin vankilassa sattui tarkastelujakson aikana samankaltainen tapaus (aiheeton palohälytys), jossa vanki oli itse aiheuttanut palohälytyksen. Hän sai kurinpitorangaistukseksi 5 vuorokauden ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen perusteena lievä vahingonteko; Vankeuslaki 15 luku 3 § 1mom. ja RL 35 luku, 3 § (lievä vahingonteko). Tosin aiheeton palohälytys voitaisiin perustella RL 34 luku 10 §:llä (perätön vaarailmoitus).

Luvattoman tavaran hallussapito tai vankilan omaisuuden turmeleminen näyttivät olevan myös Vantaan vankilassa rikkeitä, joista vangit saivat seuraamuksia ani harvoin. Huolestuttavinta asiassa lienee se, että mitä mielikuvituksellisinten teräaseiden (toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden) hallussapito johti harvoin seuraamuksiin.

Joissain tapauksissa näytti muistutuksen ja varoituksen välinen ero epäselvältä. Varoitus on VL 15 luku 4 §:n 1 kohdan mukainen kurinpitorangeistus, joten varoitus voidaan antaa kuulemisen ja kurinpitokäsittelyn tuloksena. Muistutus voidaan antaa vangille VL 15 luku 16 §:n 3 momentin mukaisesti ilman kurinpitokäsittelyä, joten joissakin tapauksissa muistutus olisi ollut oikeampi seuraamus.

6.11.2 Riihimäen vankila

Riihimäen vankilan ilmoitukset olivat erittäin perinpohjaisia selostuksia tapahtumien kulusta. Tässä suhteessa olisi varmaankin syytä kiinnittää huomiota siihen, että ilmoituksen sisällössä oleelliset asiat tulevat ytimekkäästi esille. Myös Riihimäen vankilassa tulisi kiinnittää huomiota siihen nimikkeeseen, jolla ilmoitus tehdään. Useiden ilmoitusnimikkeiden turhaa käyttöä samassa ilmoituksessa pitäisi välttää. Samoin muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikettä oli käytetty 58 (10+48) ilmoituksessa joko ainoana tai muiden nimikkeiden lisäksi. Muu rikkomus tai muu tapahtuma nimike esiintyi näin ollen 53,7 % kaikista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista.

Kurinpitoesityksissä oli usein kerrattu tapahtumien kulku uudelleen, joka on siinä vaiheessa ehkä turhaa työtä. Kurinpitopäätökset olivat lähes poikkeuksetta erittäin hyvin perusteltuja ja perusteet oli tuotu esille jo kurinpitoesityksessä, jonka lisäksi välillä myös kurinpitopäätöksissä. Lienee kuitenkin tärkeintä, että perusteet näkyisivät kurinpitopäätöksessä.

Verrattaessa Riihimäen vankilan kurinpidollisesti merkittäviä henkilöön kohdistuvia ilmoituksia (101) keskivankilukumäärään (224), tehtiin Riihimäen vankilassa 0,5 henkilöön kohdistuvaa kurinpidollisesti merkittävää ilmoitusta vankia kohden. Näistä ilmoituksesta 23 eli 22,8 % johti kurinpitoprosessiin, joista kaikki johtivat muistutukseen tai kurinpitoseuraamukseen. Neljä ilmoitukseen johtanutta tapahtumaa, eli 4 % ilmoitukseen johtaneista tapahtumista, siirrettiin poliisin tutkittavaksi. Riihimäen vankilassa poliisin tutkittavaksi siirretyt tapahtumat oli kirjattu kurinpitovälilehden seuraamuksiin, joten ne löytyivät kurinpitoselauksen kautta.

Eniten kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia tehtiin laitosjärjestyksen rikkomisista (7,1 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja päihhteisiin liittyvistä rikkomuksista (6,7). Järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista, tehtiin 4,9 ilmoitusta 100 vankia kohden ja vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia 4,5 ilmoitusta sataa vankia kohden. Myös Riihimäen van-

kilassa vähiten ilmoituksia tehtiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomista (0,4 ilmoitusta 100 vankia kohden).

Ilmoituksista seuraamukseen olivat johtaneet useimmiten päihteisiin liittyvät rikkomukset (2,7 seuraamusta 100 vankia kohden), rikkomukset, joiden peruste löytyy rikoslaista (2,2 seuraamusta 100 vankia kohden) ja laitosjärjestyksen rikkomiset (2,2). Vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista annettiin 1,8 seuraamusta 100 vankia kohden. Vähiten seuraamuksia annettiin laitoksen ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista (1,3 seuraamusta 100 vankia kohden).

Riihimäen vankilassa oli erittäin selkeät linjaukset kurinpitoilmoitusten käsittelyssä. Kaikki tehdyt ilmoitukset olivat järjestelmällisesti ja asiallisesti käsitelty ja kurinpitorangeistukset olivat johdonmukaisia. Mikäli koventamisperusteita oli käytetty, se oli myös mainittu kurinpitopäätöksessä. Riihimäen vankilassa suhtauduttiin vakavasti myös vankien sopimattomaan, uhkaavaan tai aggressiiviseen käytökseen. Riihimäen vankila oli myös Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen suljetuista vankiloista ainoa, jossa Vankeuslain 9 luku 1 § oli huomioitu asianmukaisesti. Mikäli vangin hallusta löytyi toisen vangin omaisuutta, se johti tapauksen käsittelyyn ja seuraamukseen.

6.11.3 Helsingin vankila

Samoin kuin muissakin Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloissa, myös Helsingin vankilassa on syytä kiinnittää huomiota ilmoitusnimikkeeseen, jolla ilmoitus tehdään. Muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikettä oli käytetty joko ainoana nimikkeenä, tai muiden nimikkeiden lisäksi 42 ilmoituksessa, joka on 50,6 % kaikista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Suurimmalle osalle näistä ilmoituksista olisi löytynyt kuvaavampikin nimike. Samoin esimerkiksi itsensä päihdyttämisestä tehdyistä 7 ilmoituksesta 6 oli huumausaineen käyttörikosepäilyjä.

Verrattaessa vankilan henkilöön kohdistuvia kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia (53) tarkastelujakson keskivankilukumäärään (296), tehtiin Helsingin vankilassa 0,2 kurinpidollisesti merkittävää ilmoitusta vankia kohden. Näistä ilmoituksista 18 eli 34,0 % johti kurinpitokäsittelyyn. Yksi ilmoituksen aiheuttanut tapahtuma johti yhteydenottoon poliisiin, mutta näytön puutteen vuoksi asiaa ei voitu viedä eteenpäin. Helsingin vankilassa kurinpitorangeistukseen johtaneiden ilmoitusten käsittelyajat vaihtelivat 3 vuorokaudesta kuukauteen. Seuraamukseen johtaneiden kurinpitoprosessien keskiarvoksi tuli 10,9 vuorokautta ilmoituksen kirjaamisesta.

Helsingin vankilassa eniten ilmoituksia kirjattiin laitosjärjestyksen rikkomisiin liittyviä ilmoituksia (3,4 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja päihteisiin liittyviä ilmoituksia (4,4 ilmoitusta 100 vankia kohden). Vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia tehtiin 3,4 ilmoitusta 100 vankia

kohden. Ilmoituksia, joiden peruste löytyy rikoslaista, tehtiin 1,7 ilmoitusta sataa vankia kohden. Vähiten ilmoituksia tehtiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomista (0,3 ilmoitusta 100 vankia kohden).

Kurinpitoseuraamuksia annettiin eniten päihteisiin liittyvistä rikkomuksista (4,4 seuraamusta 100 vankia kohden) sekä rikkomuksista, joiden peruste löytyy riolaista (1,7). Laitosjärjestyksen rikkomisista annettiin 0,6 seuraamusta 100 vankia kohden. Vangin käyttäytymiseen liittyviä seuraamuksia annettiin 0,3 seuraamusta 100 vankia kohden. Vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista ei annettu yhtään seuraamusta.

Myös Helsingin vankilassa näytti olevan melko sattumanvaraista se, käsitelläänkö ilmoitus kurinpitomenettelyssä. Jostain syystä käsittelemättä jäi useita rikkeitä tai rikoksia, jotka olisivat selkeästi olleet kurinpitotapauksia (huumausaineen käyttörikos, vangilla sellissään 2 hivakkaa, vangeilla sellissään lääkkeitä ja uhkaava tai aggressiivinen käytös sekä moottoripyörän kilpiä sellissä jne.). Joissakin tapauksissa vankia oli kuultu rikkeestä, joissakin tapauksissa asialle ei ollut tehty mitään. Kurinpitopäätöksistä joitakin oli jäänyt perustelematta lakipykälän. Joissain tapauksissa perusteena käytetyt pykälät eivät välttämättä olleet vääriä, mutta rikkeelle tai rikokselle olisi löytynyt osuvampikin lakiperuste. Joissakin tapauksissa vanki oli eristetty tai siirretty eristysosastolle ja kuultu, mutta kurinpitokäsittelyä ei oltu pidetty. Kurinpitopäätöksistä ei aina löytynyt perusteita, eikä kurinpitopäätösten perusteissa myöskään tullut esille, oliko päätöksissä huomioitu lieventäviä tai koventavia seikkoja.

Luvattoman tavarahan hallussapito näytti olevan rike, johon ei juurikaan vankilassa puututtu. VL 9:1 § 2 momentin mukaan suljetussa vankilassa vanki ei saa pitää hallussaan toiselta vangilta saamaansa omaisuutta ilman vankeinhoitoviranomaisen lupaa. Vaikkakaan esimerkiksi toisen vangin soittimen tai pelikonsolin hallussapito ei sinänsä vaikuta kovin vakavalta rikkomukselta on syytä miettiä, millä keinoin tavara on otettu haltuun. Aggressiivinen, uhkaava ja väkivaltainen käytös sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden hallussapito olivat myös rikkeitä, joista ei juuri koitunut seuraamuksia vangeille.

Hämmennystä herättivät myös kaksi ilmoituksen perusteella hyvin samankaltaista tapausta, joissa vangit olivat voimakkeinoin hajottaneet valtion omaisuutta. Toinen vanki oli puhuteltu asiasta ja toinen oli saanut kurinpitoseuraamukseksi 7 vuorokauden ehdottoman yksinäisyysrangaistuksen, jota oli perusteltu VL 15 luku 3 § 1 mom. (vangille voidaan määrätä kurinpitorangaistus...) ja RL 35 luku 3 §:llä (lievä vahingonteko). Tapauksen vankitietojärjestelmän prosesseista ei ilmennyt, miksi samankaltaisten tapausten seuraamukset poikkesivat näin paljon toisistaan.

6.11.4 Keravan vankila

Keravan vankilassa muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikkeellä kirjattiin 31 (10 + 21) ilmoitusta eli 25 % kaikista ilmoituksista. Keravan vankilassa käytettiin myös melko paljon ilmoitusten kohdistamista useille ilmoitusnimikkeille (14,5 % ilmoituksista). Verrattaessa Keravan vankilan kurinpidollisesti merkityksellisiä henkilöön kohdistuvia ilmoituksia (119) kyseisenä ajanjaksona olleeseen keskivankilukumäärään (95), tehtiin Keravan vankilassa tutkimusajanjaksona 1,3 kurinpidollisesti merkityksellistä ilmoitusta vankia kohden. Näistä 119 ilmoituksesta vain 9 (7,56 %) johti kurinpitokäsittelyyn ja 10 tapausta (8,4 %) siirrettiin poliisin tutkittavaksi.

Keravan vankilassa kirjattiin eniten laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyviä ilmoituksia (58,9 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja päihteisiin liittyviä ilmoituksia (23,2). Vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia kirjattiin 17,9 ilmoitusta 100 vankia kohden ja rikoslakiin perustuvia järjestyksellisiä rikkomuksia 13,7 ilmoitusta sataa vankia kohden. Vähiten ilmoituksia kirjattiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen poistumislupien ehtojen rikkomisista (5,3 ilmoitusta 100 vankia kohden).

Seuraamuksia Keravan vankilassa annettiin eniten vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista (6,3 seuraamusta 100 vankia kohden) sekä rikkomuksista, joiden perusteella löytyy rikoslaista (6,3). Päihteisiin liittyvistä rikkomuksista annettiin 3,2 seuraamusta 100 vankia kohden. Vangin käyttäytymiseen liittyen seuraamuksia annettiin 1,1 seuraamusta 100 vankia kohden. Laitosjärjestyksen rikkomisesta ei Keravan vankilassa annettu yhtään seuraamusta, vaikka siitä tehtyjen ilmoitusten määrä oli huomattava.

Keravan vankilassa ilmoitusten käsittely ja rikkeiden seuraamukset näyttivät myös olevan melko sattumanvaraisia, joitakin ilmoituksia on jäänyt kokonaan käsittelemättä. Tämän lisäksi myös rikkeen tai rikoksen käsittely kurinpitomenettelyssä, tai siirtäminen poliisin tutkittavaksi vaikutti melko sattumanvaraiselta. Yleisesti ottaen kurinpitoseuraamukset olivat erittäin lieviä (vakavin 2 vrk yksinäisyyttä ehdollisena). Samantyyppisiä rikkeitä jätettiin käsittelemättä, hoidettiin puhuttelemalla (vakaviakin rikkeitä, kuten teräaseen hallussapito), käsiteltiin kurinpitomenettelyssä tai siirrettiin poliisin tutkittavaksi. Selkeää linjaa rikkomusten seuraamuksista ei löytynyt analysoitaessa tutkimusajanjaksona tehtyjä ilmoituksia ja kurinpitopäätöksiä. Vakavimmillaan ilmoitukset esimerkiksi vangin sopimattomasta käytöksestä tai luvattoman tavaran hallussapidosta johtivat puhutteluun ja luvattoman tavaran poistamiseen. Tämän kaltainen asioiden käsittely saattaa viestittää vangeille siitä, että luvattoman tavaran hallussapito on periaatteessa luvallista. Tätä tukee myös huomio siitä, että Keravan vankilan kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista 47,1 % koski juuri luvattoman tavaran hallussapitoa.

Poliisin tutkittavaksi oli Keravan vankilasta siirretty 10 rikosta eli 8,1 % henkilöön kohdistuneista kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista. Osa tapauksista näkyy vankitietojärjestelmän kurinpitohaussa, osa oli kirjattu ilmoitusvälilehden lisätietokohtaan. Kahdessa poliisille siirretyssä tapauksessa kysymys oli vangin aggressiivisesta käyttäytymisestä henkilökuntaa kohtaan, kahdessa tapauksessa oli kysymys vankien keskinäisestä tappelusta. Poliisille tutkittavaksi siirretyistä rikoksista 4 koski huumausaineita. Yhdessä tapauksessa vangille osoitetussa kirjeessä oli 0,13 g valkoista jauhetta ja yhdellä vangilla oli taskussaan valkoista jauhetta sisältävä pussi. Kaksi poliisin tutkittavaksi siirretyistä rikoksista oli huumausaineen käyttörikkosia, toinen vangeista antoi poistumislupalta palatessaan positiivisen virtsanäytteen poistumislupalta ja toinen saapuessaan vankilaan. Jälkimmäinen vanki oli positiivisen virtsanäytteen lisäksi lievästi päihtynyt ja hänen hallussaan oli lääkkeitä ja huumausaineita. Vaikka Keravan vankilan kynnys siirtää tapauksia poliisin tutkittavaksi oli Etelä-Suomen rikosalueen mittakaavassa erittäin alhainen, ei asiassa ollut selkeää linjaa. Samantyyppisiä tapauksia saatettiin siirtää poliisin tutkintaan, käsitellä itse tai jättää käsittelemättä kokonaan. Kurinpitopäätösten perustelut olivat vaillinaisia ja perusteet osin jopa virheellisiä.

6.11.5 Jokelan vankila

Verrattaessa Jokelan vankilan kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia (55) keskivankilukumäärään (71) tehtiin Jokelan vankilassa 1 ilmoitus vankia kohden. Näistä 55 ilmoituksesta 16,4 % johti kurinpitokäsittelyyn, eikä yhtään tutkimusajanjaksona tehtyä ilmoitusta johtanut asian siirtämiseen poliisin tutkittavaksi. Haettaessa vankitietojärjestelmästä tutkimusajanjaksona tehtyjä kurinpitopäätöksiä, päätöksiä löytyy 17, mikä on 8 enemmän kuin ilmoitusten yhteydessä on esitetty. Ristiriita johtuu siitä, että näiden päätösten ilmoitukset on tehty edellisen vuoden puolella, eivätkä ilmoitukset näin ollen kuuluneet tutkimusajanjaksoon.

Jokelan vankilassa kirjattiin eniten rikkomuksia laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyen (29,6 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja vangin käyttäytymiseen liittyviä ilmoituksia 5,6 ilmoitusta 100 vankia kohden. Ilmoituksia, joiden peruste löytyy rikoslaista, kirjattiin 4,2 ilmoitusta 100 vankia kohden samoin kuin päihteisiiin liittyviä ilmoituksia. Vähiten ilmoituksia kirjattiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista (2,8 ilmoitusta 100 vankia kohden).

Seuraamuksia Jokelan vankilassa annettiin eniten laitosjärjestyksen rikkomisista (9,5 seuraamusta 100 vankia kohden) sekä rikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista (7,0 seuraamusta 100 vankia kohden). Päihteisiiin liittyvistä rikkomuksista annettiin 4,3 seuraamusta 100 vankia kohden. Vähiten kurinpitoseuraamuksia annettiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen ja vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista, molemmista 2,8 seuraamusta 100 vankia kohden.

Jokelan vankilassakin on syytä kiinnittää huomiota siihen nimikkeeseen, jolla ilmoitus tehdään. Muu rikkomus sekä muu tapahtuma nimikettä oli käytetty 41 ilmoituksessa joko ainoana, tai muiden ilmoitusnimikkeiden lisäksi, mikä oli lähes 53,3 % kaikista henkilöön kohdistuvista kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista. Ilmoitusten käsittely vaikutti melko sattumanvaraiselta ja käsittelyajat olivat aika ajoin kohtuuttoman pitkiä.

Kurinpitorangeistukset olivat lähes säännönmukaisesti 3 vuorokauden ehdottomia yksinäisyysrangaistuksia rikkeestä riippumatta. Muistutuksen ja varoituksen ero näytti olevan epäselvä. Jokelan vankilan kurinpitorangeistusten perusteena käytetyissä lainkohdissa oli jonkin verran virheellisyyksiä momenttien ja kohtien ilmoittamisissa. Joidenkin ilmoitusten perusteet vaikuttivat lisäksi hieman kaukaa haetuilta.

6.11.6 Keravan vankilan avo-osasto

Verrattaessa Keravan vankilan avo-osaston henkilöön kohdistuvia kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia (42) tarkasteluajankohdan keskivankilukumäärään (76), tehtiin kyseisenä aikana Keravan vankilan avo-osastolla 0,6 kurinpidollisesti merkittävää ilmoitusta vankia kohden. Kun laskettiin yhteen Keravan vankilan avo-osaston seuraamukset (kurinpito, Kisko-ohjelman seuraamusjärjestelmä, valvotun koevapauden keskeyttäminen, siirrot poliisin tutkintaan), kävi ilmi 42:sta kurinpidollisesti merkittävästä henkilöön kohdistuvasta ilmoituksesta 11:n (26,19 %) johtaneen toimenpiteisiin.

Keravan vankilan avo-osastolla kirjattiin eniten ilmoituksia 100 vankia kohden laitosjärjestyksen rikkomiseen (19,7) ja vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista (13,2). Järjestysrikkomuksista, joiden perusteet löytyvät rikoslaista, kirjattiin 7,9 ilmoitusta 100 vankia kohden. Päihteisiin liittyvistä rikkomuksista kirjattiin 6,6 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vangin käyttäytymiseen liittyen Keravan vankilan avo-osastolla ei kirjattu tutkimusajanjakson aikana yhtään ilmoitusta.

Seuraamuksia Keravan vankilan avo-osastolla annettiin eniten päihteisiin liittyvistä rikkomuksista (1,3 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista (2,6 ilmoitusta 100 vankia kohden). Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyviä seuraamuksia annettiin 2,1 100 vankia kohden. Rikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista ja vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista, ei annettu yhtään seuraamusta Keravan avo-vankilaosastolla.

Keravan vankilan avo-osasto oli ainoa Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen yksiköistä, jossa ilmoitusnimikkeinä ei ollut ylen määrin käytetty muu rikkomus (3) ja muu tapahtuma nimikkeitä (9). Useiden muiden rikkomusten ilmoitusnimikkeiden nimikkeitä en sijaan olisi syytä miettiä jälleen vähän tarkemmin.

Myöskään Keravan vankilan avo-osaston kurinpitokäsittelyyn johtaneista ilmoituksista ei löytynyt selkeää linjaa rikkomusten seuraamuksista. Puhuttelut, muistutukset (joko ilman kurinpitomenettelyä tai kurinpitomenettelyssä) ja 2 vuorokauden yksinäisyysrangaistukset olivat melko käytettyjä rikkeestä huolimatta. Mikäli lieventämis- tai koventamisperusteita oli käytetty, ei niistä ollut mainintoja perusteissa. Muun muassa luvattoman tavarahan, teräaseiden hallussapidoista ja luvattomien lääkkeiden hallussapidosta tehtyjä ilmoituksia ei aina käsitelty tai seuraamukseksi tuli toistuvasti puhutteluja. Samoin muun muassa tapaus, jossa vanki oli antanut runsaasti erheellistä tietoa saadakseen poikkeavia työaikoja, prosessista kävi ilmi useita seikkoja, joiden perusteella asia olisi tullut tutkia tarkemmin tai siirtää poliisin tutkittavaksi (seuraamus oli vakava puhuttelu). Jokelan vankilassa tapaus, jossa vanki oli antanut erheellistä tietoa tapaamisen perusteeksi, oli käsitelty kurinpitokäsittelyssä. Seuraamuksena oli 3 vrk:n ehdoton yksinäisyysrangaistus RL 16:8 § (väärän todistuksen antaminen viranomaiselle ja TVL 10:4 §:n 3 momentin (tutkintavangille määrättävät kurinpitorangaistukset) perusteella. Perusteet eivät ehkä olleet ihan osuvia, mutta esimerkki oli lähinnä samankaltaisten tapausten vuoksi. Keravan vankilan avo-osastolla kurinpitorangaistusten perusteena käytetyt lakipykälät olivat kaikki ”oikeita”, mutta samantyyppisiä rikkeitä perusteltiin (mikäli niitä perusteltiin) useinkin eri pykälillä.

Keravan vankilassa ja vankilan avo-osastolla käytettiin huomattavasti muita vankiloita enemmän VL 8 luvun 11 §:n 2 mom. ja RL 2 luvun 13 §:n mahdollistamaa perustetta siirtää rikoksia poliisin tutkintaan. Kaikki tutkintaan siirretyt tapaukset eivät löydy kurinpitohaun kautta, koska joissakin tapauksissa merkinnät oli tehty ilmoitusvälilehden lisätietoa kohtaan.

6.11.7 Jokelan vankilan avo-osasto

Muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikettä oli Jokelan vankilan avo-osastolla käytetty ilmoituksissa muiden nimikkeiden lisäksi, tai ainoana nimikkeenä 9 (5 + 4) kertaa, mikä oli 42,9 % kaikista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Näille ilmoituksille olisi useimmissa tapauksissa löytynyt kuvaavampikin ilmoitusnimike. Verrattaessa Jokelan vankilan avo-osaston henkilöön kohdistuvia kurinpidollisesti merkittäviä ilmoituksia (21) tarkasteluajankohdan keskivankilukumäärään (36), tehtiin kyseisenä aikana Jokelan vankilan avo-osastolla 0,6 kurinpidollisesti merkittävää ilmoitusta vankia kohden.

Eniten Jokelan vankilan avo-osastolla tehtiin ilmoituksia vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista (16,7 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja laitosjärjestykseen liittyvistä rikkomuksista (11,1 ilmoitusta 100 vankia kohden). Sekä rikoslakiin perustuvista rikkomuksista että päihiteisiin liittyvistä rikkomuksista kirjattiin 5,6 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vähiten ilmoituksia Jokelan vankilan avo-osastolla tehtiin vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista.

Eniten seuraamuksia Jokelan vankilan avo-osastolla annettiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupaehtojen rikkomisista ja laitosjärjestyksen rikkomisista, molemmista 8,3 seuraamusta sataa vankia kohden. Rikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista ja päihteisiin liittyvistä rikkomuksista annettiin molemmista 2,8 seuraamusta 100 vankia kohden. Jokelan avo-osastolta ei annettu yhtään vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista seuraamusta tutkimusajanjakson aikana.

Haettaessa vankitietojärjestelmästä tutkimusajanjaksona tehtyjä kurinpitopäätöksiä päätöksiä löytyy 8, mikä on 1 enemmän kuin tässä työssä on esitetty. Tämä johtuu siitä, että päätökseen johtanut ilmoitus on tehty edellisen vuoden puolella, eikä näin ollen kuulu tutkimusajanjaksoon. Tehdyistä 21 ilmoituksesta 8 eli 38,1 % johti seuraamukseen. Yhden ilmoituksen tapahtuma (saapunut poistumisluvalla katsastamattomalla autolla, josta ajoneuvovero maksumatta) siirrettiin poliisin tutkittavaksi. Yhden ilmoituksen tapahtuman (näpistely poistumisluvalla) poliisi oli jo käsitellyt antamalla vangille sakkorangaistuksen. Tätä päätöstä, eikä päätöstä valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomisesta saadusta varoituksesta, näy vangin kurinpitolistauksessa, koska nämä asiat oli kirjattu ilmoitukset välilehden lisätietoja kohtaan.

Jokelan vankilan avo-osastolla samoin kuin Jokelan vankilassakin kurinpitovangin rangaistusten perusteena käytetyissä lainkohdissa oli jonkin verran virheellisyksiä lukujen, momenttien ja kohtien ilmoittamisissa. 3 vuorokauden ehdoton yksinäisyysrangaistus tuntui rikkeestä riippumatta olevan se turvallisin valinta seuraamukseksi. Myös Jokelan vankilan avo-osastolla tuntui muistutuksen ja varoituksen antamisen perusteet olevan vähän epäselviä.

6.11.8 Suomenlinnan vankila

Suomenlinnan vankilassa kurinpidollisesti merkityksellisten henkilöön kohdistuvien ilmoitusten lukumäärä suhteessa tarkasteluajanjaksona olleeseen keskivankilukumäärään (105) oli 0,51 ilmoitusta vankia kohden. Ilmoitukset olivat lähes poikkeuksetta kurinpidollisesti merkittäviä. Näistä 54 ilmoituksesta 20, eli 37,0 % johti kurinpitoseuraamukseen. Samoin kuin muissakin ESRA:n alueen vankiloissa, myös Suomenlinnan vankilassa on syytä kiinnittää huomiota ilmoituksen nimikkeeseen. Muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikettä oli käytetty 22 (9 + 13) ilmoituksessa ainoana nimikkeenä tai muiden nimikkeiden lisäksi. Tämä oli 40,7 % kaikista henkilöön kohdistuvista ilmoituksista. Lisäksi joitakin ilmoituksia oli tarpeettomasti kirjattu useilla eri ilmoitusnimikkeillä (18, 5 % ilmoituksista). Yleisten ilmoitusten ja ilmoitusten luvattomista aineista osalta Suomenlinnan vankilaan ei ole muodostunut käyttökulttuuria, tai niiden käyttötarkoitus on jäänyt hämäräksi.

Eniten ilmoituksia Suomenlinnan vankilassa tehtiin vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista (14,3 ilmoitusta 100 vankia kohden) sekä rikkomuksista joiden peruste löytyy rikoslaista ja päihteiden käyttöön liittyvistä rikkomuksista, molemmista 9,5 ilmoitusta 100 vankia kohden. Vähiten ilmoituksia kirjattiin laitosjärjestyksen rikkomisista (7,6 ilmoitusta 100 vankia kohden) sekä vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista (2,9 ilmoitusta sataa vankia kohden).

Seuraamuksia Suomenlinnan vankilassa annettiin eniten vankilan ulkopuolelle myönnettyjen poistumislupien ehtojen rikkomisista (15,2 seuraamusta 100 vankia kohden). Laitosjärjestyksen rikkomisista annettiin 7,6 seuraamusta sataa vankia kohden ja päihteisiin liittyvistä rikkomuksista 6,7 seuraamusta 100 vankia kohden. Vähiten seuraamuksia annettiin rikkomuksista joiden peruste löytyy rikoslaista (4,8 ilmoitusta 100 vankia kohden) ja vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista (0,95 seuraamusta 100 vankia kohden).

Suomenlinnan vankilassa oli selkeä linja ilmoitusten säännönmukaisessa käsittelyssä. Kurinpäätökset olivat selkeästi perusteltuja ja ainoastaan yksittäisiä tapauksissa perusteena oli käytetty joitakin toisarvoisia lakipykäläitä. Huomiota kiinnitti kuitenkin, että kurinpitoseuraamukset yleisesti ottaen olivat melko lieviä. Esimerkiksi se, ettei vanki palannut, palasi päihtyneenä tai palasi myöhässä poistumislualta, katsottiin kurinpidollisesti samanarvoisiksi rikkeiksi. Joskus rikoksesta tai rikkeestä saatu seuraamus (esimerkiksi varoitus) voi vaikuttaa rikkeen laatuun nähden erittäin lievältä. Huomioituna kuitenkin saattaa olla rikkeen muut seuraukset, kuten se, että rikkeen seurauksena vanki menettää avolaitoskelpoisuutensa ja hänestä tehdään arviointikeskukselle esitys sulkemisesta suljetumpiin olosuhteisiin. Tämän vuoksi olisi selkeämpää, että mahdollinen muu seuraamus (esimerkiksi esitys suljettuun laitokseen) sekä kurinpitorangeistuksen lieventämis- tai koventamisperusteet mainittaisiin kurinpitopäätöksessä, vaikkei sitä päätöksessä edellytetä.

7 Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset

Samuli Laulumaa (2011) vertaa selvityksessään poikkeavien tapahtumien (ilmoitusten) määrää vankilaturvallisuuteen ja valvonnan intensiivisyyteen. Tämän tutkimuksen valossa ilmoitusten määrän ja vankilaturvallisuuden sekä valvonnan intensiivisyyden yhteys ei täysin pidä paikkaansa. Ilmoituksia analysoitaessa selvisi, ettei ilmoitusten määrä vastaa vankiloiden poikkeavien tapahtumien määrää. Haettaessa poikkeavia tapahtumia ilmoitusnimikkeiden kautta näkyivät ne ilmoitukset, joissa oli käytetty useita ilmoitusnimikkeitä niin monena rikkeenä kuin nimikkeitä oli käytetty. Mikäli poikkeavan tapahtuman paikkana on ollut usean vangin yhteisasuttama selli tai yleiset tilat, oli sama ilmoitus niin ikään kaikkien sellin asukkaiden tai tapahtumahetkellä paikalla olleiden vankien kohdalle, vaikka selvityksen perusteella rikkeeseen oli syylistynyt usein vain yksi vanki. Ilmoitusten määrä ei näin ollen suoranaisesti kuvaa poikkeavien tapahtumien määrää, eikä myöskään ole suoraan verrattavissa vankilaturvallisuuteen tai valvonnan intensiivisyyteen.

7.1 Vankitietojärjestelmän toiminnot ja rakenne

Vankitietojärjestelmä on rakentunut niin, että prosessien, rikkeiden, päätösten ja perustelujen vertaaminen sekä laitosten sisällä että välillä on erittäin hankalaa, joiltain osin jopa mahdotonta. Tutkimukseni sisältää vankitietojärjestelmän tietojen pohjalta niin tarkan analyysin kuin se on mahdollista. Tämän varmistin keräämällä ja tarkistamalla aineistoa usealla eri tavalla sekä analysoimalla ja vertailemalla sitä aiempaan aineistoon jokaisen erillisen aineistonkeruuvaiheen jälkeen.

Vankitietojärjestelmän ilmoitusnimikkeet ovat numeroitu välille 1-41. Kohdat 7 ja 28 ovat tyhjiä kaikissa vankiloissa ja muissa kohdissa on rikkomuksille tarkoitettuja nimikkeitä sekalaisessa järjestyksessä. Ilmoitusnimikkeet ovat pääosin samoja eri vankiloissa. Joissain vankiloissa niitä saattoi olla hieman muita enemmän. Valittavissa olevissa ilmoitusnimikkeissä oli runsaasti päällekkäisyyksiä, joillekin tapahtumille sen sijaan ei ollut nimikettä lainkaan. Esimerkkinä ilmoitusnimikkeiden päällekkäisyyksistä kohdassa 25 (Vanv, Riv) oleva itsetuhoisen käytös ja kohdassa 40 oleva itsetuhoisen käyttäytyminen. Kohdan 25 itsetuhoisen käytös saattaisi tarkoittaa vangin siirtämistä tarkkailuun itsetuhoisen käyttäytymisen vuoksi. Tässä tutkimuksessa olenkin luokitellut sen vangin tarkkailuun ja eristämiseen liittyvän otsakkeen alle. Jotkut ilmoitusnimikkeet kuten niskoittelu kohdassa 14, sopimaton käytös kohdassa 15, aggressiivinen käytös kohdassa 26 (Vanv, Riv) ja uhkaava käytös kohdassa 28 (Vanv, Riv) ovat sellaisia, että ilmoituksen tekijän voi olla vaikea analysoida eri käyttäytymismuotojen välillä eri tilanteissa. Tämän lisäksi ihmiset voivat myös kokea tilanteet hyvin eri tavoin. Samoin törkeä poistumislupaehtojen rikkominen (Vanv, Riv) kohdassa 3, lievä poistumislupaehtojen rikkominen (Vanv, Riv) kohdassa 4 ja poistumislupaehtojen rikkominen kohdassa 35 ovat nimikkeinä sellaisia, että ilmoitusta tekevän henkilön tulisi jo ilmoituksen tekovaiheessa ottaa kantaa rikkomuksen laatuun, vaikka rikkomusta ja sen syitä ei vielä ole selvitetty. Lisäksi lievä ja törkeä poistumislupaehtojen rikkominen puuttuvat kurinpitoseuraamusvalikosta, joten niitä ei

myöskään voida käyttää rikkeinä, joihin vangin todetaan syyllystyneen. Dopingrikokselle tai laitoksen ulkopuolelle myönnettävälle siviiliopintoluvan rikkomiselle ei löydy nimikkeitä lainkaan. Dopingrikoksia onkin kirjattu useiden muiden eri nimikkeiden alle. Siviiliopinnoille asetettujen ehtojen rikkomuksista käytetään yleensä opiskeluun liittyvien ehtojen rikkomisnimikettä. Tätä käytetään myös silloin, kun vanki rikkoo vankilan sisällä tapahtuvan opiskelun ehtoja. Epäkohdaksi voisi vielä mainita vankitietojärjestelmän kohdassa 19 olevan teräaseen hallussapito nimikkeen, joka ei kuvaa kaikkia niitä ”viritelmiä”, joita vangit askartelevat valmistakseen toisen vahingoittamiseen sopivan esineen.

Ilmoitusnimikkeissä on myös sellaisia nimikkeitä, joiden ei ole tarkoituksaan johtaa kurinpitoseuraamukseen. Tällaisia nimikkeitä ovat muun muassa omasta pyynnöstä eristetty (kohta 22), tutkinnallinen syy (Vanv, Riv kohta 24), siirto eristämistarkkailuun (Vanv, Riv kohta 25), VL 18:5 §:n perusteella erillään (kohta 33), TVL13:5 §:n perusteella erillään (kohta 34), Pakkokeinolain 1:18 §:n perusteella erillään (kohta 37), itsetuhoinen käytös (Vanv, Riv kohta 25) sekä itsetuhoinen käyttäytyminen (kohta 40). Myös palohälytys kohdassa 39 on nimike, jota voidaan käyttää sekä informatiivisesti että tilanteissa, joissa vanki tekee aiheettoman palohälytyksen, jolloin se on kurinpidollisesti merkittävä ilmoitus. Vankitietojärjestelmässä on myös nimike avolaitosmääräyksen peruuttaminen, joka ei edes ole vankiloiden päätösvallassa. Arviointikeskus tekee vankilan esityksestä päätöksen suljettuun laitokseen siirtämisestä. Muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikkeitä käytettiin myös paljon kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten lisäksi informaation jakamiseen.

Vankitietojärjestelmän ilmoituksista ei voi tehdä täysin varmoja johtopäätöksiä vankilassa vallalla olevasta problematiikasta vankilaturvallisuuden ja laitosjärjestyksen näkökulmasta. Ilmoitusnimike saattaa olla väärä, ilmoitusten määrä saattaa poiketa paljonkin tosiasiallisesti rikkeeseen osallisten vankien määrästä ja ilmoitusnimike saattaa vielä muuttua, mikäli asia etenee kurinpitopäätökseen asti. Esittäessä esimerkiksi päihteisiin liittyviä rikkeitä vain niistä ilmoituksista, joiden nimike jollain tavalla liittyy päihteisiin, eivät kaikki aiheesta tehdyt rikkomukset tule esille, sillä ilmoituksia on saatettu tehdä useiden muiden nimikkeiden alle.

7.2 Ilmoitusjärjestelmän käyttö ja ilmoitusten käsittely

Vankitietojärjestelmän rakenteellisten ongelmien lisäksi jokainen alueen vankila oli luonut omat käytäntönsä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Ainoastaan Riihimäen ja Suomenlinnan vankiloiden käytännöt olivat sellaisia, että lähes kaikki ilmoitukset tulivat asianmukaisesti käsiteltyä. Myös kurinpitopäätökset perusteineen olivat näiden laitosten sisällä johdonmukaisia. Muiden vankiloiden käytännöissä oli kehittämisen varaa. Suurimmat epäkohdat tulivat esille käsittelemättä jätetyissä ilmoituksissa, joidenkin ilmoitusten kohtuuttoman pitkissä käsittelyajoissa sekä kurinpitopäätöksissä, joiden perustetta ei oltu esitetty tai perusteet oli esitetty väärin. Myös poliisille siirrettävien rikosten osalta eri vankiloiden väliset käytännöt poikkesivat toisistaan huomattavasti. Huomioitava on kuitenkin se, että aineisto on kerätty yli vuosi sitten. Kaikki vankilaan liittyvät käytännöt ja prosessit elävät ja kehittyvät koko ajan. Osa tässä tutkimuksessa esitetyistä epäkohdista saattaa siis olla jo korjattu.

Vankiloiden ilmoitusjärjestelmää myös käytettiin eri tavoin eri vankiloissa. Ainoastaan Suomenlinnan vankilassa sekä Jokelan ja Keravan vankiloiden avo-osastoilla ilmoitusjärjestelmää käytettiin lähes 100 %:sti kurinpidollisten asioiden käsittelyyn. Muissa vankiloissa ilmoitusjärjestelmää käytettiin paitsi henkilöön kohdistuvien kurinpidollisesti merkityksellisiin ilmoituksiin myös informaatioluontoisiiin ilmoituksiin, joiden ei ollut tarkoituksaan johtaa kurinpitokäsittelyihin. Tämä varmasti osaltaan johti siihen, että myös kurinpidollisesti merkityksellisiä ilmoituksia jäi aika ajoin kokonaan käsittelemättä. Vain Riihimäen vankila näytti hallitsevan järjestelmän kaksijakoisen käytön kiitettävästi.

Ilmoituksen tekemisissä suurin ongelma näytti olevan oikean ilmoitusnimikkeen valinta. Ilmoituksissa käytettiin useita ilmoitusnimikkeitä jopa niin, että ilmoitukseen oli kirjattu kaikki nimikkeet, jotka saattaisivat viitata rikkeeseen / rikokseen. Muu tapahtuma ja muu rikkomus nimikkeet olivat myös sellaisia nimikkeitä, joita käytettiin tarpeettomasti sellaisissakin ilmoituksissa, joihin olisi löytynyt sopivampi ilmoitusnimike. Myös lyhyen ja ytimekkään ilmoituksen tekemiseen on syytä kiinnittää huomiota kaikissa vankiloissa.

Vankiloiden ilmoitusten käsittelyjen toimintatavat poikkesivat joiltakin osin paljonkin toisistaan. Joissakin vankiloissa kaikki ilmoitukset käsiteltiin säännönmukaisesti, vaikka kaikki ilmoitukset eivät johtaneetkaan seuraamuksiin. Mikäli asian jatkokäsittely ei ollut aiheellista, kirjattiin joissakin vankiloissa ilmoituksen lisätietoja kohtaan, että ilmoitus ei aiheuta toimenpiteitä. Usein syykin oli kirjattu vapaaseen kenttään. Joskus vankia oli kuultu ilmoitusten johdosta, mutta seuraamuksista ei ollut merkintöjä, vaikka kyseessä olisikin ollut melko vakava rike. Joissakin vankiloissa oli jäänyt useita ilmoituksia kokonaan käsittelemättä ja seuraamukset antamatta.

7.3 Kurinpitoseuraamukset

Myös kurinpitoseuraamusten määräämisen ja niiden perustelemisten osalta vankiloiden käytännöt poikkesivat toisistaan. Joissain vankiloissa kurinpitopäätökset oli perusteltu lakipykälän ja ilmoitettu mikäli lieventämis- tai koventamisperusteita oli käytetty. Joissain vankiloissa päätöksiä ei ollut perusteltu, tai ne oli perusteltu väärin pykälän. Samantyyppisissä rikkeissä saatettiin käyttää myös täysin toisistaan poikkeavia perusteluja, tai perusteena käytetyt pykälät vaikuttivat melko kaukaa haetuilta.

Tutkimuksen tekemistä hankaloitti ja tuloksiin vaikutti myös se, että vankilan sisällä ja vankiloiden välillä oli erilaisia käytäntöjä kirjattaessa seuraamuksia vankitietojärjestelmään. Ongelmat koskivat lähinnä valvotun koevapauden ehtojen rikkomisia, poliisille tutkittavaksi siirrettyjä rikoksia sekä sellaisia rikkomuksia, joiden seuraamus oli ollut muistutus, varoitus tai oikeuksien menetys (joka annettiin ilman kurinpitokäsittelyä johtajan päätöksellä). Joissakin vankiloissa selvitys ja seuraamus kirjattiin vaihtelevasti: joko ilmoituksen lisätietoja kohtaan, jolloin seuraamus ei näkynyt kurinpitolehdeillä, tai se oli kirjattu kurinpitovälelledelle niin, että se näkyi kurinpitoselauksen kautta haettuna. Jotkut kirjatusta rikkeistä näkyivät kurinpitolehdeillä, vaikka seuraamus ei olisi ollutkaan varsinainen kurinpitorangeistus, kuten muistutus tai seuraamus valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomisesta. Muistutuksen ja varoituksen välinen ero oli myös ajoittain epäselvä. Varoitusta käytettiin sellaisissa tilanteissa (ilman kurinpitokäsittelyä), jolloin oikea seuraamus olisi ollut muistutus. Myös muistutus saatettiin antaa seuraamukseksi kurinpitokäsittelyssä, vaikka vankeuslain mukaan kurinpitoseuraamuksena voi olla varoitus, oikeuksien menetys, ehdollinen tai ehdoton yksinäisyysrangaistus. Toisaalta ristiriitaista on se, että muistutus on kuitenkin yhtenä vaihtoehtona siinä valikossa, josta kurinpitoseuraamus valitaan.

Itse kurinpitorangeistuksen laadussa ja määrässä oli laitosten sisällä ja välillä, joitakin räikeitäkin epäkohtia. Samantyyppisistä rikkeistä saattoi seuraamus vaihdella puhuttelusta 7 vuorokauden ehdottomaan yksinäisyysrangaistukseen ilman, että päätöksissä olisi ollut minkäänlaista selvitystä lieventämis- tai koventamisperusteista. Epäkohtana pitäisin myös sitä, että esille tuli ehdottomasti kurinpitorangeistuksen arvoisia rikkeitä, joiden seuraamuksena oli säännönmukaisesti puhuttelu, sekä sitä, että kurinpitorangeistuksen laatu ja määrä oli useissa tapauksissa 2-3 vuorokauden ehdollinen tai ehdoton yksinäisyysrangaistus rikkeestä riippumatta. Lain mahdollistamaa yksilöllistä harkintavaltaa käytettiin kurinpitoprosessien käsittelyssä, mutta käytettiinkö sitä asianmukaisesti ja eettisesti oikein? Kurinpitoseuraamusta annettaessa tulisi, ja olisi mielekästä, miettiä järjestysrikkomuksen seuraamusta myös rikkeen moitittavuuden mukaan.

Rikoksen siirtämisestä poliisiin tutkittavaksi on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella toisistaan poikkeavia käytäntöjä. Esimerkiksi Keravan vankilasta siirretään lähes poikkeuksetta huumausaineen käyttörikokset poliisiin tutkittavaksi, muissa vankiloissa ne käsitellään lähes poikke-

uksetta kurinpitomenettelyssä. Vankilasta poliisin tutkittavaksi siirretyistä huumausaineiden käyttörikoksista on syyttäjä tehnyt lähes poikkeuksetta syyttämättäjättämispäätöksen asian vähäisyyden vuoksi (Nurmi, P. 2011). Näin ollen poliisin tutkittavaksi siirrettyjä rikoksia on syytä harkita tarkoin; sillä mikäli poliisin tehdessä asiasta syyttämättäjättämispäätöksen, ei vankilalla ole enää oikeutta alistaa rikosta kurinpitoprosessin alaiseksi.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella ilmoitusten kirjaamisesta kurinpitopäätöksen antamiseen käytettiin aikaa hyvin vaihtelevasti. Luonnollisesti ilmoitukset huumausaineiden käyttörikosten, poistumislualta palaamatta jäämisen sekä luvatta poistuneiden osalta käsittely vie huomattavasti kauemmin aikaa. Edellä mainituissa tapauksissa käsittelyaikoihin vaikuttaa muun muassa se, kuinka kauan testivarmenteiden saapuminen kestää tai milloin vanki palaa/palautetaan vankilaan ylilomalta tai luvatta poistumisen jälkeen. Monien muiden rikkomusten osalta yli kahden viikon käsittelyajat eivät vaikuta kovin perustelluilta.

Kurinpitorikkeen ilmetessä suljetuissa laitoksissa käytettiin myös jonkin verran hieman kyseenalaisia käytäntöjä. Vanki saatettiin siirtää rikkomuksen tultua ilmi välittömästi suljetumalle osastolle asian jäädessä muilta osin käsittelemättä: vankia ei kuultu, eikä ilmoituksen käsittelyosioon tehty merkintöjä toimenpiteistä. Joissain tapauksissa vanki eristettiin joksikin aikaa rikkomuksen johdosta, mutta muita mainintoja asian käsittelystä ei löytynyt. Joissain tapauksissa vanki oli eristetty ja kurinpitopäätöksessä vangille oli määrätty ehdotonta yksinäisyyttä niin kauan kuin tapahtumasta oli kulunut aikaa kurinpitopäivään, eli käytännössä vangin eristäminen loppui kurinpitopäätöksen antopäivänä.

Kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanosta en varsinaisesti kerännyt tutkimusmateriaalia. Suomenlinnan vankilan apulaisjohtaja Arto Tolkin kanssa käymässäni keskustelussa kuitenkin (2012) tuli esille, että avolaitoksessa annettujen ehdottomien yksinäisyysrangaistusten täytäntöönpanoa on syytä seurata siinä laitoksessa, jonne vanki on siirretty menettäessään avolaitoskelpoisuutensa. Tolkin mukaan vastaanottavaan laitokseen on otettava aika ajoin yhteyttä ja muistutettava kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanosta.

Myöskään vankitietojärjestelmän kurinpitopäätöksistä ei pystytäkään tekemään varmoja johtopäätöksiä vankiloissa vallalla olevasta problematiikasta laitosturvallisuuden ja turvallisuuden näkökulmasta. Joissain vankiloissa ilmoituksia oli jäänyt niinkin paljon käsittelemättä niin paljon, että se väistämättä vaikuttaa tulokseen. Mikäli tutkimuksen kohteena olisivat olleet ainoastaan kurinpitorangaistukseen johtaneet rikkeet, olisi huomioimatta jääneet käsittelyä vaatineet, käsittelemättä jääneet ilmoitukset. Samoin huomioimatta olisi jäänyt se, että samasta rikkeestä toisille annetaan kurinpitorangaistus ja toiset selviävät puhuttelulla.

7.4 Kehittämisehdotukset

Vankitietojärjestelmän eri prosesseihin on tulossa merkittäviä parannuksia uuden tietojärjestelmän käyttöönoton myötä vuonna 2015. Ennen uuden tietojärjestelmän käyttöönottoa tul-

laan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella käymään läpi vielä tuhansia kurinpitoprosesseja, joten vielä on syytä pyrkiä kehittämään ja yhtenäistämään nykyisiä työkäytäntöjä yhdenmukaisempaan suuntaan olemassa olevan järjestelmän puitteissa.

Vuonna 2000 apulaisoikeusasiamies esitti vankiloiden kurinpitokäytäntöjen yhtenäistämisen ratkaisuksi lain selkeyttämistä, valitusjärjestelmän laajentamista, koulutusta ja laitosten välistä yhteistyötä (AOA 7.6.2000/272/2/99; Myhrberg 2007, 107; Mohell & Pajuoja 2006, 158–174). Lain uudistamisen ja selkeyttämisen osalta toimenpiteet on tehty ja vankien mahdollisuus hakea oikaisua päätöksistä on tehokkaasti käytössä. Koulutus ja laitosten välinen yhteistyö on edelleen yksi tärkeimmistä toimenpiteistä, joilla lainmukaiseen kurinpitoprosessiin ja vankien kannalta yhdenmukaiseen asioiden käsittelyyn tulee pyrkiä.

7.4.1 Vankitietojärjestelmän toimintojen käyttö

Kurinpidollisesti merkittävän ja informatiivisen tiedon pitäminen erillään käytettävissä olevin keinoin helpottaa kurinpidollisesti merkittävien ilmoitusten säännönmukaisempaa käsittelyä. Vankitietojärjestelmässä on tähän joitakin keinoja, kuten aiemmin käsittelemäni yleiset ilmoitukset, joiden käyttöä voisi lisätä esimerkiksi tehtyjen tilatarkastusten osalta. Vankitietojärjestelmässä päiväkirjasivun ylälaudassa on myös vapaa kenttä, johon on mahdollista kirjata vankiin ja vankilan toimintoihin liittyvää informatiivista tietoa. Tämä tila on ainakin ajoittain käytössä Vantaan, Riihimäen, Keravan ja Jokelan vankiloissa. Suomenlinnan vankilassa se otettiin onnistuneesti päivittäiseen käyttöön maaliskuun 2012 aikana.

Edellä mainitun lisäksi vankitietojärjestelmässä kohdat 7 ja kohta 23 ovat tyhjiä. Näihin kohtiin voisi tarpeen mukaan lisätä puuttuvia ilmoitusnimikkeitä tai muuten hyvin yleisesti käytettäviä nimikkeitä, esimerkiksi vangin terveydentilasta. Myös muita informaatioluontoisia nimikkeitä voisi täyttää tähän. Raudoituksesta kuljetuksen turvaamiseksi oli huomattavan paljon informatiivisia ilmoituksia. Tämän tiedon osalta voisi selvittää, voiko tiedon kirjata jo valmiiksi vankipassiin sen henkilön toimesta, joka tekee passituksen kyseiseen kuljetukseen. Näin ollen päätös tehtäisiin ennen kuljetusta huomioiden vangin riski syyllistyä kuljetuksen aikana häiritsevään käyttäytymiseen.

Vaikka vankitietojärjestelmä säilyisikin ennallaan uuden tietojärjestelmän käyttöön ottoon asti, on olemassa asioita, joihin jokainen voi vaikuttaa ja joka osaltaan parantaa kurinpitoprosessien yhdenmukaisempaa ja paremmin vertailtavaa lopputulosta:

- ilmoitukset tehdään kaikista niistä asioista, joista se on sovittu tehtäväksi,
- ilmoitusnimike valitaan järkevästi ja nimikkeen tulee kuvata rikettä,
- mikäli mikään ilmoitusnimikkeistä ei kuvaa kyseistä rikettä, vain silloin valitaan muu rikkomus tai muu tapahtuma nimike,
- ilmoitukset kirjataan asianmukaisesti: lyhyesti ja ytimekkäästi panostaen ilmoitusten laatuun,

- jokainen ilmoitus käsitellään säännönmukaisesti kohtuullisessa ajassa ja merkinnät käsitteystä kirjataan ilmoitukseen,
- kurinpitopäätöksissä mietitään myös teon vakavuutta suhteessa rangaistukseen,
- päätös perustellaan sen lain pykälän, johon päätös perustuu,
- mahdolliset oheisseuraamukset päätetään kurinpitopäätöksen yhteydessä ja kirjataan päätökseen,
- vangin laitossiirron yhteydessä siirtoa ei hyväksytä ennen kuin keskeneräiset kuriasiat on käsitelty.

Vankiloiden kurinpitojärjestelmän toteuttamiseen yhdenmukaisesti eri vankiloiden välillä yksi tärkeimmistä keinoista olisi kurinpitojärjestelmän parissa työskenteleville henkilöille järjestettävä koulutus. Koulutuksen tulisi kohdistua koko kurinpitoprosessiin ja kohderyhmänä tulisi olla koko se henkilöstö, joka osallistuu kurinpitoprosessiin jossain vaiheessa. Koulutuksen tulisi sisältää ohjeistusta kuulemiseen, ilmoituksen ja kurinpitopäätöksen tekoon sekä lakipykälien tulkintaan ja kirjaamiseen. Samoin koulutuksessa tulisi käsitellä sitä, mitä kirjataan ja mihin.

7.4.2 Yhteisesti sovittavat ja ohjeistusta vaativat asiat

Kurinpitoilmoituksia analysoidessa tuli esille asioita, joiden toimintatavoista olisi Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella syytä sopia yhteisesti. Tällaisia asioita ovat muun muassa:

- Voiko vangille määrätä kurinpitoseuraamuksen, mikäli virtsanäytteen pikatestaus antaa positiivisen tuloksen, vanki myöntää aineiden käytön, mutta tulos tulee varmennuksesta negatiivisena?
- Voiko vangille määrätä kurinpitorangeistuksen, mikäli vanki antaa niin sanotun vesivirtsanäytteen, eli manipuloi virtsatestin tulosta juomalla ylen määrin vettä?
- Voiko vangille antaa kurinpitorangeistuksen, kun hän poistumislualta palatessaan antaa positiivisen virtsanäytteen, mutta kieltää käyttäneensä kiellettyjä aineita? Tällaisessa tilanteessa huumausaineen käyttö on tapahtunut joko laitoksessa (huumausaineen käyttörikos) tai poistumisluvalla (poistumislupaehtojen rikkominen).
- Kuinka toimia, kun vangin virtsanäyte antaa tuloksen, jossa vanki on käyttänyt lääkeaineita, joita vankilalääkäri ei ole hänelle määrännyt. Lääkkeillä ei aina ole edes huumavaa vaikutusta ja usein vanki sanookin ottaneensa vahingossa jonkun muun lääkkeet. Tällaisia tapauksia sattuu lähes kuukausittain. Maalaisjärjellä ajateltaessa, kuinka todennäköistä on, että kukaan ottaa ”vahingossa” jonkun muun lääkkeitä?
- Mikä on oikea nimike rikkeelle vangin palatessa poistumislualta päihtyneenä? Alkoholin nauttiminen siviilissä ei ole lailla kielletty. Vanki kuitenkin rikkoo poistumislualle asetettuja ehtoja käyttämällä alkoholia. Onko kysymyksessä siis itsensä päihdyttäminen vai poistumislupaehtojen rikkominen?
- Millaisissa tapauksissa oikeuksien menetys on niin sanottu kurinpidollinen rangaistus? Nykykäytännön mukaan avolaitoksissa, vangilla on johtajan luvalla mahdollisuus oman puhelimen ja Internet-yhteyden käyttöön. Avolaitoksen ohjeiden mukaan vangin rik-

koessa laitteen käytölle asetettuja ohjeita, vanki voidaan määrätä menettämään puhelimen tai Internet-yhteyden käyttöoikeus määräajaksi. Päätöksen tästä tekee johtaja, eikä sitä saa kirjata kurinpitovälilehdelle. Mihin kirjataan oikeuksien menetys esimerkiksi gsm- puhelinten ja atk-laitteiden käyttökiellon osalta?

- Mitkä rikoslakiin perustuvista järjestysrikkomuksista siirretään, on järkevää siirtää tai on ehdottomasti siirrettävä poliisin tutkittavaksi?

7.4.3 Vankitietojärjestelmän uudistuksessa huomioitavat asiat

- Järjestysrikkomuksiin liittyvän ja informatiivisen tiedon sekä vangin terveydentilaan liittyvän tiedon selkeä erottaminen toisistaan mahdollistaisi kurinpidollisten asioiden täsmällisemmän ja tehokkaamman käsittelyn sekä muun tiedon ohjattavuuden niille henkilöille, joiden työssä se on merkityksellistä (esimerkiksi terveydenhuoltohenkilökunnalle).
- Kurinpidolliseksi tarkoitettujen ilmoitusten nimikkeiden tulisi olla yhteneväisiä VL 15 luvun 3 §:n kanssa.
- Ilmoitusnimikkeet tulisi luokitella, päällekkäiset ilmoitusnimikkeet ja avolaitospaikan menettäminen nimike tulisi poistaa valikosta.
- Puuttuvat rikenimikkeet, kuten dopingrikos, siviiliopintolupaehtojen rikkominen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden hallussapito tulisi lisätä valikkoon.
- Kielletyt aineet tulisi luokitella alkoholipitoisiin aineisiin, huumausaineisiin, luvattomiin lääkkeisiin ja dopingaineisiin.
- Laitoksen ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomiset tulisi huomioida niin, että poistumislupaehtojen rikkomisten lisäksi myös siviilityön, opintojen ja muu lupa nimikkeellä myönnettyjen lupien ehtojen rikkomiset olisivat tilastoitavissa.
- Valvotun koevapauden lupaehtojen rikkomiselle pitäisi olla Vatissa oma järjestelmä. Kyseisten lupaehtojen rikkomukset eivät perustu VL 15 luvun 3 §:ään. Järjestelmä ei ole niin kutsuttu kurinpitäjärjestelmä, eikä näiden ehtojen rikkomista nykyisellään saa kirjata näkyväksi kurinpitolehdelle.
- Poliisin tutkittavaksi siirretyille rikoksille, muistutuksille ja sellaisille oikeuksien menetyksille, jotka eivät vankeuslain mukaan ole kurinpitorangeistuksia vaan seuraamuksia (VL 15 luku 4 §), tulisi ilmoituksen yhteydessä olla oma merkintäkohta. Tästä sen myös voisi mahdollisesti luotettavasti tilastoida.
- Vankitietojärjestelmä ohjaa mahdollisesti rakenteellaan eri prosesseja. Kurinpitoprosessissa tulisi olla tämän vuoksi niin sanottuja pakollisia tietokenttiä, joiden täyttäminen olisi edellytyksenä tietojen tallentamiselle ja asiassa etenemiselle. Pakollisia kenttiä tulee olla muun muassa:
 - rike, johon vangin todetaan syyllistyneen,
 - kurinpitopäätös,

- kurinpitopäätöksen perustelut (lakipykälä tai pykälät, johon päätös perustuu),
 - mahdolliset oheisseuraamukset.
- Kurinpitopäätösten yhteydessä tulisi olla valikko, josta voi valita päätöksen perusteena käytetyt lakipykälät. Samoin pitäisi olla valikko, johon merkitään mahdolliset lieventämis- tai koventamisperusteet sekä oheisseuraamukset (avolaitoskelpoisuuden menettämisesitykset, siirrot suljetummalle osastolle, toimintapaikan menetys, suoritetun ajan menetys, vaikutukset poistumis- tai muihin lupiin jne.).
 - Ilmoituksen yhteyteen tulisi vangin kuulemiskertomuksen lisäksi voida luoda kuulemiskertomus myös mahdollisille asian selvittämisen yhteydessä kuultaville todistajille heidän omalla nimellään. Nykyinen käytäntö on, että saman ilmoituksen alle kirjattavat kuulemiskertomukset tulevat sen vangin kohdalle, jonka nimellä ilmoitus on tehty.
 - Ilmoituksen yhteydessä tulisi olla mahdollisuus ilmoittaa luvattomat aineet ja esineet niin, että erillisellä hakutoiminnolla pystytään poimimaan tiedot ilman, erillisen ilmoituksen tekemistä näistä aineista tai esineistä.

8 Lopuksi

Tämän tutkimushankkeen tekeminen oli haastavaa, mutta opettavaista. Monta kertaa törmäsin tilanteeseen, jossa kaikki tosiksi toteamani asiat olikin mahdollista tulkita toisin, eivätkä loputkaan olleet lopullisia. Lähes puolentoista vuoden työskentelyä tämän hankkeen parissa voisin parhaiten verrata pitkään kävelylenkkiin yhden yön ikäisellä jäällä. Jos minulla olisi ollut kyky nähdä nurkan taakse, tekemäni valinnat olisivat olleet toisenlaisia. Nyt lopputulos syntyi ojan ja allikon kautta.

Vankilamaailmassa alituinen väärinpeluu on tosiasia, joka ei häviä kauniilla sanoilla, eikä hienoilla puheilla. Sen hallitsemiseksi on käyttöömme annettu lakiin perustuva kurinpitojärjestelmä, joka toimii vain, jos sitä käytetään oikeudenmukaisesti. Yhdenmukainen kohtelu ei tässä tilanteessa tarkoita kaikille samaa rangaistusta rikkeestä riippumatta, vaan ehdottomasti sitä, että seuraamuksessa on huomioitu myös rikkeen vakavuus.

Vankiloiden kurinpitoprosesseja hoitavien henkilöiden tietotaidon vaatimustaso on erittäin korkea. Siihen liittyy kiinteästi kyky ajatella eettisesti oikein sekä kyky arvioida vahingon ja tietoisien valinnan välinen ero. Uskonkin, että vasta lukuisten erheiden kautta löytyy se kultainen keskitie, jota ei ole syytä kutsua kyynisyydeksi vaan realismiksi. Kunnes olemme niin pitkällä, että työväläneemme ovat ajan tasalla, tulee olemassa olevia työmenetelmiä kehittää siten, että riittävällä ohjeistuksella ja koulutuksella kompensoimme järjestelmän vikoja. Yhdenmukaiseen kohteluun ja oikeudenmukaisuuteen voimme pyrkiä vain niillä keinoilla, joita meillä on käytettävissämme.

Johdantokappaleessa esitin kysymyksen siitä, toteutuvatko kurinpidollisissa seuraamusprosesseissa Rikosseuraamuslaitoksen yksittäisiä vankeja koskevat tavoitteet rangaistusajan suunnitelmallisesta, prosessinomaisesta etenemisestä ja uusintarikollisuuden ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Käytetäänkö lain mahdollistamaa yksilöllistä harkintavaltaa tukemaan näitä tavoitteita? Vastaus molempiin kysymyksiin on helppo: kyllä ja ei. Parhaimmillaan kurinpitojärjestelmä itsessään viestittää vangille sääntöjen noudattamisen eduista ja niiden kautta saavutetuista etuuksista (lomakelpoisuus, avolaitoskelpoisuus jne.). Vangin rikkoessa sääntöjä, vangin rangaistusajan suunnitelmassa tulisi huomioida myös kurinpidolliset toimenpiteet ja muutettava siltä osin sen tavoitteisiin tähtääviä keinoja, jotta vangin rangaistusaikaisten tavoitteiden toteutuminen olisi mahdollista kurinpidollisista seuraamuksista huolimatta.

Toimimaton kurinpitojärjestelmä taas viestittää vangille siitä, että väärinpeluu on sallittua. Tietojärjestelmästä ei löydy niitä tekemättömiä ilmoituksia, eikä antamattomia kurinpitopäätöksiä. Hyvin suurella todennäköisyydellä vangitkaan eivät esitä oikaisuvaatimuksia niistä vakavistakaan rikkeistä, joista he selvisivät puhuttelulla. Tällaisissa tapauksissa lain mahdollistamaa yksilöllistä harkintavaltaa käytetään ehdottomasti eettisesti väärin. Myöskään vaikuttavuuden näkökulmasta, ei yksittäisiä oleellisesti kokonaisuuteen kuuluvia prosesseja, voi sulkea pois.

Lähteet

AOA 2924/2/02

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen työjärjestys. Päivätty 18. päivänä tammikuuta 2011.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, Toimintojen kehittämissuunnitelma. Versio 1:2012

Edgar, Kimmet, O'Donnell, Ian & Martin, Carol 2003: Prison Violence: The Dynamics of Conflicts. Fear and Power. Portland: William Publishing.

Junninen, Mika 2008. Suomalaisten vankien turvallisuus. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 5/2008. Vammalan Kirjapaino Oy.

Laulumaa, Samuli 2011. Vankilatilojen määrittely valvonnan intensiivisyyden mukaan. Rikosseuraamuslaitoksen toimeksiannosta tehty selvitys vankilatilojen määrittelystä valvonnan intensiivisyyden mukaan.

Tolvanen, Matti 2011. Vankien poistumislupakäytännöt ja niiden yhteneväisyys. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 4/2010 s. 17.

Kuivajärvi, Kirsti (2010) Rikosseuraamusviraston kirje vankiloiden johtajille ja aluejohtajille 1/50/2010.

Mohell, Ulla & Pajuoja, Jussi (2006) Vankeuspaketti. Vankeinhoidon kokonaisuudistus käytännössä. Tallinna 2006: AS Pakett.

Moore, Henrietta 1994: A Passion for Difference: Cambridge: Polity Press.

Myhrberg, Pertti 2007. Vangin asema ja valvonta. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen opikirja 1/2007. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus: Juvenes Print.

Rikosseuraamuslaitoksen raportti 7.5.2010. (1/043/2010) Tarkastuskertomus: Jokelan vankilan tarkastus.

Rikosseuraamuslaitoksen raportti 3.6.2010. (2/043/2010) Tarkastuskertomus: Pelson vankilan tarkastus.

Rikosseuraamuslaitoksen raportti 7.9.2010. (3/043/2010) Tarkastuskertomus: Naarajärven vankilan tarkastus.

Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2011. Blomster, Peter, Linderborg, Henrik, Muiluvuori, Marja-Liisa, Salo, Irja, Tyni, Sasu.

Ruckenstein, Minna & Teppo, Annika (2005). Vankien väliset valtasuhteet ja väkivallan pelko suljetussa vankilassa. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2005. Vammalan Kirjapaino Oy.

Suomen laki, 2012. Rikosoikeus ja oikeudenkäynti. Helsinki 2011: Talentum Media Oy. Kariston kirjapaino 2011

Suomen säädöskokoelma, 2005. Julkaistu Helsingissä 30 päivä syyskuuta 2005.

Toch, Hans 1992. Living in Prison: The Ecology of Survival. Revised Edition. Washington DC: American Psychological Association.

Tolvanen, Matti 2010. Vankien poistumislupakäytännöt ja niiden yhteneväisyys. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 4/2010 s. 17.

Sähköiset lähteet

Erillään pitäminen:

<http://www.rikosseuraamus.fi/15967.htm> (tulostettu 22.4.2011)

Etelä-Suomen rikosseuraamusalue:

<http://www.rikosseuraamus.fi/49225.htm> (haettu 4.4.2011)

Helsingin vankila, henkilöstö:

<http://www.rikosseuraamus.fi/24928.htm> (haettu 4.4.2011)

Helsingin vankila, toiminnot:

<http://www.rikosseuraamus.fi/24927.htm> (haettu 4.4.2011)

Jokelan vankila:

<http://www.rikosseuraamus.fi/6411.htm> (haettu 4.4.2011)

Jokelan vankila, henkilöstö:

<http://www.rikosseuraamus.fi/27465.htm> (haettu 4.4.2011)

Jokelan vankila, toiminnot:

<http://www.rikosseuraamus.fi/27464.htm> (haettu 4.4.2011)

Jokelan avovankilaosasto:

<http://www.rikosseuraamus.fi/27466.htm> (haettu 5.4.2011)

Järjestys ja turvallisuus:

<http://www.rikosseuraamus.fi/15118.htm> (tulostettu 22.4.2011)

Järjestyssäännöt:

<http://www.rikosseuraamus.fi/47006.htm> (tulostettu 22.4.2011)

Karkaamiset ja luvatta poistumiset

<http://www.rikosseuraamus.fi/15905.htm> (tulostettu 22.4.2011)

Keravan vankila:

<http://www.rikosseuraamus.fi/6409.htm> (haettu 4.4.2011)

Kurinpitorangaistus:

<http://www.rikosseuraamus.fi/15966.htm> (tulostettu 22.4.2011)

Poistumislupatilastot tammikuu 2011:

<http://oiva.om.fi/uploads/zdkb1898.xls> (haettu 25.3.2012)

Poistumislupatilastot helmikuu 2011:

<http://oiva.om.fi/uploads/6bzkm3knzwt.xls> (haettu 25.3.2012)

Poistumislupatilastot maaliskuu 2011:

<http://oiva.om.fi/uploads/4kr1iy.xls> (haettu 25.3.2012)

Päihdevalvonta:

<http://www.rikosseuraamus.fi/16060.htm> (tulostettu 22.4.2011)

Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020

<http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/ezg5sofwogs0.pdf> (tulostettu 2.4.2012)

Riihimäen vankila:

<http://www.rikosseuraamus.fi/6407.htm> (haettu 5.4.2011)

Riihimäen vankila, oppisopimuskoulutus:

<http://www.rikosseuraamus.fi/14320.htm> (haettu 5.4.2011)

Riihimäen vankila, toiminta:

<http://www.rikosseuraamus.fi/24937.htm> (haettu 5.4.2011)

Rikosseuraamuslaitos:

<http://www.rikosseuraamus.fi/49146.htm> (haettu 4.4.2011)

Suomenlinnan vankila:

<http://www.rikosseuraamus.fi/16869.htm> (haettu 4.4.2011)

Vantaan vankila:

<http://www.rikosseuraamus.fi/13275.htm> (haettu 5.4.2011)

Vantaan vankila, toiminta:

<http://www.rikosseuraamus.fi/28149.htm> (haettu 5.4.2011)

Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011 -2020:

<http://oiva.om.fi/asp/system/empty.asp?P=11457&VID=default&SID=644021766243981&S=1&C=21374&A=closeall> (haettu 30.3.2012)

Julkaisemattomat lähteet

Flyström, Tommi 2011. Vastaus allekirjoittaneen sähköpostitiedusteluun 18.4.2011.

Gangnuss, Danila 2011. Vastaus allekirjoittaneen sähköpostitiedusteluun 9.4.2011.

Juutinen, Satu. Rikosseuraamustyöntekijä Satu Juutisen haastattelu 4.4.2011 Suomenlinnan vankilassa.

Kaarmila, Katja 2011. Vastaus allekirjoittaneen sähköpostitiedusteluun 11.4.2011.

Kitti, Marko 2011. Vastaus allekirjoittaneen sähköpostitiedusteluun 8.4.2011.

Nurmi, Petri 2011. Haastattelu Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksella 6.5.2011.

Taulukot

Taulukko 1: Suljetuissa vankiloissa kirjatut ilmoitukset, kurinpidollisesti merkittävät ilmoitukset, yleiset ilmoitukset ja ilmoitukset luvattomista aineista ja esineistä ...	36
Taulukko 2: Avovankiloissa kirjatut ilmoitukset, kurinpidollisesti merkittävät ilmoitukset, yleiset ilmoitukset ja ilmoitukset luvattomista aineista ja esineistä ...	38
Taulukko 3: Ilmoitusnimikkeet järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista.....	39
Taulukko 4: Ilmoitukset ja kurinpitoseuraamukset järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista	40
Taulukko 5: Ilmoitusnimikkeet päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista	47
Taulukko 6: Ilmoitukset ja seuraamukset päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista	48
Taulukko 7: Ilmoitusnimikkeet vankilan ulkopuolelle myönnettyjen ehtojen rikkomisista	54
Taulukko 8: Ilmoitukset ja seuraamukset vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomista	55
Taulukko 9: Vangin käyttäytymiseen liittyvät ilmoitusnimikkeet	62
Taulukko 10: Ilmoitukset ja seuraamukset vangin käyttäytymiseen liittyvistä rikkomuksista	63
Taulukko 11: Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvät ilmoitusnimikkeet	67
Taulukko 12: Laitosjärjestyksen rikkomiseen liittyvät ilmoitukset ja seuraamukset	68
Taulukko 13: Muu rikkomus ja muu tapahtuma ilmoitusnimikkeet	73
Taulukko 14: Ilmoitukset ja seuraamukset muu rikkomus ja muu tapahtuma nimikkeillä.....	73
Taulukko 15: Ilmoitusnimikkeet liittyen vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen .	84
Taulukko 16: Vangin tarkkailuun ja erillään pitämiseen liittyvät ilmoitukset	85

Liitteet

Liite 1. Ilmoitukset vankitietojärjestelmässä	116
Liite 2. Rikosseuraamuslaitoksen määräys Dnro 13/004/201	117
Liite 3. Tutkimuslupa.....	119
Liite 4. Taulukot ilmoituksista ja kurinpitoseuraamuksista vankiloittain	121

Vankitietojärjestelmässä olevat ilmoitusnimikkeet:

- 1) Itsensä päihdyttäminen
- 2) Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen
- 3) Törkeä poistumislupaehtojen rikkominen
- 4) Lievä poistumislupaehtojen rikkominen
- 5) Siviilityön ehtojen rikkominen
- 6) Opiskeluun liittyvien ehtojen rikkominen
- 7) Tyhjä
- 8) Päihteiden hallussapito
- 9) Päihteiden valmistus, välitys
- 10) Työstä kieltäytyminen
- 11) Muusta toiminnasta kieltäytyminen
- 12) Haitanteko virkamiehelle
- 13) Muihin kohdistunut väkivalta
- 14) Niskoittelu
- 15) Sopimaton käytös
- 16) Valtion omaisuuden turmeleminen
- 17) Luvaton tavarahan hallussapito
- 18) Laitosjärjestyksen rikkominen
- 19) Teräaseen hallussapito
- 20) Karkaaminen, karkaamisen yritys
- 21) Muu rikkomus
- 22) Omasta pyynnöstä eristetty
- 23) Tyhjä
- 24) Tutkinnallinen syy
- 25) Itsetuhoinen käytös
- 26) Aggressiivinen käytös
- 27) Muu tapahtuma
- 28) Uhkaava käytös
- 29) Huumausaineen käyttörikos
- 30) Avolaitosmääräyksen peruuttaminen
- 31) Siirto eristämistarkkailuun / tarkkailuun
- 32) Luvaton poistuminen
- 33) VL 18:5 §:n perusteella erillään s.3897
- 34) TVL 13:5 §:n perusteella erillään s.3930
- 35) Poistumislupaehtojen rikkominen
- 36) Valvotun koevapauden lupaehtojen rikkominen
- 37) PakkokeinoL:n 1:18b §:n perusteella erillään
- 38) Huumausainerikos
- 39) Palohälytys
- 40) Itsetuhoinen käyttäytyminen
- 41) Virkamiehen vastustaminen

RIKOSSEURAAMUSLAITOS MÄÄRÄYS DNRO 13/004/2010
29.12.2010

Toimivalta: Vankeuslaki 15 luku 18 § ja tutkintavankeuslaki 10 luku 18 §

Voimassa: 1.1.2011 toistaiseksi

Kumoaa: Määräyksen kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanosta 3/011/2006, 8.9.2006

Vastaanottaja: Rikosseuraamuslaitos

Kurinpitorangeistuksista säädetään vankeuslain 15 luvussa ja tutkintavankeuslain 10 luvussa. Muutoksenhausta kurinpitoasiassa annettuun päätökseen säädetään vankeuslain 20 luvussa ja tutkintavankeuslain 15 luvussa.

Kurinpitorangeistukset

Jollei muistutusta pidetä riittävänä seuraamuksena, vangille ja tutkintavangille voidaan määrätä kurinpitorangeistuksena:

1. varoitus;
2. vapaa-ajan toimintaan osallistumisen, rahan tai muiden maksuvälineiden käytön tai omaisuuden hallussapidon rajoittaminen enintään 30 vuorokauden ajaksi (oikeuksien menetykset); tai
3. sijoittaminen yksinäisyyteen enintään 14 vuorokauden ajaksi (yksinäisyysrangaistus).

Muu kurinpitorangeistus kuin varoitus voidaan määrätä ehdollisena vähintään yhden ja enintään kolmen kuukauden koeajalla. Kurinpitorangeistus on pantava täytäntöön viipymättä ja tarpeetonta huomiota herättämättä. Jos täytäntöönpanon aloittaminen aiheuttaa vaaraa vangin terveydelle, täytäntöönpanon aloittamista on lykättävä.

Varoituksen täytäntöönpano:

Varoitus pannaan täytäntöön julistamalla päätös vangin läsnä ollessa tai antamalla vangille ote kurinpitorangeistuksen käsittelystä pidetystä pöytäkirjasta.

Oikeuksien menetyksen täytäntöönpano:

Oikeuksien menetykset ei saa estää vangin mahdollisuuksia pitää yhteyksiä vankilan ulkopuolelle. Täytäntöönpanon aika lasketaan päiväluvun mukaan siten, että oikeuksien menetyksen ensimmäinen täytäntöönpanopäivä on kurinpitopäätöksen antamispäivä.

Vapaa-ajan toimintaan osallistumisen rajoittaminen:

Täytäntöönpano tapahtuu siten, että vangille ei anneta mahdollisuutta osallistua kurinpitopäätöksessä määrättyihin vapaa-ajan toimintoihin. Vangin oikeutta osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin ja ulkoilla vähintään tuntia päivässä ei saa rajoittaa.

Rahan tai muiden maksuvälineiden käytön rajoittaminen:

Täytäntöönpano tapahtuu siten, että vankeuslain 9 luvun 4 §:ssä ja tutkintavankeuslain 5 luvun 4 §:ssä säänneltyä rahan tai muiden maksuvälineiden käyttömahdollisuutta rajoit-

tetaan joko osittain tai kokonaan. Tällöin voidaan rajoittaa vangin oikeutta hankkia laitostuomymälästä elintarvikkeita ja muita tarvikkeita, oikeutta hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita laitoksen ulkopuolelta, oikeutta käyttää vankilan ulkopuolelta tulevaa rahaa ja muita maksuvälineitä sekä oikeutta vankilan välityksellä toimittaa rahaa ja muita maksuvälineitä vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille.

Yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpano

Vankia, jolle on määrätty kurinpitörangaistuksena yksinäisyysrangaistus, pidetään erillään muista vangeista siihen tarkoitukseen varatussa huoneessa tai sellissä. Täytäntöönpanon aika lasketaan vuorokausien mukaan siten, että ensimmäinen täytäntöönpanopäivä on kulunut silloin, kun vanki on suorittanut yksinäisrangaistusta 24 tuntia täytäntöönpanon alkamisesta. Yksinäisyysrangaistukseen sisältyvistä rajoituksista ja täytäntöönpanoon liittyvistä menettelytavoista säädetään vankeuslain 15 luvun 8 §:ssä ja tutkintavankeuslain 10 luvun 8 §:ssä.

Ennen yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista vangille tulee tehdä turvatarkastus ja vangin vaatetus on vaihdettava. Yksinäisyysrangaistusta suorittavalla vangilla on oikeus pitää hallussaan kohtuullinen määrä kirjallisuutta ja lehtiä, kirjoitustarvikkeita, henkilökohtaisen hygienian hoitamiseksi välttämättömiä tarvikkeita, kahvia, teetä ja sokeria sekä tupakointivälineet. Tulentekovälineiden haltuun antamisessa tulee noudattaa tarpeellista varovaisuutta.

Ulkoilu, peseytyminen ja saunassa käynti voi tapahtua yhdessä muiden yksinäisyysrangaistusta suorittavien vankien kanssa. Yksinäishuoneet on päivittäin perusteellisesti tuuletettava ja niiden lämmityksen ja valaistuksen on oltava riittävä.

Yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanoa varten vanki voidaan siirtää toiseen aluevankilan yksikköön, mikäli laitoksesta puuttuvat yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanoon soveltuvat tilat tai muusta vastaavasta syystä. Yksinäisyysrangaistusta suorittavia vankeja tulee tarkkailla turvallisuudesta vastaavan virkamiehen antamien ohjeiden mukaisesti. Erityisesti tulee huolehtia siitä, että yksinäisyydessä pidettävien vankien psyykkistä ja fyysistä tilaa jatkuvasti tarkkaillaan.

Turvallisuudesta vastaavan virkamiehen tulee huolehtia siitä, että vangin määräämisestä kurinpidolliseen yksinäisyyteen ilmoitetaan viipymättä lääkärille tai muulle terveydenhuoltohenkilökuntaan kuuluvalla virkamiehelle, samoin kuin vangin fyysisessä ja psyykkisessä tilassa havaittavista muutoksista.

Jos yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanon havaitaan vaikuttavan haitallisesti vangin terveyteen, johtaja päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä ja siirtämisestä toiseen ajankohtaan. Yksinäisyysrangaistus voidaan vangin pyynnöstä keskeyttää myös jouluna, pääsiäisenä ja itsenäisyyspäivänä. Yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevat tiedot merkitään vankitietojärjestelmään.

Rikosseuraamuslaitoksen
pääjohtaja Esa Vesterbacka

Lakimies Jani Kotoaro

Päätös

13.4.2011

18/332/2011

Ritva Anttila
rikosseuraamusesimies
Helsingin avovankila
Suomenlinna C 86
00190 Helsinki

Hakemuksenne 4.4.2011

Tutkimuslupahakemus

Olet hakenut Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman ylemmän amk-tutkinnon opinnäytetyötä varten. Opinnäytteen ohjaajana toimii lehtori Emmi Lattu.

Tutkinnon suorittamiseen sisältyy rikosseuraamusalan tutkimus- ja kehittämishanke. Kehittämisosiossa tarkoituksena on luoda selkeä kurinpitokäsikirja kurinpitoprosesseja toteuttavien henkilöiden työn avuksi.

Tutkimuksen aihe ja tarkoitus

Opinnäytteen tarkoituksena on selvittää vankien kurinpitokäytäntöjä Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloissa 9/2010- 3/2011 välisenä aikana.

Tutkimuksen toteutus

Osa tutkimuksesta suoritetaan vankitietojärjestelmään tallennettujen dokumenttien perusteella ja osa (kahdella) strukturoiduilla lomakekyselyllä, jotka on osoitettu kurinpitoprosesseja toteuttavalle henkilökunnalle (ja kurinpitoprosessin läpikäyneille vangeille). Vangeille osoitettu kysely toteutetaan, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi muun tutkimusaineiston hankinnan jälkeen.

Tämän lisäksi haetaan lupaa kerätä aineistoa (niiden vankien osalta, joista kyseisellä aikavälillä on tehty ilmoituksia) Riski- ja tarvearvioon liittyvistä SIR-pisteytyksestä ja rangaistusajan suunnitelmista ja toimintapäätöksistä (toimintaan sijoittaminen rangaistusaikana) siltä osin kuin se tutkimuksen kannalta on merkityksellistä

Lupahakemus

Haette lupaa vankitietojärjestelmän aineistoon ja kyselyjen suorittamiseen.

Käyntiosoite
Albertinkatu 25
00180 HELSINKI

Postiosoite
PL 319
00181 HELSINKI

Puhelin
010 36 88500

Telekopio
010 36 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Päätös

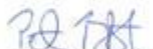
Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti.

Henkilöstön ja vankien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista. Kyselyjen toteuttaminen vangeille ja henkilöstölle sovitaan kunkin vankilan johtajan välityksellä. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilaosastojen muulle toiminnalle.

Tutkimusaineiston käsittelyyn tulee kiinnittää erityistä huomiota. Vankitietojärjestelmän tutkimusaineistoa tulee käsitellä vankila-alueella tai jos aineistoa kuljetetaan alueen ulkopuolelle, on se talletettava salatusti. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää kopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VANTAA). Hankkeesta tulee myös lähettää tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista tiivistelmän internet-sivuillaan.

 Kirsti Kuivajärvi
 kehitysjohtaja

 Peter Blomster
 tutkija
Tiedoksi

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja Katri Järvinen
 Helsingin vankilan johtaja Jouko Pietilä
 Suomenlinnan vankilan johtaja Sinikka Saarela
 Keravan vankilan johtaja Timo Koivuniemi
 Vantaan vankilan johtaja Tuomo Junkkari
 Jokelan vankilan johtaja Eeva Säisä
 Riihimäen vankilan johtaja Pasi Oksa

1 Ilmoitukset ja seuraamukset järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Keskivankiluku	159	224	296	95	76	71	36	105	1062
Henkilöön kohdistuneet ilmoitukset	196	108	83	124	43	94	21	54	723
vankia kohden	1,2	0,5	0,3	1,3	0,6	1,3	0,6	0,5	0,7
Kurinpidollisesti merkitykselliset ilmoitukset	97	79	53	119	42	55	21	54	520
vankia kohden	0,6	0,4	0,2	1,3	0,6	0,8	0,6	0,5	0,5
Ilmoitukset järjestysrikkomuksista, joiden peruste löytyy rikoslaista	32	11	5	13	6	3	2	10	82
suhteessa 100 vankiin	20,1	4,9	1,7	13,7	7,9	4,2	5,6	9,5	7,7
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	16,3	10,2	6,0	10,5	14,0	3,2	9,5	18,5	11,3
% kurinpidollisesti merkityksellisistä ilmoituksista	33,0	13,9	9,4	10,9	14,3	5,5	9,5	18,5	15,8
Kurinpitoseuraamukset ilmoituksista, joiden peruste löytyy rikoslaista	3	5	5	6	0	5	1	5	30
suhteessa 100 vankiin	1,9	2,2	1,7	6,3	0,0	7,0	2,8	4,8	2,8
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	9,4	45,5	100	46,2	0,0	166,7	50,0	50,0	36,6
Seuraamuksiin johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	7,3	3,2	11,2	7	-	9,2	-	10	8

2 Ilmoitukset ja seuraamukset päihteisiin liittyvistä järjestysrikkomuksista

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Keskivankiluku	159	224	296	95	76	71	36	105	1062
Henkilöön kohdistuneet ilmoitukset	196	108	83	124	43	94	21	54	723
vankia kohden	1,2	0,5	0,3	1,3	0,6	1,3	0,6	0,5	0,7
Kurinpidollisesti merkitykselliset ilmoitukset	97	79	53	119	42	55	21	54	520
vankia kohden	0,6	0,4	0,2	1,3	0,6	0,8	0,6	0,5	0,5
Ilmoitukset päihteisiin liittyvistä rikkomuksista	16	15	13	22	5	3	2	10	86
suhteessa 100 vankiin	10,1	6,7	4,4	23,2	6,6	4,2	5,6	9,5	8,1
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	8,2	13,9	15,7	17,7	11,6	3,2	9,5	18,5	11,9
% kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista	16,5	19,0	24,5	18,5	11,9	5,5	9,5	18,5	16,5
Kurinpitoseuraamukset päihteisiin liittyvistä rikkomuksista	4	6	8	3	1	4	1	7	34
suhteessa 100 vankiin	2,5	2,7	4,4	3,2	1,3	4,3	2,8	6,7	3,2
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	25,0	40,0	61,5	13,6	20,0	133,0	50,0	70,0	39,5
Seuraamuksiin johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	2	2,3	12,5	6,5	1	11	1	10,6	5,9

3 Ilmoitukset ja seuraamukset vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Keskivankiluku	159	224	296	95	76	71	36	105	1062
Henkilöön kohdistuneet ilmoitukset	196	108	83	124	43	94	21	54	723
vankia kohden	1,2	0,5	0,3	1,3	0,6	1,3	0,6	0,5	0,7
Kurinpidollisesti merkitykselliset ilmoitukset	97	79	53	119	42	55	21	54	520
vankia kohden	0,6	0,4	0,2	1,3	0,6	0,8	0,6	0,5	0,5
Ilmoitukset vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisista	0	1	1	5	10	2	6	15	42
suhteessa 100 vankiin	0	0,4	0,3	5,3	13,2	2,8	16,7	14,3	4,0
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	0	0,9	1,2	4,0	23,3	2,1	28,6	27,8	5,8
% kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista	0	1,3	1,9	4,2	23,8	3,6	28,6	27,8	8,1
Kurinpitoseuraamukset vankilan ulkopuolelle myönnettyjen lupien ehtojen rikkomisesta	0	3	0	6	2	2	3	16	32
suhteessa 100 vankiin	0	1,3	0	6,3	2,6	2,8	8,3	15,2	3,0
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	0	300,0	0	120,0	20,0	100,0	50,0	106,7	76,19
Seuraamukseen johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	-	15	-	7	1	9,5	16	9,1	9,6

4 Ilmoitukset ja seuraamukset vangin käyttäytymiseen liittyvistä järjestysrikkomuksista

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Keskivankiluku	159	224	296	95	76	71	36	105	1062
Henkilöön kohdistuneet ilmoitukset	196	108	83	124	43	94	21	54	723
vankia kohden	1,2	0,5	0,3	1,3	0,6	1,3	0,6	0,5	0,7
Kurinpidollisesti merkitykselliset ilmoitukset	97	79	53	119	42	55	21	54	520
vankia kohden	0,6	0,4	0,2	1,3	0,6	0,8	0,6	0,5	0,5
Vangin käyttäytymiseen liittyvät ilmoitukset	24	10	10	17	0	4	1	3	69
suhteessa 100 vankiin	15,1	4,5	3,4	17,9	0	5,6	2,8	2,9	6,5
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	12,2	9,3	12,1	13,7	0	4,3	4,8	5,6	9,5
% kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista	24,7	12,7	18,9	14,3	0	7,3	4,8	5,6	13,27
Vangin käyttäytymiseen liittyvät kurinpitoseuraamukset	2	4	1	1	-	2	-	1	11
suhteessa 100 vankiin	1,3	1,8	0,3	1,1	-	2,8	-	1,0	1,0
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	8,3	40,0	10,0	5,9	-	50,0	0	33,3	15,9
Seuraamuksiin johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	5	3,3	8	5	-	5	-	2	4,7

5 Ilmoitukset ja seuraamukset laitosjärjestyksen rikkomisesta

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Keskivankiluku	159	224	296	95	76	71	36	105	1062
Henkilöön kohdistuneet ilmoitukset	196	108	83	124	43	94	21	54	723
vankia kohden	1,2	0,5	0,3	1,3	0,6	1,3	0,6	0,5	0,7
Kurinpidollisesti merkitykselliset ilmoitukset	97	79	53	119	42	55	21	54	520
vankia kohden	0,6	0,4	0,2	1,3	0,6	0,8	0,6	0,5	0,5
Laitosjärjestyksen rikkomisesta tehdyt ilmoitukset	32	16	14	56	15	21	4	8	166
suhteessa 100 vankiin	20,1	7,1	4,7	58,9	19,7	29,6	11,1	7,6	15,6
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	16,3	14,8	16,9	45,2	34,9	22,3	19,1	14,8	23,0
% kurinpidollisesti merkittävistä ilmoituksista	33,0	20,3	26,4	47,1	35,7	38,2	19,1	14,8	31,9
Kurinpitoseuraamukset laitosjärjestyksen rikkomisista	5	5	5	0	2	2	3	8	30
suhteessa 100 vankiin	3,1	2,2	0,6	0	2,1	9,5	8,3	7,6	2,8
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	15,6	31,3	35,7	0	13,3	20,0	75,0	100	18,1
Seuraamuksiin johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	4,6	6,2	12,4	-	7,0	20	11,1	3,4	9,3

6 Ilmoitukset ja seuraamukset muu tapahtuma ja muu rikkomus otsakkeen alle kirjatusta tapahtumista

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Keskivankiluku	159	224	296	95	76	71	36	105	1062
Henkilöön kohdistuneet ilmoitukset	196	108	83	124	43	94	21	54	723
vankia kohden	1,2	0,5	0,3	1,3	0,6	1,3	0,6	0,5	0,7
Kurinpidollisesti merkitykselliset ilmoitukset	97	79	53	119	42	55	21	54	520
vankia kohden	0,6	0,4	0,2	1,3	0,6	0,8	0,6	0,5	0,5
Muu tapahtuma ja muu rikkomus nimikkeellä kirjatut ilmoitukset	79	58	42	31	12	41	9	22	294
suhteessa 100 vankiin	49,7	25,9	16,2	32,6	15,8	57,7	25,0	21,0	27,7
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	40,3	53,7	50,6	25,4	27,9	43,6	42,9	40,7	40,7
% kurinpidollisesti merkityksellisistä ilmoituksista	81,4	73,4	79,3	26,1	28,6	74,6	42,9	40,7	56,5
Kurinpitoseuraamukset muu tapahtuma ja muu rikkomus nimikkeellä	0	3	0	0	0	1	0	2	6
suhteessa 100 vankiin	0	1,3	0	0	0	1,4	0	1,9	0,6
% ilmoituksista johtanut seuraamukseen	0	5,2	0	0	0	2,4	0	9,1	2,0
Seuraamuksiin johtaneiden prosessien keskimääräinen käsittelyaika (vrk)	-	4,3	-	-	-	1,0	-	5,5	3,6

7 Vangin tarkkailuun ja eristämiseen liittyvät ilmoitukset

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Keskivankiluku	159	224	296	95	76	71	36	105	1062
Henkilöön kohdistuneet ilmoitukset	196	108	83	124	43	94	21	54	723
vankia kohden	1,2	0,5	0,3	1,3	0,6	1,3	0,6	0,5	0,7
Kurinpidollisesti merkitykselliset ilmoitukset	97	79	53	119	42	55	21	54	520
vankia kohden	0,6	0,4	0,2	1,3	0,6	0,8	0,6	0,5	0,5
Vangin tarkkailuun ja eristämiseen liittyvät ilmoitukset	63	6	5	1	0	23	0	0	98
suhteessa 100 vankiin	39,6	2,7	1,7	1,1	0	32,4	0	0	9,2
% kaikista henkilöön kohdistuneista ilmoituksista	32,1	5,6	6,0	0,8	0	24,5	0	0	13,6

8 Henkilöstön määrä ja valvontakustannukset vankia kohden (Laulumaa 2010)

Vankila	Vanv	Riv	Hev	Kev	KevA	Jov	JovA	Suov	ESRA
Keskivankiluku	159	224	296	95	76	71	36	105	1062
Htv / vanki	0,63	0,67	0,63	0,82		0,69		0,30	0,62
Htv/ vanki- paikka	0,83	0,71	0,57	0,74		0,71		0,35	0,65
Valvonnan htv / vanki	0,49	0,42	0,41	0,45		0,46		0,14	0,40
Valvonnan htv / vankipaikka	0,65	0,45	0,37	0,41		0,47		0,17	0,42
Valvontakus- tannukset / vanki (€)	19932	16779	16326	18264		19021		6831	16192
Valvontakus- tannukset / vankipaikka (€)	26422	17735	14791	16624		19566		8099	17206